

Merknadshefte

– planoppstart og offentlig ettersyn av forslag til planprogram

Plannavn :
Kommuneplanens arealdel – KPA 2027

Arealplan-ID: 17740000

Saksnummer: PLAN-2024/17461

Utarbeidet av: Plan- og bygningsetaten

Sist revidert: 20.06.2025

BERGEN
KOMMUNE

Leseveiledning

Alle innspill er oppsummert i dette heftet. Innspillene er sortert i tre tabeller, og hvert innspill er oppsummert av plan- og bygningsetaten. I kolonnen lengst til høyre i tabellene har fagetaten (PBE) gitt en kommentar til hvordan innspillet er eller vil bli fulgt opp.

Merknadsskjema er delt i fire:

1. Fellessvar for tema som går igjen i mange merknader
2. Private merknader
3. Merknader fra lag og organisasjoner
4. Offentlige høringsinnspill

På neste side ligger en opplisting av alle avsendere. Ved å klikke på en avsender kommer du til oppsummering av den aktuelle merknaden. Les gjerne innspillene i sin helhet ved å trykke på lenke under hver avsender, til venstre i tabellen.

Nummeret lengst til venstre refererer til dokumentnummeret i saken (PLAN-2024/17461). Lenke til saksinnsyn:

[Bergen kommune - Innsyn plan og byggesak](#)

«Oppstart av planarbeid» og «Høring av planprogram» ble kunngjort samtidig. De fleste merknader er innspill til oppstart, altså til selve planarbeidet, mens bare et mindretall av merknadene har innspill til planprogrammet som skal fastsettes nå.

I fagetatens kommentarkolonne er det skilt mellom innspill/kommentar til Planprogrammet og det som går til Planarbeidet.

Innhold/oversikt

Klikk på navn for å komme til merknaden

Tema som går igjen i flere merknader

Merknader og innspill fra private

Jonas Andre Eikås, Ovnen industrier as
Arvid Knudsen
Rune Birkeland
Nina Monsen
Jostein Aadland
Kesko Eiendom Bergen AS
Rexir Eiendom v/Filip Rygg
Øystein Sørhaug
Sjur Petter Michelsen
Astrid Margrethe Økland og Stian Simonsen
Dolviken Eiendom AS
Eidsvåg Fabrikker Utvikling AS v/OPUS
Flytende Bolig v/ Per-Andrè Wiberg
Ove Hagen
Tone Bergsvåg
Jostein Sylta
Christian og Elisabet Almeland Vevatne
Håkon Lien Johansen
Ingrid Wågen
Tom Karsten Gustavsen
Heidi Bergsvåg
Øyrane Torg/ DNB næringseiendom v/OPUS
ByBo
Ole Magnus Toft
John Asheim
Thomas Bønes
Lars Petter Sjøberg
Janne Louise Pettersen
Gjermund Clausen-Bekkelien
Svein Arne Caspersen
Cily Shakti

Kristofer Skeide
Svein Olav Tørresdal
Nina Bjørkelund
Roger Bergsvåg Koppang
Tom Berger
Wenche Hartweg Kaspersen
Bønes IT kompetanse v Thomas Bønes
Thor Erik Blytt
Geir-Ole Selland
Joachim Hollekim
Tone og Trygve Birkeland
Amund A. Olsnes
Noramix Eiendom AS v/Norconsult
Carl Thomas Egenæs
Konseptbygg Eiendom AS v/Vill Plan
Miliarium, David Faulknes Bendiksen
Bo Mer AS v/HOLON Bergen AS
Jane Carense Røskeland og Remi Christian Hansen
Sven Erik Mjelde
Odin Thorbjørnsen
Blomsterdalen senter
Hølleland Holding AS
Tanita Gulbrandsen
NLA Eiendom AS
OPUS Bergen AS
Sweco
A/STAB AS
Rasmus Meyers Legat v/Harris Advokatkontor
PART arkitektur AS
Sigve Erlend Hoff-Larsen
Kristin Rømhild-Haldorsen og Eirik Kveim
Vidar Sætre
Terje Rippe
Alver Bolig 2 AS
Aud Janne og Terje Hordvik, v/Kenneth Hordvik
Fra KPS: Elin Strand
Fra KPS: Øystein Magnar Solheim
Fra KPS: Erlend Hatlem

Fra KPS: Trude Sletteland
Fra KPS: Preben Rasmussen
Fra KPS: Jannicke Ellingsen
Fra KPS: Gunnar Gjæringen
Fra KPS: Magne Lien
Fra KPS: Tor Einar Bjørkås
Fra KPS: Marit Ulset
Fra KPS: Jan Olav Jellestad
Fra KPS: Optimera AS
Fra KPS: Trygve Victor Torsteinsen
Fra KPS: Norsk Landbruksrådgivning SA
Fra KPS: EBA Vestenffjelske
Eikeviken AS

Merknader og innspill fra lag og organisasjoner

Raunefjordens venner
Sandsli Vest v/Svein M Nordvik
Bergen og Omland Friluftsråd
Bergen Trekkhundklubb v/Laila Nordaas
Studentsamskipnaden på Vestlandet
Bergen Næringsråd
Paradis Nabolagshus v/Silje Langvatn
Velferdstinget Vest
Forum for natur og friluftsliv Hordaland
Fana IL
Nøstet Verftet og Klosteret velforening
Naturvernforbundet
Pensjonistforbundet
Maskinentreprenørenes Forbund
Fra KPS: NHO Vestland
Fra KPS: Stiftelsen Lystgården
Fra KPS: Treindustriens Landsforening
Fra KPS: Norsk Eiendom
Fra KPS: Bergen Byliv
Fra KPS: Laksevåg kulturhistoriske forening
Fra KPS: Krokeide og Rød velforening

Merknader og innspill fra offentlige høringsparter

Bergen kirkelige fellelråd
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Direktoratet for mineralforvaltning
Bane NOR
Fiskeridirektoratet
Statnett
NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat
BIR
Ungdomsrådet
KRPF - kommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse
Eldrerådet
Statens vegvesen
Kystverket
Statsforvalteren i Vestland
Forsvarsbygg
NINA - Norsk institutt for naturforskning, avd Bergen
UiB - Universitetet i Bergen
Invest in Bergen
Bjørgvin bispedømmeråd
Avinor
Vestland Fylkeskommune

Tema som går igjen i flere merknader

Tema	Hovedpunkt i innspill	Plan- og bygningsetatens kommentar
Arealinnspill	Vi har mottatt flere innspill til endringer av arealformål: - Endring fra LNF (landbruk, natur og friluftsliv) eller grønnstruktur til byggeområde - Endring av arealformål innenfor byggesonen	KPA2018 innebar en omfattende endring av plankart og bestemmelser fra forrige kommuneplan. Den har nå virket i en del år, og erfaringer og evalueringer viser at det er behov for forenkling og tydeliggjøring av bestemmelsene. Byrådet har i sak 1280/24 om klargjøring av arbeidet med rullering av kommuneplanens arealdel, og sak 1013/25 om oppstart og forslag til planprogram fastholdt at denne rulleringen skal ha revidering av bestemmelsen som hovedoppgave, kun karttekniske oppdateringer og justeringer av plankart, og at målet er vedtatt arealplan i inneværende bystyreperiode. Reviderte bestemmelser skal være et tydeligere styringsverktøy som bidrar til en mer effektiv saksbehandling innenfor ønsket byutvikling. En rullering av bestemmelsene gir mulighet til å fokusere på krav og innhold, uten at ressurser, tid og fokus rettes mot plankartet. Evaluering av gjeldende KPA gjennomført sommeren 2024, viste at det i hovedsak er bestemmelsene som oppleves krevende å bruke i sakshåndteringen, både for eksterne og interne. Vedtak av KPA i bystyret innen sommeren 2027 forutsetter avgrenset arbeidsomfang. Endringer av formål i plankartet kan utløse krav om konsekvensutredning, noe det ikke er tatt høyde for i fremdriftsplanen. Det vil også være en vesentlig endring av planprogrammet som trolig vil medføre krav om ny høring for at alle skal få samme mulighet til å komme med innspill.
Arealstrategi	Økt boligbygging og næringsetablering i øvrig byggesone.	Arealstrategien bidrar til forutsigbar byvekst. Å åpne for mye bygging i bestemte soner, og mindre andre steder, bidrar til å strukturere veksten og bygger opp om eksisterende teknisk og sosial infrastruktur. Det gir reduserte kostnader for kommunen både til infrastruktur og tjenestetilbud, og det gir flere mulighet til enkel hverdagslogistikk. I tillegg gir det også forutsigbarhet og trygghet for innbyggere i øvrig byggesone. Dagens bestemmelser sikrer eksisterende nærmiljø i denne sonen, og at eventuell utnyttning av nabotomter vil gi små endringer for eksisterende innbyggere. Kompakt byutvikling gir også lavere klimagassutslipp enn spredt utbygging. I fasen frem til planforslag må det arbeides med hvordan bestemmelsene for øvrig byggesone skal utformes uten at innholdet er i strid med prinsippene i arealstrategien.
Flytende bolig og minihus	Mange privatpersoner og noen firma foreslår å fjerne bestemmelsen §9.5. som lyder: «Flytende boliger tillates bare der det er avklart i reguleringsplan». Mange	Forslag om å fjerne §9.5. vil bli vurdert i arbeidet med endringer i bestemmelsene. Plan- og bygningsloven gjelder både på sjø og land. De som ønsker tiltak i sjø, møter samme krav som de som ønsker tiltak på land. Dermed er det ikke gitt at det er kortere vei til en flytende bolig dersom bestemmelsen endres eller fjernes.

	argumenterer for at Bergen kommune skal regulere boligområder i sjø og tilrettelegge for minihus på land. Argumenter for er - Fremtidsrettet boligpolitikk - Bærekraftig arealbruk - Tiltrekke nye innbyggere - Styrking av reiselivet - Klima- og miljøvennlig utvikling - Mindre boliger og fleksible boformer etterspørres - Økt og skånsom bruk av kysten - Tilpasning til industriens behov – muliggjør bolig- og reiselivsutvikling - Levende og inkluderende by - Kan flyttes enkelt ved behov - Skaper unike miljø for alle - Attraktivitet - Bergen kan bli foregangsby for moderne boformer - Redusere press på boligmarkedet	Alle som ønsker å planlegge områder for flytende bolig eller minihus, står fritt til å starte en slik planprosess. Det er ikke en naturlig oppgave for Bergen kommune å regulere et boligområde i sjø.
Tydelige plandokumenter	Flere aktører peker på behovet for bedre oversikt, enklere og færre dokumenter og klarere veiledning med bedre språk, enklere layout og ensartet og klar begrepsbruk. Bedre kommunikasjon kan hjelpe private aktører å gjøre det riktig med en gang, noe som spare tid og ressurser. Både Bergen Næringsråd, Opus Bergen AS og ByBo ønsker en felles veileder. Noen aktører ønsker at eksisterende arkitekturstrategi, veileder for blågrønn faktor og stedsanalyseveileder samordnes. Opus ønsker at mobilitet og tilgjengelighet, sosial bærekraft, universell utforming, oppvekstmiljø og kulturmiljø og stedsidentitet blir tema. ByBo ber om at betydningen av statlige retningslinjer blir tema i bestemmelser eller retningslinjer til KPA.	Det skal jobbes med å forenkle formidlingen av KPA både mht. - omfang - struktur - språk - klarhet - visualisering - digitale koblinger i og mellom plandokumentene Det skal jobbes med forenkling og effektivisering i tråd med målene for planarbeidet. Hvordan det skal løses konkret, dvs. hva resultatet blir, vil reflekteres i planforslaget, men planprogrammet kan ikke forhåndskonkludere om resultatet. Antall og innhold av veiledere må gjennomgås. En veileder i <u>ett</u> dokument for alle aktuelle tema er det imidlertid ikke rom for å utvikle innenfor prosjektperioden. Det ville i så fall sprengt tidsrammen for planarbeidet. Innspillet om en felles veileder legges derfor til side, men intensjonen om å forenkle formidlingen tas med videre. Statlige retningslinjer er førende, og KPA er ved vedtakstidspunkt i tråd med føringene. Kommunen kan ikke forplikte staten eller endre KPA med full prosess hver gang det kommer endringer i statlige føringer.

Merknader og innspill fra private (innbyggere, grunneiere, utbyggere, næringsdrivende)			
Dok. nr	Avsender	Oppsummering av innspill	Plan- og bygningsetatens kommentar
11 og 85	Jonas Andre Eikås, Ovnen industrier as Lenke til merknaden	Ønsker å åpne for næringsformål på eiendommen 202/160. Den er i dag avsatt til idrett, og også regulert for idrett som del av Eikås motorsportsenter. Begrunnelse: - Beliggenhet langs hovedveinett gjør eiendommen egnet for næringsvirksomhet, særlig industri, logistikk eller arealkrevende virksomhet. - Eiendommen er regulert til idrettsformål, og 8.500 m2 leies ut til motorsportklubb mens ca. 10.000 av eiendommen ikke er i bruk til regulert formål. - Planprogrammet viser til næringsutvikling som viktig del av byens vekststrategi, særlig areal er til industri og logistikk. Eiendommen er allerede planert og kan raskt tas i bruk. - Etablert sedimentbasseng håndterer overflateavrenning, slik at det ikke gir konflikt med elvemuslinger i nærliggende vassdrag. - Har ønsket ladestasjon for tungtransport, noe som ikke er i samsvar med reguleringsformål. Ønsker at KPA vurderer mulighet for å åpne for næringsformål, slik at fremtidige reguleringsprosesser kan tilpasses en mer fleksibel arealbruk.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. <i>Om denne eiendommen</i> Området er regulert til idrett for motorsportsenter, og avsatt til idrett i KPA. Et motorsportsenter krever store arealer, og kan ikke enkelt flyttes. Å holde på regulert mulighet for utvidelse ved eksisterende beliggenhet er dermed hensiktsmessig. Eiendommen inngår også i avgrensning av reguleringsplan for ny E39.
18	Arvid Knudsen Lenke til merknaden	Viser til gnr. 187/334 i Åsane. Avsatt til LNF-område. Et stort område som er godt egnet til boligbygging, med mulig veitilkomst ved ballbanen.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.
20	Rune Birkeland	KDP BLÅE	Behandles i sak PLAN-2022/20433
21	Nina Monsen Lenke til merknaden	Ved behandling av neste kommuneplan ønsker jeg herved å utvide arealformålet til å gjelde nøsteområdet i Kvitura for eiendom 30/177 ved Illskjeret. Nøsteområdet strekker seg i dag til grensen av denne tomten til tross for at det foreligger godkjent tillatelse fra 1980, 2004 og 2023 på eiendommen 30/177. Det er i to dispensasjoner på eiendommen anbefalt, grunnet områdets topografi at hele Bnr 177 skulle vært innlemmet i nausteområdet. Jeg er forundret over at ikke denne eiendommen ble omgjort til å gjelde nøsteområdet for KPA 2018, men ble stoppet ved grensen når det allerede forelå godkjent tillatelse på eiendommen.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.

			30/177 har arealformål LNF i gjeldende KPA. Innenfor bestemmelsesområde #10 (meldeplikt – Bergen lufthavn).
22	Jostein Aadland	KDP BLÅE	Behandles i sak PLAN-2022/20433
24	Kesko Eiendom Bergen AS v/Anders Solheim Lenke til merknaden	Foreslår endring fra LNF til arealkrevende næring på deler av 116/5. Hovedpunkter i begrunnelsen: - Arealet ligger langs hovedferdselsåren Flyplassvegen - Klyngeeffekt med næringsetableringer langs Flyplassvegen - Arealet er for det meste beiteland, og er ikke egnet for matproduksjon. - Deler av området er berørt av utbygging og grøfting langs veg - Arealinnspillet vurderes å være i tråd med overordnede målsettinger, føringer og bærende prinsipper for arealforvaltning i Bergen.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.
26	Rexir Eiendom v/Filip Rygg Lenke til merknaden	<u>§ 2 Virkninger av planen</u> Foreslår å fjerne bestemmelsene § 2.3 og § 2.4. om at KPA skal gjelde foran reguleringsplaner og kommunedelplaner. <u>§ 3 Plankrav – behov for færre plankrav</u> Foreslår å heve terskelen for plankrav, spesielt i sone 1-3, og gå rett på byggesak og å fjerne krav til områderegulering i §3.4. § 3.3.1 bør endres til at tomter opp til 4000 m ² kan utvikles uten regulering, når tiltaket har høy kvalitet og god tilpasning til omgivelsene. <u>§ 4 Rekkefølgekrav</u> Forslag om å fjerne § 4.3.2 om at områder som betjenes med E39 nord for Eikåstunnelen ikke kan utvikles før vegen utbedres, evt. justere til å kun gjelde tiltak som har dokumentert negativ effekt for E39. <u>§ 8 Arkitektur og byform – styrking av stedstilpasning</u> Stedsanalysen må erstattes av en mer omfattende planbeskrivelse. Krav i § 8.2.7 om «variasjon i arkitektonisk uttrykk» er uklart. Foreslår at slike krav ivaretas i reguleringsplaner. Fokus bør ligge på overordnede kvaliteter, som gode gaterom, materialkvalitet og terrengtilpasning – ikke subjektiv vurdering av arkitektur. <u>§ 9 Bolig og boligkvalitet – mer fleksibilitet for boligsammensetning og størrelser</u> Kravene i § 9.1 om maks. 20 % små boliger under 50 m ² og min. 20 % over 80 m ² i sone 2 bør erstattes med et krav om at prosjekter skal dokumentere variert boligsammensetning uten tallkrav. Viktig at det bygges mer for studenter og for eldre. Disse gruppene kan ha andre behov for f.eks. parkering, fellesareal, uteareal osv.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.

	§ 9.2 om minimum 35 m² bør revurderes for små leiligheter i sentrale strøk, særlig for student- og førstegangsetablererboliger. § 9.7 om studentboliger oppleves innskrenkende, da man nasjonalt har åpnet opp for at dette også skal gjelde for studentboliger bygget av private aktører, noe som også bør være tilfelle for Bergen. <u>§ 14 Uteoppholdsareal – mer fleksibilitet og bytilpassede løsninger</u> Krav om 40 m² uteoppholdsareal pr boenhet (§14.3.3) erstattes med krav til 25 m² i sone 2 og 3. Tillate at offentlige byrom og takterrasser inngår i arealregnskapet, forutsatt høy kvalitet. Krav i § 14.2.c om 4 timer sol på halve arealet ved vårjevndøgn er lite egnet i tett by, og det bør åpnes for å være fleksibel når prosjektet har høy kvalitet og brukbarhet på uteområdene. <u>§17 Parkering – reell fleksibilitet og insentiv for bildeling</u> Boligprosjekt i sone 1 og 2 som forplikter seg til bildeling, bør få mulighet til å halvere parkeringstilbudet. Foreslår også mer differensierte krav for sykkelparkering i §17.2 <u>§18 Energi og klima – teknologinøytrale løsninger</u> Kravet om fjernvarmetilknytning i §18.1 bør erstattes med et krav om dokumentert klimavennlig oppvarmingsløsning, slik at lokale nullutslippsløsninger får likeverdig status. Klimagassregnskap i § 18.4 bør kun kreves for prosjekt over 5000 m², ikke 1000 m². <u>§26 Byggesoner – sone 4 har potensiale for flere eneboliger</u> Bergen trenger eneboliger- gjerne i sone 4 for å motvirke flytting til nabokommunene. § 26.5.1 bør endres ved at ordene “ikke vesentlig” tas ut. <u>Ny bestemmelse om arealbytte som verktøy for arealnøytralitet</u> Bestemmelsene bør åpne for «arealbytte» som et juridisk virkemiddel for å forhindre tap av natur. Det bør være dokumentasjonskrav til kartlegging av naturverdi og økologisk gevinst. Erfaringene fra Skogly-prosjektet i Åsane kan være til nytte. <u>§§33-36 Hensynssoner – unngå dobbelregulering og overdreven bruk</u> Foreslår at hensynssoner for kulturmiljø, støy og flom i § 33-35 begrenses til områder med spesifikk risiko eller verneverdi, og at detaljkrav kommer i reguleringsplanene. Formål: redusere usikkerhet for private aktører. <u>Rexir ønsker:</u> • Tydelige og ambisiøse mål for vekst bolig og næring, gjennom fortetting/ transformasjon. • Færre og tydeligere bestemmelser som balanserer bykvalitet, bærekraft og økonomisk gjennomførbarhet. • Samarbeidskultur, der aktørene sammen finner gode løsninger.	
--	---	--

		og foreslår disse målene for revisjonen av bestemmelsene 1. Redusere detaljerte bestemmelser og unngå overlapp med senere plannivå. 2. Øke forutsigbarheten gjennom mer målbaserte og tydelige krav. 3. Styrke kommunens gjennomslagskraft overfor regionale myndigheter gjennom juridisk robuste og strategisk forankrede bestemmelser.	
28	Øystein Sørhaug lenke til merknaden	Peker på at Arna bydel har dårlig infrastruktur (veg, gangsti, belyste turområder og fortau), ingen/svært få tomter til salgs, ingen realistiske planer, dårlig fritidstilbud, ingen boligprosjekter på gang. Aktuelle prosjekt kveles av regler, dyre krav og byråkratiske prosesser. Det må settes av areal til boligutvikling (ikke bare leiligheter i randsonen rundt togstasjonen), og legges flere kommunale tjenestetilbud til bydelen. Det må legges ut attraktive boligområder, f.eks. i Garnes-området. Det offentlige må legge til rette for planer og prosjekt som styrker bydelen (ny hall m.v.), og gi sosial trivsel. Ringvei øst Fjøsanger-Arna må også komme i gang, Grimesvingene må utbedres, Øyrane Torg må videreutvikles. Ikke legge opp til bobilparkering nært togstasjonen; her må vi ha sentrumsutvikling. Det må bygges nye veier, hyggeligere turområder med belysning og kommunen må ta et mye større grep for å sikre en bedre utvikling av bydelen.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.
37	Sjur Petter Michelsen Lenke til merknaden	Eiendommene gnr. 25/37 og 25/38 ligger i område avsatt til LNF i KPA2018, og innenfor byfjellsgrensen. Bakgrunnen er at eiendommene ble beskrevet som uregulert og ubebygd i forvaltningsplan for byfjellene Vest i 2005. Begge deler var feil. Eiendommene er regulert til boligformål og på bnr. 37 står det et bolighus oppført i 2005. Feilen i grunnlaget for forvaltningsplanen fulgte med i vurderingen av eiendommen til KPA2006, og har siden blitt videreført uten nærmere vurdering. Merknadsstiller ber om at feilen blir rettet og at planstatus tilbakeføres slik den var forut for KPA 2006. <i>Fagetatens kommentar: Rett planid. for reguleringsendringen som omfatter disse eiendommene er 11860002.</i>	<u>Planarbeidet</u> Fagetaten vurderer at merknaden kan klassifisere som justering av plankartet, og at en eventuell endring vil være i tråd med planprogrammet. Fagetaten anbefaler at merknaden vurderes nærmere i arbeidet med planforslag. BK godkjente delingstillatelse des. 2003 og igangsetting for bolig i 2004. Arbeidet med byfjellsgrensen pågikk i samme tidsrom, med vedtak i 2005. BK godkjente tilbygg til boligen i 2008, og viste til at tiltaket ikke krevde dispensasjon da «eiendommen er regulert til bolig».
38	Astrid Margrethe Økland og Stian Simonsen	KDP BLÅE	Behandles i sak PLAN-2022/20433
39/41	Dolviken Eiendom AS v/ Bjørn Olsen Usland Lenke til merknaden	Dolviken Eiendom er positiv til en begrenset rullering, slik at endringer kan skje i innværende bystyreperiode og mener det bør åpnes for å gjennomføre endringer av områder som var satt av til boligformål før KPA 2018 tilbake til boligformål. Viser til reguleringsplan med planid 62320000, Ormhauken i Ytrebygda, der Dolviken Eiendom er blant forslagsstillerne. Området avsatt til boligbygging i planen lar seg ikke bygge ut fordi tilkomstvegen er foreslått i et område som ikke er åpnet for utbygging.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å

		Høringsinnspillet er ikke et konkret innspill om endring i dette området nå. Ber om at planprogrammet blir utformet slik at det åpnes for reguleringsendringer i slike områder etter at KPA 2027 er vedtatt.	holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. Parallelt med rullering av KPA 2018 pågikk planarbeid for Ytrebygda, gnr 33 bnr 7 mfl. Dolvik – Hope Marina- og boligområde (6020000). I gjennomgang av B-områdene i arbeidet med KPA2018, ble disse 2 områdene tilbakeført til LNF i påvente av avgrensning i pågående planarbeidet. Reguleringsplan for Dolvik – Hope marina og boligområde ble vedtatt i 2021 og regulerer området til LNF. En endring tilbake til byggeområde kan derfor ikke sees som en teknisk justering og innspillet må legges til side for denne rulleringen.
40	Eidsvåg Fabrikker Utvikling AS v/OPUS Lenke til merknaden	Eidsvåg Fabrikker Utvikling AS ønsker å utvikle Eidsvåg til et urbant og inkluderende lokalsenter, med høy andel bolig og næringsfunksjoner. Har innspill til bestemmelser som bør strykes, forenkles og omformuleres for å muliggjøre ønsket utvikling i Bergen og Eidsvåg. Ønsker også at det tegnes inn sentrumskerne i Eidsvåg. Bestemmelsene i KPA2018 er for detaljerte, som kan føre til at vekting og gode intensjoner for et reguleringsområde, samt planens bidrag til nabolag eller samfunnet for øvrig, forsvinner i detaljer. Videre må utnyttelse i sentrale og strategiske områder opp for å få en reell fortetningspolitikk i tråd med nasjonale og lokale føringer. KPA2018 kalles en fortetningsplan, men det må tas i bruk reelle virkemidler og vekting for å oppnå høyder og utnyttelse som imøtekommer fortetningsbehov, byliv og samler fotavtrykk, klimapåvirkning og effektiviserer mobilitet. Nye statlige planretningslinjer legger eksplisitt opp til vekst i boliger og arbeidsplasser sentralt. I by- og tettstedsområder skal det legges særlig vekt på høy arealutnyttelse, fortetting og transformasjon med kvalitet. Ber om at Eidsvåg legges inn som sone 1 Sentrumskerne i plankartet, og oppfordrer til at krav om områderegulering i S-områdene strykes (pkt. 3.4 og 26.2.1.d) Ber om at det legges til rette for høy utnyttelsesgrad i S-områder. Et nytt senterområde trenger nok folk til å fungere, og det er viktig med høy nok utnyttelse og høyt antall boliger, samtidig som det skapes gode kvaliteter og attraktive møteplasser.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre. I arbeidet med KPA2018 ble det vurdert for tidlig å tegne opp sentrumskerne i Eidsvåg, med henvisning til pågående bybaneregulering. Etter vedtak av KPA2018, ble løsningen for bybanen avklart med bybanestopp på vestsiden/sjøsiden av E39. Det er naturlig at kjernen i lokalsenteret ligger på denne siden av samferdselsanleggene, godt forankret i det historiske Eidsvåg. Både sentrumskjerner og byfortettingssone er sentrumsområder i hht. kartforskriften. Bestemmelsene om kvalitet og form er relativt like i de to sonene, og det er i første rekke kravet til uteareal som påvirker utnyttingsgraden ulikt, samt krav og muligheter for handel. Alle sentrumskjernene, foruten bydelssentrene og Bergen sentrum, er geografisk avgrensede områder. Stort sett inkluderer de et torg eller stort byrom og den aller nærmeste bebyggelsen. Fagetaten vurderer at reguleringsplanarbeidet i Eidsvåg, med de lokale vurderingene som må gjøres bl.a. knyttet til kulturhistorisk og terrengmessige forhold, er det

		Støykravet bør forenkles for å gjøre det enklere å bygge boliger i senterområder. Bestemmelsene om støy er unødig komplisert, og mye er ivarettatt av gjeldende regelverk. Merknadsstiller foreslår støykrav i S-områder tilsvarende S1 og BY1. Utearealkrav i S-områder bør tilsvare arealkravene for S1/BY1, for å skape større fleksibilitet i utforming og åpne for en mer urban utvikling med høyere utnyttelse. Attraktive byrom med gode kvaliteter sikres videre i kvalitetskravene. Ber om at planområdet legges inn som S-område. Minimum gnr. 216/1273 og 934, samt sentrumsareal i reguleringsplan for bybanen.	beste stedet å avgrense plassering av en hovedplass med tilhørende krav om publikumsrettede funksjoner i tilstøtende bygg.
42	Flytende Bolig v/ Per-Andrè Wiberg Lenke til merknaden	Foreslår å fjerne bestemmelsen <i>"§9.5 Flytende boliger tillates bare der det er avklart i reguleringsplan."</i> Det bør arbeides med å kartlegge egnede områder som Dokken og Laksevåg. Lokalisering av flytende boliger reguleres uansett av plan- og bygningsloven og alle tiltak er søknadspliktige på lik linje med boliger på land. I tillegg ønsker vi å løfte frem minihus, en global trend som gir økt fleksibilitet og bærekraft i boligmarkedet. Bergen kan få en utfordring med personer som bor i ordinære båter. I Damsgårdssundet er det ca. 100 personer som bor i båt og fast beboelse er søknadspliktig etter pbl. Husbåter og flytende boliger har en rekke fordeler • Fremtidsrettet boligpolitikk – tilpasset nye boformer og behov • Bærekraftig arealbruk – minimal påvirkning på natur og miljø • Tiltrekke nye innbyggere – tilpasset moderne livsstil og fleksibilitet • Styrking av reiselivet – nye og unike opplevelser for turister • Klima- og miljøvennlig utvikling – reduserte utslipp og arealinngrep • Økende trend – mindre boliger og fleksible boformer etterspørres stadig mer • Økt og skånsom bruk av kysten – utnytter tilgjengelig areal uten å belaste naturen • Tilpasning til industriens behov – muliggjør bolig- og reiselivsutvikling i samspill med eksisterende næringsliv Flytende bolig håper kommunen tar initiativ til å inkludere husbåter, flytende boliger og minihus i fremtidige planer.	<u>Planarbeidet</u> Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis
43	Ove Hagen Lenke til merknaden	<u>Husbåter og flytende bolig</u> Det har vært en debatt om husbåter og flytende boliger. Husbåter skaper en levende og inkluderende by og er dessuten en bærekraftig boform i en tid med mangel på boliger. KPA 2018 sier at flytende boliger bare tillates når det er avklart i reguleringsplan. Paragrafen bør fjernes. Det burde ikke være noe problem å tillate husbåter på visse vilkår som godkjent løsning for septik, godkjent båtplass etc.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis

44	Tone Bergsvåg Lenke til merknaden	<u>Flytende bolig</u> Foreslår at følgende paragraf fjernes eller endres; <i>"§9.5 Flytende boliger tillates bare der det er avklart i reguleringsplan."</i> Mener det er forskjellsbehandling mellom ulike beboere i båter og at det ikke er holdbart. Det er viktig at Bergen kommune har en KPA som sikrer lik behandling for alle og legger til rette for at innbyggerne kan bo i båter dersom de ønsker dette. Fordeler med å bo i båt • Fremtidsrettet boligpolitikk – tilpasset nye boformer og behov • Bærekraftig arealbruk – minimal påvirkning på natur og miljø • Tiltrekke nye innbyggere – tilpasset moderne livsstil og fleksibilitet • Styrking av reiselivet – nye og unike opplevelser for turister • Klima- og miljøvennlig utvikling – reduserte utslipp og arealinngrep • Økende trend – mindre boliger og fleksible boformer etterspørres stadig mer • Økt og skånsom bruk av kysten – utnytter tilgjengelig areal uten å belaste naturen • Tilpasning til industriens behov • Kan flyttes enkelt ved behov. • Skaper unike miljø for alle. Foreslår at Bergen kommune tillater at innbyggerne kan bo i båt, med kriterier som nullutslipp, strøm og vanntilgang samt godkjenning og leiekontrakt med kaieier.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.
48	Jostein Sylta Lenke til merknaden	<u>Flytende bolig</u> Etter 15 år i Damsgårdstunet måtte MF Sagvåg forlate Bergen etter varsel om dagbøter fra Bergen kommune. Mange andre båter blir brukt til bolig og ligger fremdeles i området. Reiser spørsmål om hvilken hjemmel kommunen bruker når innbyggere behandles ulikt. Registrerer at kommunen henviser til at hvis man kunne bo i sine egne båter, må dette være regulerte. Slikt regulert område finnes ikke i Bergen.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis. Flytende bolig defineres som båt eller fartøy som ikke lenger er i drift, men som er bygget om til bolig. Definisjonen gjelder ikke beboelse i båter som ellers brukes som normalt på sjøen. For å etablere flytende bolig, må man søke om tillatelse i kommunen etter plan- og bygningsloven, og kommunen må vurdere om plasseringen av boligen er i samsvar med gjeldende arealplan for området.
49	Christian og Elisabet Almeland Vevatne Lenke til merknaden	Eiendommen gnr. 216/888 er avsatt til LNF-formål i KPA2018. Merknadsstiller ønsker eiendommen omgjort til bolig eller sentrumsformål. Eiendommen er bebygd med et bolighus. Almeland Vevatne påpeker at naboområdet er avsatt til sentrumsformål, eiendommen ligger høyt i terrenget over dagens sentrumsområde, med mulighet for å skape attraktiv tilknytning mellom sentrum og omkringliggende turområder. Området har sentral plassering med direkte tilgang til viktige tur- og friluftsområder, og omregulering kan legge til rette for gode forbindelser. Det er tilgjengelig kjørbær vei til eiendommen. Omregulering vil bidra positivt til kommunens ønske om styrket sentrumsfunksjon uten å	<u>Planarbeidet</u> <i>Merknad til justering av plankartet</i> Eiendommen lå innenfor byggeområde i KPA2010, i fareområde gul sone for luftkvalitet, og hensynssone gul støysone. I KPA2018 er denne og nabotomten omgjort til LNF-område, men byfjellsgrensen følger den opprinnelige avgrensingen mellom byggeområde og LNF fra 2010-planen.

		beslaglegge dyrkbar mark eller naturområder. Omregulering av eiendommen vil utgjøre en naturlig forlengelse av utvikling på nabotomter, og ikke forringe verdiene av store LNF-områder i byfjellet. Ethvert tiltak på eiendommen er i dag avhengig av dispensasjon. For å forenkle oppgradering og videreutvikling for eneboligeiendommen vil en endring fra LNF til bolig eller sentrumsformål være vesentlig.	Fagetaten vurderer derfor at en eventuell endring av arealformål på eiendommen kan ligge innenfor planprogrammets avgrensing: Justering av plankartet. Planarbeidet må avklare om det er rett å endre arealformål, og i så fall om tomten endres til sentrumsformål eller om den bør få et formål som er i samsvar med dagens bruk – øvrig byggesone. Innspillet behandles videre i arbeidet med planforslag. Vurderingen bør også omfatte naboeiendommen gnr. 216/1085.
50	Håkon Lien Johansen Lenke til merknaden	<u>Foreslår endring i KPA § 9.5</u> fjerne den, eller erstatte med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og -knapphet, bør kommunen åpne for alternative boformer. Å bo i båt krever ingen naturinngrep, kan enkelt flyttes og er en bærekraftig boform. En regulert ordning kan sikre løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste boligmarkedet ytterligere. Håper kommunen vil vurdere dette som en del av den langsiktige boligplanleggingen i Bergen	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.
51	Ingrid Wågen Lenke til merknaden	<u>Ber om at § 9.5 fjernes fra KPA</u> og at det i stedet åpnes for en ny formulering som sikrer at det tilrettelegges for at folk kan bo i båt i kommende reguleringsplaner. Begrunnelse: • Økende boligmangel og svært høye boligpriser. • Å bruke båt som bolig gir ikke naturinngrep og er en fleksibel boform • Båt som bolig er en reell og viktig boform for mange ulike mennesker i Bergen. • Kommunen bør aktivt tilrettelegge for denne boformen i utvalgte områder.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.
52	Tom Karsten Gustavsen Lenke til merknaden	Forslag om Bergen Bytunnel, med hovedformål å gjøre Torget og Bryggen helt bil- og buss-fri. Forslaget et utarbeidet i samarbeide med foreningen Bergen Sentrum 2050.	Trafikkløsninger gjennom sentrum er ikke et tema i KPA. Trafikkplan sentrum som er vedtatt i mai 2023 av Bergen bystyre legger opp til bilfritt Torg og bilfritt på Bryggen. https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/arealplaner/utredninger-og-strategier/trafikkplan-sentrum
54	Heidi Bergsvåg Lenke til merknad	<u>Ber om at § 9.5 i KPA 2018 fjernes og erstattes med:</u> <i>"Bergen kommune tillater og tilrettelegger for at innbyggerne kan bo i båter, husbåter og flytende boliger, frem til kommunen har en egnet plass og dette er regulert til boformen».</i>	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.

55	Øyrane Torg/ DNB næringseiendom v/OPUS Lenke til merknaden	Øyrane Torg/ DNB Næringseiendom arbeider for en utvikling av sentrumsområdet i Indre Arna og det tilhørende nærområdet. <u>Konkrete innspill til bestemmelsene til KPA 2018</u> <u>§ 3 Plankrav</u> Øyrane Torg / DNB Næringseiendom (heretter ØT/DNB) foreslår at krav om områderegulering i S3 bortfaller for å sikre raskere fremdrift. Alternativt lemping av kravene til områderegulering i S3 pga. komplekse eierforhold og interesser. Unntak kan eventuelt settes som for Bergen sentrum. Om krav til områderegulering opprettholdes vil utvikling stoppe opp. Det er stor andel eldre i Indre Arna og den største aldersgruppen er 40-66 år. Boligene i Indre Arna har overvekt av rekkehus og eneboliger (77%). Aldrende befolkning ønsker leiligheter. Det haster å bygge flere boliger i Arna. Flere leiligheter vil frigjøre eneboliger for barnefamilier. <u>§37.1 Omformingsone H820 1 Indre Arna.</u> Retningslinjen § 37.1 åpner kun for utfylling til etablering av strandpromenade i Arnavågen. Det er ønskelig å inkludere mer byggeareal i sjø. Alternativt kan det defineres et undersøkelsesområde i sjø for evt. fremtidig utfylling. Med begrensningene pga veg/infrastruktur/bane og elv, er beste mulighet å utvide byggeareal i sjøen. En utfylling og tilgjengeliggjøring av sjøfronten vil styrke havbyen og vil muliggjøre gode offentlige areal med attraktive byrom og møteplasser, promenade og aktiviteter. <u>§ 26.1 og 26.2 Utnyttelse og høyder</u> ØT/DNB ber om at det legges til rette for høy utnyttelsesgrad i S-områder generelt eller i Indre Arna (S3) spesielt, i tråd med fortetting i andre sentrumsområder i Bergen. <u>§ 26.2.1 Felles for sentrumskjerner (S)</u> ØT/DNB ber bestemmelse som åpner for høyhus i S-områder generelt, eller i Indre Arna (S3) spesielt. For å få til en reell fortetting på strategiske steder som hensyntar byliv og befolkningsgrunnlag, samtidig som det skapes gode uteareal, siktlinjer og mobilitetsmønster. Dette er særlig viktig i S3 der kostnader knyttet til grunnforhold vil innebære store infrastrukturbidrag fra tiltakshaver. Høy utnyttelse er derfor en forutsetning for å kunne videreutvikle et attraktivt region- og lokalsenter. <u>§17 Parkering</u> Det er behov for å beholde dagens parkeringskapasitet ved Øyrane Torg for attraktiviteten og hindre handelslekkasje. Kundene er fra nabokommuner og hyttefolk og kjører til Øyrane Torg. Nye boliger anbefales med lav p-dekning. <u>§ 22 Støy</u> ØT/DNB foreslår å lempe på støykrav for sentrumsområder tilsvarende S1 og BY1, eller i S3 spesielt, ettersom det her er et komplisert støybilde med flere lokale støykilder. <u>§ 14 Arealkrav uteoppholdsareal</u> ØT/DNB foreslår krav til uteoppholdsareal i S-områder tilsvarende arealkrav for S1/BY1, for å større fleksibilitet i utforming og mer urban utvikling med høyere utnyttelse. Attraktive byrom med gode kvaliteter sikres videre i kvalitetskravene.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
----	--	---	--

57	ByBo Lenke til merknaden	<u>Planprogram</u> ByBo mener at 4 av seks mål i forslag til planprogram er godt ivaretatt For målene • Flere boliger og • Effektiv saksbehandling, mener ByBo i at planprogrammet ikke beskriver prosessen som skal føre til en mer effektiv saksbehandling og flere regulerte boliger og bekrivelse av tiltak som vil gi raskere saksbehandling. Bergen kommune bør ta en gjennomgang av hva som virkelig er nødvendig. Plan- og bygningslovens minimumskrav bør være utgangspunktet. Også kommunale veiledere og grunnlagsdokumenter bør være gjenstand for en vurdering. <u>Boligbygging og bokvalitet</u> Under kapittelet om Boligbygging og boligkvalitet beskrives det at «Plan- og bygningsetaten vil ta kontakt med aktører i byggebransjen for å kartlegge flaskehalser. Og spesielt fokusere på om det er forhold som KPA kan bidra til å løse.» ByBo mener dette innebærer en lukket prosess hvor Plan- og bygningsetaten vil ha kontroll på både hva det blir spurt om, hvem som blir spurt og hvilke svar som kommer fra «bransjen». Etter ByBos vurdering er omtalen av boligbygging og kvalitet argumentasjon for at Bergen ikke trenger flere regulerte boliger ved å henvise til boligreserven, SSBs befolkningsprognose og vanskeligheter i nåværende boligmarked. ByBo mener ønsket prosess, strategi og tiltak for å få opp boligbyggingen i Bergen må beskrives. ByBo savner beskrivelse av hva kommunen mener med bokvalitet og hvordan dette skal håndteres i planprosessen. <u>Nullvekstmålet</u> Nullvekstmålet har vært en kilde til mange diskusjoner og innsigelser fra Statsforvalter. Nåværende avtale går ut i 2029. Om målsettingen om nullvekst i personbiltransport blir videreført er usikkert. Kommunen bør konkretisere hva dette kravet har av praktiske konsekvenser for reguleringsplaner som ellers er i tråd med KPA for å unngå innsigelser og unødvendige forsinkelser. <u>Statlige planretningslinjer</u> Det samme gjelder forholdene til Statlige planretningslinjer for klima og energi (2024) og Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet (2025) som begge er årsaken til en rekke innsigelser fra SF. Hva disse innebærer bør spesifiseres i bestemmelser eller retningslinjer til ny KPA. Det bør ikke være opp til enkeltpersoner i byråkratiet å tolke disse retningslinjene. Er en plan i tråd med KPA, så burde den også være i tråd med de viktigste statlige, regional og lokale retningslinjer og krav. Om det er utfordringer forbundet med disse, bør dette opplyses om i oppstartsmøte. <u>Arealnøytralitet</u>	<u>Planprogrammet</u> Planprogrammet beskriver prosessen for arbeidet med KPA 2027 som er en arealplan for hele kommunen – ikke en tiltaksplan. Det pågår et løpende forbedringsarbeid for raskere saksbehandling uavhengig av KPA. Prosess for arbeid med bokvalitet er beskrevet i planprogrammet. Beskrivelsen er justert etter høring. Det har ikke kommet statlige signaler om at nullvekstmålet utgår. Å utarbeide en lokal fortolkning/ presisering av statlige planretningslinjer som bestemmelse eller retningslinje til KPA ansees både som uhensiktsmessig og ugjennomførbart både i forhold til tidsrammen for denne rulleringen og i forhold til ansvarsfordeling i forvaltningen. Se fellessvar over. Det pågår et nasjonalt standardiseringsarbeid med definisjon av arealnøytralitet. Fagetaten ser store gevinster med en felles definisjon her. Forslaget til planprogram inkl. mål beskriver en prosess for å rullere bestemmelsene til KPA for å forenkle, effektivisere og redusere saksbehandlingstiden. Etter fagetatens vurdering er det derfor ikke behov for å konkretisere ytterligere tiltak i KPA sammenheng. Dette innspillet til planprogrammet foreslås derfor avvist <u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre. Statlige retningslinjer er førende, og KPA er ved vedtakstidspunkt i tråd med føringene. Kommunen kan ikke forplikte staten eller endre KPA med full prosess hver gang det kommer endringer i statlige føringer.
----	--	---	--

		ByBo savner en redegjørelse eller plan for hvordan Bergen kommune skal behandle det nasjonale målet om arealnøytralitet. Om Bergen Kommune ønsker å formulere dette som et konkret mål, må det utarbeides noen føringer eller retningslinjer for hvordan dette skal håndteres. <u>Avslutning</u> Effektivisering av planprosesser har vært en prioritert oppgave for myndighetene i flere år, men likevel viser data at saksbehandlingstiden har økt betraktelig. Bybo viser til «Undersøkelser av årsaker til høy tidsbruk i plansaker og forslag om mer effektive planprosesser» (2025), utarbeidet av OSLO MET og deres forslag til tiltak • Forenkling av planprosesser • Økt digitalisering og effektivisering • Bedre samhandling mellom aktører • Endring av regelverk • Forbedring av kommunal organisering • Redusert innsigelses- og klageprosess ByBo mener saksbehandlingstiden i Bergen kommune er den største utfordringen kommunen har, og derfor må arbeidet med ny KPA adressere dette tydelig og tidlig i planprosessen	
58	Ole Magnus Toft Lenke til merknaden	<u>Foreslår en endring i KPA § 9.5:</u> Foreslår å fjerne bestemmelsen eller erstatte den med å tillate at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Toft er pensjonert, 72 år og bor i seilbåten på Marineholmen. Seil og båt, samt godt miljø og hjelpsomme nabobåter gir et bra liv og god helse. Seiler mye i sommerhalvåret, men er avhengig av å ha en fast hjemmehavn som har toaletter, dusjer, vaskemaskiner, vann og strøm også om vinteren, slik som på Marineholmen med en «husleie» som gjør det mulig å greie seg uten hjelp eller være henvist til passivitet i en leilighet. Miljøet er stille og rolig og med godt voksne mennesker som alle er i arbeid. Med økende boligpriser og boligknapphet bør kommunen åpne for alternative boformer, slik som i flere europeiske storbyer. I byer som København, Amsterdam og London har det blitt etablert regulerte løsninger for bolig i båt, noe som har bidratt til et mer mangfoldig og tilgjengelig boligmarked. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, kan enkelt flyttes ved behov og er en bærekraftig boform med lavt ressursforbruk. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste det tradisjonelle boligmarkedet ytterligere. Toft ber om at kommunen vil vurdere dette som en del av den langsiktige boligplanleggingen i Bergen.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.
59	John Asheim Lenke til merknaden	<u>Husbåter og flytende boliger i Bergen</u> Bergen bør se på husbåter som en mulighet, ikke et problem. Husbåter bidrar til en levende, inkluderende og mangfoldig by, samtidig som de representerer en bærekraftig boform – noe som er spesielt viktig i en tid med boligmangel.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.

		Flytende boliger kan avlaste presset på boligmarkedet uten å beslaglegge verdifullt landareal. De kan også skape attraktive miljøer som trekker både turister og nye innbyggere til byen. Dagens KPA 2018, sier at flytende boliger kun tillates der det er avklart i reguleringsplan. Dette er unødvendig restriktivt og bør forenkles. Det bør være fullt mulig å tillate husbåter på definerte vilkår, for eksempel med krav om godkjente septikløsninger, egnede båtplasser og andre nødvendige miljøtiltak. Flere europeiske land har lyktes med å integrere flytende boliger som i sine byer. Bergen, med sin rike sjøhistorie og unike kystlandskap, har en gyllen mulighet til å bli en foregangsby for moderne, bærekraftige boligformer på vannet. Hvorfor ikke ta grep og gjøre sjøbyen Bergen til en pionér innen beboelse på vannet og reiseliv på vannet.	
60	Thomas Bønes Lenke til merknaden	<u>Foreslår at §9.5 i KPA 2018 fjernes</u> og at KPA 2027 åpner for flytende boliger og reiselivsprodukter på vannet. KPA 2018, tillater flytende boliger kun der det er angitt i reguleringsplan. Dette er unødvendig og bør forenkles. Husbåter bør kunne tillates under definerte betingelser, som krav om godkjente avløpssystemer, egnede fortøyningsplasser og andre nødvendige miljøforanstaltninger. Kommunen bør tilrettelegge for all bruk (bolig, næring, kombinert bolig/næring og fritid) av flytende boliger til vanns og minihus på land. I en tid preget av klima- og miljøutfordringer står vi overfor et behov for nye, innovative løsninger som kan møte både boligbehov og bærekraftsmål. Bergen, som stolt havneby, har en unik mulighet til å ta en ledende rolle i denne utviklingen ved å inkludere husbåter, flytende boliger og minihus i KPA2027. Disse fleksible boformene representerer en fremtidsrettet og skånsom måte å utvikle byen på – uten å belaste naturen eller kreve irreversible inngrep i landskapet. Bønes ønsker å både bo og jobbe i en flytende bolig eller et minihus her i Bergen. Dette muliggjør en bærekraftig livsstil som harmonerer med byens kystidentitet, samtidig som det gir fleksibiliteten til å kombinere arbeid og fritid på en moderne måte. Slike boformer er et glimrende alternativ til tradisjonelle hytter – de gir nærhet til naturen uten å kreve store arealer eller byggeprosjekter som påvirker miljøet. Dette er en visjon Bønes mener mange deler, og som Bergen kan realisere ved å regulere og tilrettelegge for slike løsninger. Husbåter og minihus er ikke bare bærekraftige alternativer; de er også en mulighet til å styrke både boligmarkedet og reiselivet i Bergen. Disse boformene krever ingen utslipp, kan flyttes ved behov og utnytter byens unike kystlinje på en måte som bevarer naturen intakt. Ved å inkludere dem i planarbeidet kan Bergen skape klimavennlige boliger som møter en moderne livsstil, samtidig som vi tiltrekker oss nye innbyggere, investorer og tilreisende. Dette er en voksende trend internasjonalt – hvorfor ikke la sjøbyen Bergen vise vei? For boligmarkedet gir husbåter og minihus økt fleksibilitet, noe som kan gjøre byen mer attraktiv for både unge, eldre og tilflyttere med ulike behov – inkludert folk som ønsker å leve og arbeide i slike boformer. Samtidig åpner de for spennende muligheter for reiselivet. Dette er en sjanse til å kombinere økonomisk vekst med miljøansvar, uten å bygge ned verdifull natur. Skal Bergen være en foregangskommune i miljø og innovasjon? Da må husbåter og andre fleksible boformer få en naturlig plass i ny KPA. Flytendebolig tar klimahensyn og gir tilpasningsdyktige løsninger i en tid med raske endringer.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus

		Dette vil innebære en mulighet til å leve ut en bærekraftig drøm og kan styrke Bergens posisjon som en attraktiv og fremtidsrettet destinasjon. Bønes oppfordrer kommunen til å vurdere dette som en prioritet i planarbeidet. Ved å legge til rette for husbåter og minihus kan Bergen ikke bare møte dagens utfordringer, men også skape rom for innbyggere til å bo, jobbe og nyte livet på en måte som gagnar både naturen, innbyggerne og økonomien. Sjøbyens potensial må utnyttes fullt ut!	
61	Lars Petter Sjøberg Lenke til merknaden	<u>Foreslår en endring i KPA § 9.5.</u> enten å fjerne den, eller erstatte den med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen, bør kommunen åpne for alternative boformer, slik flere europeiske storbyer gjør. Å bo i båt krever knapt noen inngrep i naturen, kan enkelt flyttes ved behov, og er en bærekraftig boform med lavt ressursforbruk. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste det tradisjonelle boligmarkedet ytterligere.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus
62	Janne Louise Pettersen Lenke til merknaden	<u>Sjøbyen Bergen bør omfavne husbåter og flytende boliger.</u> Husbåter bidrar til en levende by og er dessuten en bærekraftig boform. I en tid med boligmangel er boliger på vannet en god løsning. Husbåter vil være populært både for turister og lokalbefolkningen. Pedersen er bosatt på Laksevåg hvor det planlegges mange nye boliger på området til det gamle skipsverftet og håper flytende boliger legges til rette for. På Dokken og i nye boligprosjekter i Sandviken er dette også aktuelt. Bergen kommune bør forenkle reglene og tillate husbåter og flytende boliger. Kombinert med flytende badstuer og tilrettelegging for reiseliv på vannet vil det gi Bergen et etterlengtet løft som "sjøbyen".	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus
63	Gjermund Clausen-Bekkelien Lenke til merknaden	<u>Foreslår endring i KPA § 9.5:</u> fjerne bestemmelsen eller erstatte den med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen bør kommunen åpne for alternative boformer. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, kan enkelt flyttes ved behov og er en bærekraftig boform med lavt ressursforbruk. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste det tradisjonelle boligmarkedet ytterligere. Håper kommunen vil vurdere dette som en del av den langsiktige boligplanleggingen i Bergen.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.
64	Svein Arne Caspersen Lenke til merknaden	<u>Forslag til endring av KPA § 9.5:</u> Foreslår enten å fjerne paragrafen eller erstatte den med en bestemmelse som tillater bolig i båt. Samtidig foreslås at kommunen legger til rette for regulering av dette i en ny reguleringsplan. Flere europeiske storbyer, som København, Amsterdam og London, har etablert velregulerte ordninger for bolig i båt. Disse initiativene har bidratt til et mangfoldig og tilgjengelig boligmarked. Tilsvarende tiltak i Bergen vil kunne være et viktig bidrag til å møte dagens boligutfordringer. Å bo i båt har flere fordeler:	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.

		• Minimale inngrep i naturen: krever ingen fast infrastruktur i landskapet. • Bærekraftig boform: lavt ressursforbruk og muligheten til å flytte boligen ved behov. • Mindre press på boligmarkedet: en regulert løsning for bolig i båt kan gi flere muligheter til å bo sentralt, uten ytterligere belastning på det tradisjonelle boligmarkedet. En eventuell ordning kan sikre at det legges til rette for nødvendige fasiliteter som strøm, vann og avløp, samtidig som det stilles krav til sikkerhet og miljøtilpasning. Bergen kommune, som er en foregangsby for bærekraft og innovasjon, bør vurdere bolig i båt som en del av den langsiktige boligplanleggingen.	
65	Cily Shakti Lenke til merknaden	<u>Foreslår en endring i KPA § 9.5.</u> fjerne paragrafen eller erstatte den med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen bør kommunen åpne for alternative boformer. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, kan enkelt flyttes ved behov og er en bærekraftig boform med lavt ressursforbruk. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste det tradisjonelle boligmarkedet. Håper kommunen vil vurdere dette som en del av den langsiktige boligplanleggingen i Bergen.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.
66	Kristofer Skeide Lenke til merknaden	<u>Foreslår å endre KPA pkt. 9.5</u> for enten å fjerne den helt eller erstatte den med bestemmelser som tillater opphold på båt som en del av den nye reguleringsplanen. Den nåværende boligkrisen i Bergen, preget av skyhøye priser og en alvorlig mangel på rimelige alternativer, nødvendiggjør utforskning av alternative boløsninger. Vi kan hente inspirasjon fra europeiske byer som København og Amsterdam, hvor båtliv har blitt et levedyktig og attraktivt alternativ for mange innbyggere. Å bo på båt tilbyr ikke bare en bærekraftig livsstil, men har også minimal miljøpåvirkning, noe som gjør det til et miljøvennlig valg i vår innsats for å møte boligbehov. Videre er båter iboende mobile, noe som gir fleksibiliteten til å flytte ettersom omstendighetene endrer seg. Ved å etablere regulerte rammer for båtliv kan vi sikre at innbyggerne får tilgang til viktige tjenester som vann, sanitær og avfallshåndtering. Denne tilnærmingen øker ikke bare mangfoldet av boligalternativer i Bergen, men fremmer også et levende, inkluderende fellesskap som omfavner innovative løsninger på moderne utfordringer	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.
67	Svein Olav Tørresdal Lenke til merknaden	<u>Viser til § 9.5 i KPA 2018</u> og ber om at denne blir fjernet. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, har ingen utslipp og båten kan flyttes ved behov. Husbåter er en skånsom og bærekraftig måte å utvikle Bergen på. Ulike boformer gir valgmuligheter til innbyggerne. Det er en økende trend noe sjøbyen Bergen bør tilrettelegge for. Hvis sjøbyen Bergen skal være en foregangskommune innen miljø og innovasjon, må husbåter og fleksible boformer inkluderes i ny kommuneplan.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.
68	Nina Bjørkelund Lenke til merknaden	<u>Forslag om husbåter og flytende boliger</u>	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene.

		Dette temaet har vært mye diskutert, spesielt etter at flere husbåter måtte forlate byen. Bergen bør se på husbåter som en ressurs, ikke en utfordring. Husbåter kan bidra til å utvikle en livlig, inkluderende og mangfoldig by, samtidig som de representerer en bærekraftig boform – noe som er spesielt viktig i en tid med knapphet på boliger. Flytende boliger kan redusere presset på boligmarkedet uten å beslaglegge verdifullt landareal. De kan også skape tiltalende miljøer som tiltrekker både besøkende og nye beboere til byen. KPA2018, tillater flytende boliger kun der det er spesifikt angitt i reguleringsplan. Dette er unødvendig begrensende. Husbåter bør kunne tillates under definerte betingelser, som krav om godkjente avløpssystemer, egnede fortøyningsplasser og andre nødvendige miljøforanstaltninger. Flere europeiske byer har med suksess integrert flytende boliger som en naturlig del av bybildet. Bergen, med sin lange sjøfartshistorie og unike kystlinje, har en enestående mulighet til å bli en ledende by for moderne, bærekraftige boligformer på vannet. I tillegg kan flytende boliger stimulere næringslivet ved å åpne opp for nye forretningsmuligheter knyttet til maritime tjenester, turisme og innovasjon innen bærekraftig utvikling. Ved å fokusere på utvikling på vann fremfor land, kan Bergen utnytte sin naturlige beliggenhet og fremme en grønnere byutvikling som er i tråd med globale bærekraftsmål særlig med tanke på inngrep og avtrykk i natur og miljø	Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.
69	Roger Bergsvåg Koppang Lenke til merknaden	<u>Husbåter og fleksible boformer må inkluderes i ny kommuneplan</u> Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, har ingen utslipp og kan flyttes ved behov. Husbåter er en skånsom og bærekraftig måte å utvikle Bergen på. Ulike boformer gir valgmuligheter til innbyggerne. Det er en økende trend noe sjøbyen Bergen bør tilrettelegge for. Skal sjøbyen Bergen være en foregangskommune innen miljø og innovasjon?	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus
70	Tom Berger Lenke til merknaden	<u>Foreslår å fjerne KPA § 9.5</u> eller erstatte den med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen, bør kommunen åpne for alternative boformer. I byer som København, Amsterdam og London, har det blitt etablert regulerte løsninger for bolig i båt, noe som har bidratt til et mer mangfoldig og tilgjengelig boligmarked. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste boligmarkedet	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus
71	Wenche Hartweg Kaspersen Lenke til merknaden	<u>§9.5</u> Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen foreslås en endring i KPA § 9.5, enten ved å fjerne paragrafen eller erstatte den med en bestemmelse som tillater å bo i båt. Samtidig foreslås det at kommunen legger til rette for dette i ny reguleringsplan. Flere europeiske storbyer, som København, Amsterdam og London, har etablert velregulerte ordninger for bolig i båt. Disse initiativene har bidratt til et mangfoldig og tilgjengelig boligmarked. Tilsvarende tiltak i Bergen vil kunne være et viktig bidrag til å møte dagens boligutfordringer. Å bo i båt har flere fordeler: Minimale inngrep i naturen: Båtboliger krever ingen fast infrastruktur i landskapet. Bærekraftig boform: Lavt ressursforbruk og muligheten til å flytte	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus

		boligen ved behov. Mindre press på boligmarkedet: En regulert løsning for bolig i båt kan gi flere muligheter til å bo sentralt, uten ytterligere belastning på det tradisjonelle boligmarkedet. En eventuell ordning kan sikre at det legges til rette for nødvendige fasiliteter som strøm, vann og avløp, samtidig som det stilles krav til sikkerhet og miljøtilpasning. Bergen kommune som en foregangsby innen bærekraft og innovasjon, bør vurdere bolig i båt som en del av den langsiktige boligplanleggingen. Håper at dette forslaget kan inngå som en del av kommunens videre strategiske arbeid.	
72	Bønes IT kompetanse v Thomas Bønes Lenke til merknaden	<u>§9.5</u> KPA 2018, tillater flytende boliger kun der det er angitt i reguleringsplan. Husbåter bør kunne tillates under definerte betingelser, som krav om godkjente avløpssystemer, egnede fortøyningsplasser og andre nødvendige miljøforanstaltninger. Kommunen bør tilrettelegge for all bruk (bolig, næring, kombinert bolig/næring og fritid) av flytende boliger til vanns og minihus på land. I en tid preget av klima- og miljøutfordringer står vi overfor et behov for nye, innovative løsninger som kan møte både boligbehov og bærekraftsmål. Bergen, som Norges stolte havneby, har mulighet til å ta en ledende rolle i denne utviklingen ved å inkludere husbåter, flytende boliger og minihus i KPA2027. Disse boformene representerer en fremtidsrettet og skånsom måte å utvikle byen på – uten å belaste naturen eller kreve irreversible landskapsinngrep. Bønes ser for seg å både bo og jobbe i en flytende bolig eller et minihus i Bergen. Dette er en bærekraftig livsstil som harmonerer med byens kystidentitet, samtidig som det gir fleksibiliteten til å kombinere arbeid og fritid. Slike boformer er alternativ til tradisjonelle hytter – de gir nærhet til naturen uten å kreve store arealer eller byggeprosjekter som påvirker miljøet. Bergen kommune kan realisere ved å regulere og tilrettelegge for slike løsninger. Husbåter og minihus er ikke bare bærekraftige alternativer; de er også en mulighet til å styrke både boligmarkedet og reiselivet i Bergen. Disse boformene krever ingen utslipp, kan flyttes ved behov og utnytter byens unike kystlinje på en måte som bevarer naturen intakt. Ved å inkludere dem i KPA arbeidet kan Bergen skape klimavennlige boliger som møter en moderne livsstil, samtidig som vi tiltrekker oss nye innbyggere, investorer og tilreisende. Dette er en voksende trend internasjonalt – hvorfor ikke la sjøbyen Bergen vise vei? For boligmarkedet gir husbåter og minihus økt fleksibilitet, noe som kan gjøre byen mer attraktiv for både unge, eldre og tilflyttere med ulike behov – inkludert folk som ønsker å leve og arbeide i slike boformer. Samtidig åpner de for spennende muligheter innen reiselivet, der flytende boliger kan bli et unikt tilbud for besøkende som ønsker å oppleve Bergen fra vannet – eller som et alternativ til hytteopplevelser. Dette er en sjanse til å kombinere økonomisk vekst med miljøansvar, uten å bygge ned verdifull natur. Skal Bergen være en foregangskommune innen miljø og innovasjon? Da må husbåter og andre fleksible boformer få en naturlig plass i ny kommuneplan. Dette handler om å gripe en unik mulighet til å forme fremtidens boligpolitikk – en politikk som reflekterer både klimahensyn og behovet for tilpasningsdyktige løsninger i en tid med raske endringer. For mange ville det bety en mulighet til å leve ut en bærekraftig drøm, og for byen som helhet kan det styrke Bergens posisjon som en attraktiv og fremtidsrettet destinasjon. Bønes oppfordrer om å prioritere dette i planarbeidet. Ved å legge til rette for husbåter og minihus kan Bergen ikke bare møte dagens utfordringer, men også skape rom for innbyggere til å bo, jobbe og nyte livet på	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus

		en måte som gagnar både naturen, innbyggerne og økonomien. La oss utnytte sjøbyens potensial fullt ut!	
73	Thor Erik Blytt Lenke til merknaden	<u>§9.5</u> Foreslår at "§9.5 Flytende boliger tillates bare der det er avklart i reguleringsplan." i KPA 2018 fjernes. I KPA 2027 bør det åpnes for husbåter/flytende boliger og reiselivsprodukter på vannet. Dette gir Bergen en bærekraftig og fremtidsrettet arealbruk uten naturinngrep eller utslipp. Kommunen bør kartlegge egnede marine boligområder. Mange europeiske byer har egne regler for beboelse på sjøen. Sjøbyen Bergen bør følge etter for å tiltrekke nye innbyggere og styrke reiselivet. Oppfordrer kommunen til å være fremtidsorientert og ta initiativ til en slik satsing.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus
75	Geir-Ole Selland Lenke til merknaden	<u>Husbåter og flytende boliger i Bergen</u> Det har lenge vært debatt rundt dette temaet, særlig etter at flere husbåter i Damsgårdssundet måtte forlate byen. Mener at Bergen bør se på husbåter som en mulighet. Husbåter bidrar til en levende, inkluderende og mangfoldig by, samtidig som de gir en bærekraftig boform – noe som er spesielt viktig i en tid med boligmangel. Flytende boliger kan avlaste presset på boligmarkedet uten å beslaglegge verdifullt landareal. De kan også skape attraktive miljøer som trekker både turister og nye innbyggere til byen. Dagens regulering, i KPA 2018, krever at flytende boliger kun tillates der det er spesifikt avklart i reguleringsplan. Dette er unødvendig restriktivt og bør forenkles. Det bør være fullt mulig å tillate husbåter på definerte vilkår, for eksempel med krav om godkjente septikløsninger, egnede båtplasser og andre nødvendige miljøtiltak. Flere europeiske land har lyktes med å integrere flytende boliger som en naturlig del av sine byer. Bergen, har mulighet til å bli en foregangsby for moderne, bærekraftige boligformer på vannet. Hvorfor ikke ta grep og gjøre sjøbyen Bergen til en pionér innen beboelse og reiseliv på vannet?	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus
76	Joachim Hollekim Lenke til merknaden	<u>Foreslår en endring i KPA § 9.5.</u> enten ved å fjerne den eller erstatte den med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen bør kommunen åpne for alternative boformer, slik som i europeiske storbyer. I byer som København, Amsterdam og London har det blitt etablert regulerte løsninger for bolig i båt, noe som har bidratt til et mer mangfoldig og tilgjengelig boligmarked. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, kan enkelt flyttes ved behov og er en bærekraftig boform med lavt ressursforbruk. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste det tradisjonelle boligmarkedet ytterligere. Hollekim håper kommunen vil vurdere dette som en del av den langsiktige boligplanleggingen i Bergen.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus
80	Tone og Trygve Birkeland	KDP BLÅE	Behandles i sak PLAN-2022/20433

81	Amund A. Olsnes Lenke til merknaden	<u>Foreslår at § 9.5 i KPA 2018 fjernes</u> Det bør være lovlig å bo i båt/husbåt/flytende bolig. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, har ved riktig valg av løsning ingen utslipp og kan flyttes ved behov. Husbåter er en skånsom og bærekraftig måte å utvikle Bergen på. Ulike boformer gir valgmuligheter til innbyggerne. Det er en økende trend noe sjøbyen Bergen bør tilrettelegge for. Skal sjøbyen Bergen være en foregangskommune innen miljø og innovasjon? Da må husbåter og fleksible boformer inkluderes i ny kommuneplan. Det er misvisende å vise til tillatelser på områder som ikke finnes.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene. Det vises til fellessvar om flytende bolig og minihus innledningsvis.
83	Noramix Eiendom AS v/Norconsult Lenke til merknaden	Norconsult bistår Noramix Eiendom i AS som er eier av næringseiendommen gnr. 207, bnr. 128 på Nyborg. For at Noramix skal kunne sikre en bærekraftig og verdiskapende drift av eiendommen, foreslås det å endre rammene for eiendommen på en av to måter, og ser helst at førstnevnte tas til følge: 1. Eiendommen omreguleres fra næringsbebyggelse med formål industri- og lagervirksomhet (I/L5) til ytre fortettingssone (sone 3), i samsvar med tilliggende arealer i området. 2. Hvis forslaget om endret arealformål ikke tas til følge, ber vi kommunen å utvide rammene for næringsformålet til å dekke all næringsvirksomhet tillatt innenfor arealformålet etter plan- og bygningsloven. Dette innebærer næringsbebyggelse som kontor, hotell, overnatting, bevertning, industri, håndverks og lagervirksomhet, bensinstasjon, vegserviceanlegg og annen næringsvirksomhet som ikke er angitt som eget formål, i tråd med Kommunal og distriktsdepartementets veileder for kommuneplanens arealdel (s. 75). Noramix vurderer bestemmelsene i kommuneplanens arealdel som svært detaljerte. Denne detaljeringen kan være en utfordring for næringsvirksomhet. Den gjeldende reguleringen begrenser bruken av området til industri og lager, som ikke samsvarer med dagens markedsetterspørsel. Noramix ønsker at kommuneplanens arealdel på dette arealet må gi de overordnede føringene, samtidig som en tilrettelegger for utvikling gjennom detaljregulering.	<u>Planarbeidet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. Noramix sitt forslag om endringer i bestemmelsene for næringsformålet vurderes i planarbeidet.
90	Carl Thomas Egenæs Lenke til merknaden	Søreide i Ytrebygda bydel har i dag svært begrenset fritidstilbud for barn og ungdom og det er en gruppe på Søreide som jobber for at dette må bedres. Noe av det som mangler er flerbrukshall, skateanlegg, sykkelpark med pumtrack, sandvolleyballbane, ungdomsklubb mm – steder hvor barn og ungdom kan være, være aktive og sosialiseres. Hadde Søreide fått til et samlingspunkt som dette, ville det blitt et mye bedre miljø for både barn, ungdom og voksne, og ingen faller utenfor fordi de ikke spiller fotball eller håndball. Gruppen har gått rundt i bydelen og har kommet over det mest sentrale og opplagte arealet rett øst for Søreide kirke (Gbnr 36/442) som Bergen kommune eier. Dette arealet er regulert til grav-urnelund. Vi ønsker at dette området endres og blir satt av til et formål som muliggjør bygging av innendørs og utendørs anlegg for fysisk aktivitet til barn og unge. Vi integrerer de flotte kvalitetene i det eksisterende grøntdraget mellom Steinsvikvegen og Karlsmarka. Det finnes masse inspirasjon på vellykkede anlegg i inn- og utland som man kan ta inspirasjon fra!	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.

92	Konseptbygg Eiendom AS v/Vill Plan Lenke til merknad	Innspillet gjelder eiendom gnr. 11/366 på Nattlandsfjellet. Grunneier Konseptbygg Eiendom AS ønsker eiendommen omgjort fra grønnstruktur til øvrig byggesone, da de anser at eiendommen oppfyller målene som er angitt i planprogrammet. Der går det frem at det er stort behov for å bygge flere boliger i Bergen, og at dette må skje i byområder med boliger, arbeidsplasser og tjenestetilbud hvor flest mulig har gangavstand til daglige målpunkt. Det er viktig å fortette med kvalitet, og eier mener eiendommen på Nattlandsfjellet er svært godt egnet for slik fortetting med konsentrert småhusbebyggelse. Eiendommen er regulert i reguleringsplan fra 1986 til offentlig byggeområde (daginstitusjon/grendehus) og nærbutikk. Det har pågått arbeid med et nytt planforslag (planid 61690000). Planforslaget ble avslått av Bystyret ved 2.gangsbehandling i 2017. Eier mener eiendommen er godt egnet som fortettingsområde i tråd med målene i planprogrammet for KPA2027, og ber om at den aktuelle eiendommen avsettes til øvrig boligsone i ny plan. Alternativt er eier åpen for at kommunen erverver eiendommen til offentlig formål.	<u>Planprogrammet</u> Konseptbygg Eiendom AS mener forslaget er en justering av plankartet i tråd med rammene for planprogrammet. Fagetaten vurderer dette som en arealendring som <u>ikke</u> er i tråd med føringene i planprogrammet. Området har vært avsatt til LNF-område både i KPA2010 og i KPA2018. At Bystyret avviste reguleringsforslaget styrker forståelsen av at eiendommen er avsatt som grønnstruktur som resultat av en konkrete vurderinger. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.
93	Miliarium, David Fauknes Bendiksen Lenke til merknaden	KPA arbeidet vil kunne bli et vellykket grep for å tydeliggjøre overordnede mål og øke forutsigbarheten i saksbehandlingen. De reviderte bestemmelsene må sikre en verktøykasse som gir handlingsrom til å gjennomføre ønsket fortettings- og boligforsyningsstrategi. <u>Flertallsmerknad 2 i bystyrets vedtak av KPA2018</u> (justering av fortettingssoner) bør komme inn som ny bestemmelse. <u>Felles forståelse av bestemmelsene som vedtas</u> Ofte har utbygger som har fulgt politisk behandling og vedtak av overordnede planer møtt en annen forståelse av konkrete bestemmelser i møte med kommunens administrasjon. Ordet «kvalitet» blir eksempelvis tolket svært forskjellig av ulike instanser. <u>Plan- og bygningsetaten (PBE) må gis autonomi og myndighet</u> og utvise vilje til å skjære gjennom og gjennomføre politiske beslutninger. Alle sektorinteresser kan ikke tilfredsstilles fullt ut når rask saksbehandling og fortetting er målsettingen. <u>Må skapes rom for pragmatiske støylosninger</u> med god bokvalitet. Hvis ikke blir det vanskelig med fortettingen som ligger til grunn for KPA. Kommunen må sikre seg handlingsrom til å håndtere lokale støysituasjoner på en hensiktsmessig måte i bestemmelsene og beboere må sikres mot helseskadelig støy.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.

		<u>Plankravet må revideres</u> både for å sikre økt boligfortetting via byggesaksprosess i stedet for tidkrevende regulering, samt forenkle bruksendringer mm. for næringsdrivende. <u>Parkeringsbestemmelsene må differensieres</u> for å sikre riktig parkeringsdekning på riktig sted. Det oppleves ofte krav om redusert parkering fra kommunens administrasjon samt sektormyndigheter, selv om man ligger på minimumskrav i gjeldende KPA. <u>Implementering av ny KPA i pågående prosesser</u> Som i tidligere revisjoner av KPA, anbefaler Miliarium at ønskede endringer i bestemmelser blir hensyntatt og implementert i pågående detaljreguleringsprosesser. I sitt innspill, konkretiserer Miliarium gjennom tre pågående planprosesser selskapet er involvert i hvordan rulleringen av KPA kan bidra til å oppfylle kommunens fortettingsstrategi. Konkret gjelder dette Kristianborg, Storanaset og Øvregaten. <u>Tillate flere mindre enheter</u> Milliarium viser til statistikk fra SSB der det fremgår at svært mange hushold er små. Derfor bør det bygges flere mindre enheter økes slik at eneboliger kan frigjøres for de barnefamiliene som ønsker det. <u>Forenkle plankravet i §3.1. for å stimulere til næringsaktivitet</u> Plankravet i KPA §3.1 vanskeliggjør hensiktsmessig disponering av eksisterende næringsareal (eks skifte av leietakere) dersom gjeldende reguleringsplan ble vedtatt før 1985. Miliariums prosjekt i Øvregaten (overfor Mariakirken) er et eksempel som på hvordan plankravet ikke virker etter intensjonen. Miliarium ønsker å kunne gå rett på byggesak for inntil 7 boenheter, i tråd med gjeldende kommunedelplan for området. Det er utarbeidet en volumstudie med positiv tilbakemelding fra byantikvar, byarkitekt og fylkeskonservator. Likevel stopper prosessen opp. Sektormyndighet stopper kommunens adgang til å gi unntak fra plankrav, slik bestemmelsen er formulert i gjeldende KPA. Milliarium ønsker at det i større grad åpnes for denne type fortetting. Det fremstår som om unntaksbestemmelsen fra plankravet ikke er mulig å bruke, når det ikke lar seg gjøre å utvikle et parkeringsområde i en byfortettingssone i sentrum (BY1) til et fåtall boliger. Miliarium peker på at hurtigere saksbehandlingstid gir lavere kostnader og raskere boliger. Miliarium opplever uenighet internt i kommunen om tolkning av overordnede planer, eksempelvis hva som er hensiktsmessig fortetting. Forutsigbarheten er avgjørende for å få investeringer til økt boligbygging og eiendomsutvikling i Bergen. Miliarium tror at alle involverte parter i byutviklingen deler et overordnet mål om å sikre at Bergen er en god, vakker og inkluderende by å leve i for alle. En forenklet KPA vil kunne bidra til økt samarbeid om felles mål i stedet for at utbygger, kommune og sektormyndigheter bruker unødvendig tid og ressurser på et overregulert overordnet plandokument.	
--	--	--	--

94	Bo Mer AS v/HOLON Bergen AS Lenke til merknad	Bo Mer AS er grunneier av gnr. 203 bnr. 1 og 4. Selskapet mener KPA 2027 må sikre og ivareta mulighetene for byutvikling rundt kollektivknutepunkt, særlig bybanestoppene. Vågsbotn er ikke sikret en slik utvikling i gjeldende KPA. Innspillet bygger opp om byrådets mål for KPA2027, da området kan gi flere boliger, mer næringsutvikling og fortetting med lavere konfliktnivå. Selskapet arbeider med mulighetsstudier for Vågsbotn som knutepunkt i regionen, og med oppfølging av bystyrets formulering i vedtak om planarbeid for E39 om å redusere omfang/konsekvenser av kryss i Vågsbotn. Området har store muligheter for tjenesteyting, næring og bolig om intensjonene i bystyrevedtaket følges opp. Bo Mer AS er kjent med planprogrammets mål og rammer for rulleringen, men mener likevel det må vurderes å endre plankartet i Vågsbotn i denne rulleringen. Endringene i planene for området og fremtidige planer, er så omfattende at KPA2018 ikke lenger kan ses som relevant for arealet i Vågsbotn. Om plankartet ikke kan endres i denne rulleringen, må det ses på bestemmelser som muliggjør utvikling rundt bybanestoppene. En bestemmelse som åpner for fortetting i områdene gjennom reguleringsprosess selv om området er avsatt som LNF i plankartet, bør vurderes og avklares i arbeidet med rulleringen.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. Eiendommen er avsatt til LNF-område, og ligger delvis innenfor avgrensning til reguleringsplan for ny E39 fra Vågsbotn til Klauvaneset. Innspill om endringer i bestemmelsene som undergraver hensikten med det aktuelle arealformålet vurderer fagetaten ikke vil være mulig i hht. lovverket. Det er allerede i dag mulig å starte et planarbeid i strid med KPA, selv om det ikke er anbefalt og gjerne ikke fører frem.
95	Jane Carense Røskeland og Remi Christian Hansen	KDP BLÅE	Behandles i sak PLAN-2022/20433
96	Sven Erik Mjelde Lenke til merknaden	<u>Foreslår at Vårheia blir tatt inn igjen i arealplanen som boligområde</u> På vegne av grunneierne av 302/693, bes det om at Vårheia blir tatt inn igjen i arealplanen som boligområde. Ber også om at det blir tatt hensyntatt tilkomst ved utbygging av områdene nedenfor Vårheia slik at det mulig å fremføre vei og annen nødvendig infrastruktur for fremtidig utbygging av området.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.
97	Odin Thorbjørnsen Lenke til merknaden	Bør det være en enklere søknadsprosess for små tiltak? Vi hadde et tiltak på 49m ² som utløste reguleringsplan om vi skulle gjennomføre tiltaket. I forbindelse med at et tiltak om påbygg/tilbygg på 49m ² på eksisterende grunnmur (ny boenhet) fikk plankrav, ble det opplyst av kommunens saksbehandler at plankravet i §3 ikke hadde til hensikt å ramme tiltak som dette. Innsenderen ber om at det gjøres en vurdering av bestemmelsene/ praktiseringen av plankravet i §3.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
103	Blomsterdalen senter v/OPUS	Gjelder KDP BLÅE	Behandles i sak PLAN-2022/20433
104	Hølleland Holding AS Lenke til merknaden	1. Gjennom de reviderte bestemmelsene sikre en verktøykasse som gir handlingsrom til å gjennomføre en ønsket politikk, herunder kommunens fortettings- og boligforsyningsstrategi.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.

		2. Det må sikres felles forståelse av bestemmelsene som vedtas både på politisk og administrativt nivå i kommunen. Kostnader ved forsinkelser er betydelige. Dette medfører dyrere boliger og kommunens boligforsyning blir ikke tilstrekkelig. 3. Det bør åpnes for å plassere næringsareal nær eksisterende sentrumsområder eller egne næringsområder nært vegnett. 4. Plankravet må revideres både for å sikre økt boligfortetting via byggesak fremfor tidkrevende regulering. Prosesser for bruksendring må forenkles 5. Flertallsmerknad 2 i bystyrets vedtak av KPA2018 (justering av fortettingssoner) bør komme inn som bestemmelse. 6. Plan og bygningsetaten må gis autonomi og myndighet til å gjennomføre politiske beslutninger. Alle høringsinstansers sektorinteresser kan ikke innfris fullt ut. 7. Bergen kommune bør tillate flere, mindre boliger (f.eks.) til studenter og tilrettelegge flere leiligheter for eldre og dermed redusere offentlige utgifter til eldreomsorg. 8. Det må skapes rom for pragmatiske løsninger for støytemaet – ellers vil knutepunktsfortettingen ikke la seg realisere. 9. Parkeringsbestemmelsene må differensieres. 10. Planen må vedtas av bystyret i juni 2027. Pågående reguleringsprosesser må implementere endringene i planen.	Bedre og tydeligere bestemmelser i KPA vil gjøre det enklere å følge opp interesseavveininger på en ryddig og konsistent måte.
106	Tanita Guldbrandsen Lenke til merknaden	Det er viktig at naturvern og forvaltning av natur for fremtiden blir høyt prioritert i rullering av KPA. Naturen på Vestlandet er globalt sett et av de viktigste landområdene for å sikre arts mangfold, vannressurser og naturlig karbonlagring (Jung m.fl. 2021). I tillegg inneholder havområdene her et sårbart naturmangfold og naturlig karbonlagring som trenger vern mot utbygging. Dette må håndteres bedre i bestemmelsene til KPA. Naturen har ikke mulighet til å bidra i medvirkningsprosessene, men kan fagfolk som taler naturens sak, som f.eks. marinbiologer. Anbefaler kontakt med Senter for bærekraftig arealbruk ved UiB. Guldbrandsen viser i vedlegg til innspill om Bergens urbane tradisjoner knyttet til byrommene, med allmenningstradisjonen. Der etterlyses byens uterom som premissgiver for byutvikling i KPA. Med henvisning til utredning om «Uterom i tett by», til gjeldende KPA, påpekes mangel på offentlig tilgjengelige uteareal. Bergen kommune har krav til uteareal i nye boområder, men det etterlyses en tydeligere håndtering av offentlige uterom. Det burde være et sentralt mål for KPA å sikre sosialt bærekraftige bymiljø gjennom å sikre tilstrekkelig areal til offentlige parker og byrom. Merknaden viser også til vedlegg om universell utforming (UU) i Bergen sentrum. Merknaden legger vekt på betydningen av å utforme byen, og særlig Bergen sentrum, slik at den fysisk er tilrettelagt for at alle kan delta i byens liv; i feiringer og protester. Erfaringer viser at det ikke er nok med statlige føringer og håndbøker for å sikre universell tilgjengelighet. Mulige tiltak for å styrke UU er å lage et overordnet system av traseer/ledelinjer, som kan bygge på forslag laget til reguleringsplan for Bybanen til Åsane,	<u>Planarbeidet</u> <u>Bestemmelser</u> Innspill til bestemmelser vil følge planarbeidet. <u>Plankart</u> Det er positivt å få formell forankring av universelt utformede tilgjengelige traseer både i Bergen sentrum og andre steder, men det ansees som en for detaljert oppgave til at det er naturlig at den løses i KPA som er en overordnet plan for hele kommunen. Dette løses trolig bedre i et samarbeid mellom alle aktuelle veiere. Regulering av elsparkesykler er ikke tema for en overordnet plan som KPA. Bymiljøetaten har utarbeidet forskrift om små elektriske kjøretøy og regulerer bruken digitalt. Kommunens fagetater er viktige medvirkningsparter i planarbeidet.

		delstrekning 1, for Torget og Bryggen, og i arbeidet med Den grønne akse. Traseene bør ha en formell planforankring, og det bør lages en juridisk bindende illustrasjonsplan for UU i Bergen sentrum som gir føringer for hvordan nettverket av traseer skal ligge. Det må også gis bestemmelser til hvordan endringer i planen kan gjøres, for å sikre sammenheng i nettverk også når det nødvendig å justere linjer. El-sparkesykler er et særlig hinder for fremkommelige traseer når de parkeres over alt på fortau og i gangsoner, også på ledelinjer. De er også tildelt parkeringssoner der det burde vært opphold for mennesker. KPAs bestemmelser om UU, § 15, har krav som kan opprettholdes. Men dette håndteres videre i detaljplaner som ikke gir helhetlige løsninger for større områder. Merknaden legger vekt på at kommunens ulike fagetater må bli involvert og hørt i medvirkningsprosessene. Både arealkart og bestemmelser har mye å si for arbeidet til f.eks. Bymiljøetaten, Bergen vann, Etat for utbygging mv.	
110	NLA Eiendom AS Lenke til merknad	NLA Eiendom AS ønsker et nytt avsnitt under «Arealstrategi» på s. 7, som gir mulighet til økt utnyttning av øvrig byggesone. Følgende forslag kan være et utgangspunkt for teksttillegg: «Det må likevel kunne vurderes en tettere utbygging av det som i dag i kommuneplanen er definert som Øvrig byggesone. Dette arealet er allerede avsatt til bolig og næring, og en bedre utnyttelse kan bidra til større differensiering av boligtilbud og ulike typer næring. Disse områdene kan ofte skilte med mer landlige kvaliteter som nærhet til natur og friluftsliv, samt nok plass til å kunne forme bærekraftig uteområder for lek og sosial samhandling. Det må i disse områdene aksepteres at kollektivtilbudet er noe dårligere utbygd enn i Bergen sentrum» NLA Eiendom AS støtter ideen om at nybygg primært skjer langs kollektivakser og i sentrum, men planen må ikke være til hinder for å kunne bygge egnede tomter i bydelene. Bergen er mer enn bybaneaksen, og det trengs utvikling også i Arna, Åsane og Bergen Vest og syd. Bergen er i konkurranse med nabokommunene om utbygging til bolig og næring. Planen bør legge vekt på at en større del av bilparken gir 0 utslipp. Utnyttelse i øvrig byggesone vil i flere tilfeller kunne gi raskere saksbehandling, da arealet er uten konflikter som er knyttet til mer bynære strøk. Det kan gi raskere økt boligbygging uten at LNF-områder omgjøres til bolig/næring. Krav til konsekvensutredning må bare stilles når det er strengt nødvendig, for å spare kostnader og tid.	<u>Planprogrammet</u> Fagetaten vurderer at et tillegg som foreslått, er i strid med arealstrategien. Arealstrategien bidrar til forutsigbar byvekst. Å åpne for mye bygging i bestemte soner, og mindre andre steder, bidrar til å strukturere veksten og bygger opp om eksisterende teknisk og sosial infrastruktur. Det gir reduserte kostnader for kommunen både til infrastruktur og tjenestetilbud, og det gir flere mulighet til enkel hverdagslogistikk. I tillegg gir den også forutsigbarhet og trygghet for innbyggere i øvrig byggesone. Dagens bestemmelser sikrer eksisterende nærmiljø i denne sonen, og at eventuell utnyttning av nabotomter vil gi små endringer for eksisterende innbyggere. Det er fortetningsområder i alle bydeler, ikke bare langs bybanen. <u>Planarbeidet</u> Forslagene til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.

		Krav til uteområder, støy mm er viktig. Men også hensyn til kvaliteter omkring. Offentlig park i nærområdet bør telle med i kvalitetsvurderinger, det samme med turområder, skogsområder og allmenne friluftsområder. Dette bør inn i bestemmelsene. I bestemmelsene til øvrig byggesone bør det gis åpning for å bygge ut større tomter. Tomten på 56 mål på Breistein vil, selv med 45 % BRA, kunne gi 20.000 m² salgbart areal til bolig, og samtidig masse areal til fellesområder, ballbinger, lekeplasser mm. Her kunne det vært utviklet en miljølandsby med gode kvaliteter og økt grunnlag for økt frekvens på bussruter. Bestemmelsen som ikke tillater vesentlig nybygging blokkerer for en god og kreativ utnyttelse for større eiendommer.	
114	OPUS Bergen AS Lenke til merknaden	Hovedbudskap fra Opus til arbeidet med KPA 2027: • KPA må være overordnet, ikke detaljregulerende. Generelt bør bestemmelsene være løsere i KPA og gi rom for konkrete vurderinger i reguleringsplan. • Planprosesser må være effektive og samarbeidsorienterte. Plankrav må tilpasses slik at de gir nødvendig forutsigbarhet for private investeringer samtidig som samfunnsinteresser ivaretas. • Transformasjon og byutvikling krever fleksibilitet Overordnet arealstrategi må tydeliggjøres, med fokus på transformasjonsområder og fleksibilitet i planlegging. • Ny helhetlig veileder må erstatte dagens fragmenterte veiledere • My Neighbourhood og New Urban Agenda må være referanseramme • Bruk av områdereguleringer bør begrenses. Der plantypen velges må det legges opp til et konstruktivt samarbeid mellom planmyndighet og utbygger/gjennomføringssiden. • KOSTRA-rapportering må ikke være førende for kommunens tilnærming til rolle og anbefalinger i planprosesser. <u>Innspill til planprogram:</u> Opus mener at planprogrammet for KPA 2027 bør forankre behovet for en helhetlig veileder som samordner og erstatter dagens arkitekturveileder, stedsanalyseveileder og blågrønn faktor-veileder. Ved å samle relevante veiledere i ett dokument, vil kommunen og næringslivet ha forutsigbare og helhetlige rammer, samtidig som veilederen operasjonaliserer målene i Kommuneplanens samfunnsdel (KPS) og Løft Bergen 2050. Veilederen bør inkludere retningslinjer for:	<u>Planprogram</u> Planprogrammet er justert, og målene for tydeligere. Blant målene er godt styringsverktøy og effektiv saksbehandling. Opus Bergen AS ber om at planprogrammet bør forankre behovet for ny helhetlig veileder til erstatning for eksisterende veiledere. Det ansees ikke realistisk å utarbeide slik veileder i denne rulleringen, viser til fellessvar i starten av dette heftet. <u>Planarbeidet:</u> Konkrete innspill til bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.

		• Arkitektur og stedstilpasning • Klimatilpasning og blågrønn struktur • Mobilitet og tilgjengelighet • Sosial bærekraft, universell utforming og barn og unges oppvekstmiljø • Kulturmiljø og stedsidentitet • Sirkulær økonomi, ombruk og energi Det vises til merknaden for ytterligere innspill til bestemmelser angående: - Strandsone - Familieboliger - Uteoppholdsareal - Støy - Bebyggelse og anlegg	
118	Sweco Lenke til merknaden	<u>Innspill til støybestemmelser</u> §2.4.1. som sier at bla. at støybestemmelsene i KPA gjelder foran alle eldre reguleringsplaner mener Sweco er problematisk. Firmaet argumenterer for en «overgangsordning». Når det gjelder § 22.1.5 der det heter at barnehager og grunnskoler ikke skal etableres i rød støysone kanskje er unødvendig så lenge §22.2.1 sier at alle barnehager og grunnskoler skal ha oppholdsrom på stille side. Slike institusjoner har ikke støyfølsomme rom som kan legges mot gul eller rød støysone. Sweco erfarer at «nytt støyfølsomt bruksformål» i § 22.1.2 tolkes ulikt og at det fører til usikkerhet om hva som kreves av en støyutredning til byggesak for tiltak på eksisterende bebyggelse. Sweco mener §22.2. om bygging i gul støysone i hovedsak fungerer. Det er imidlertid utfordringer med å få til stille sider for hjørneleiligheter og enkelte innfillprosjekter. Da argumenteres det for avvik ved et mindre antall enheter i plansaken. Når det gjelder § 22.2. b om at støyutsatt side i øvrig byggesone og LNF reduseres med 5 dB, har det ført til noen dispensasjonssøknader og planer med avvik, da en gir lite rom for å bruke bygning som skjerm mot støy. For tomter øst for støykilden blir dette særlig en dårligere løsning da bygningen må flyttes lengre bort fra veg og man får mindre areal vest for bolig til gode uteareal §22.3. Gjelder bygging i rød støysone. S områdene er så små at bestemmelsene bare blir gjeldende for et svært lite antall bygg i hver S. Sweco anbefaler at S-områdene utvides eller at BY innlemmes i arealene hvor det tillates bygging i rød støysone. Kravene ang. stille side er ok, men Sweco ser i stor grad også utfordringene med hjørneleilighetene her og at man i noen saker ikke får til en stille side uten at det går på veldig stor bekostning av andre hensyn og kvaliteter. I §22.3.3 står det at forutsetning for bruk av unntak i rød støysone er at tiltaket reguleres. Dette gjør at det mangler en bestemmelse eller retningslinje for hva som gjelder for byggesaker som større tilbygg og	<u>Planarbeidet</u> Forslagene til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.

		bruksendring. Spesielt i sentrum er det mange steder ikke mulig å gjøre endringer på eksisterende bebyggelse dersom det ikke tillates bygging i rød støysone. T-1442 har i sin siste revisjon (2021) differensiert hvilke rom som bør ligge mot stille side og bestemmelsene i KPA bør oppdateres til å være i tråd med disse. T-1442:2021 innførte begrepet «dempet fasade». Bruken av dempet fasade bør gjerne konkretiseres i ny KPA, men kan også fort bli en rigid fasit. Dette temaet må vi komme tilbake til i senere merknader. Dempet fasade kan ha svært varierende kvalitet, som vil avhenge av både støynivå før skjerming og av valgt løsning. §22.4 om nye støykilder kan trolig erstattes av mer generelle henvisninger til T-1442. §22.4.3. om bevaring av stille områder og konkretisering av grønne støysoner gir en sterk beskyttelse av disse områdene og bør videreføres. Bestemmelsene kan sannsynligvis forenkles. §22.5 om bygg- og anleggsarbeid fungerer i hovedsak godt. For plansaker hvor det ikke utarbeides støyrapport er ikke akustiker engasjert i plansaken og det fanges ikke opp at f.eks. omfattende grunnarbeid kan gi støy til nærliggende naboer og bør hensyntas. For byggesaker kan vi fange det opp i prosjekteringsfase, men føringene burde være gitt allerede i planfasen.	
120	A/STAB AS Lenke til merknaden	<u>Foreslår at gnr 5/13 går fra LNF til boligformål (øvrige byggesone)</u> På vegne av hjemmelshavere av eiendommen gnr. 5/13 med adresse Erdalsveien 48 (p.t. avsatt til LNF formål), bes det om eiendommen blir avsatt til boligformål (øvrige byggesone) ved rullering av KPA. Viser til at det på eiendommen, som ligger midt mellom flere boligeiendommer, står et forfalt boligbygg. Hjemmelshaver har behov for å rydde opp på eiendommen og ønsker å føre opp/erstatte bygget med et nytt lite og stedstilpasset eneboligbygg. Se også høringspinnspill 129 som gjelder samme eiendom	<u>Planprogram</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. Eiendommen er registrert som ubebygd i kommunens kart. Den var også avsatt som LNF-område i forrige kommuneplan og ligger innenfor aktsomhetsområde, faresone skred.
122 og 140	Rasmus Meyers Legat v/Harris Advokatkontor Lenke til merknaden	Innspillet er en merknad både til planforslag for kommuneplanens samfunnsdel og planprogram til kommuneplanens arealdel. Her oppsummeres og kommenteres de delene av merknaden som er stilet til KPA. Rasmus Meyers Legat anfører at eldrebølgen aktualiserer et stort behov for helsetiltak for eldre og demente i kommunen, som bør presiseres i planprogrammet. Legatet mener deres forslag om Åstveit Helselandsby vil bidra til å imøtekomme behovet. I 2018 ble det fremmet planinitiativ for bygging av helselandsby, boliger og barnehage. Dette ble stanset av byrådet. Eiendommen ble videreført som grønnstruktur i KPA2018.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. Rasmus Meyers legat mener behovet for fremtidige helse- og omsorgsoppgaver/tjenester for en aldrende befolkning må komme tydeligere frem i planprogrammet.

		Rasmus Meyers Legat ønsker at ca. 50 daa grønnstruktur omgjøres til byggeområde, med formål å bygge en helselandsby for demenssyke. Området planlegges etablert som en «helseklynge» med nærhet til eksisterende serviceleiligheter og seniorsenter. Rasmus Meyers Legat viser til at eldrebølgen i årene fremover vil legge press på omsorgstjenester i kommunen. Flere barn født i dag vil leve til de er over 100 år. Allerede ser vi stor økning i aldersgruppen 60-79 år. 80 % av beboere på sykehjem har demens. Eldre har økende grad av behov for tilrettelegging. Helse- og omsorgsdepartementets Demensplan viser til demensvennlige omsorgsplasser og sykehus som tiltak i møte med økende demenslidelser. Rasmus Meyers Legat viser til at innspillet er avgrenset til ca. 50 daa, med ca. 650 daa gjenværende grønnstruktur slik at Åstveitskogen fremdeles vil være «folkets skog». Her planlegger legatet oppgraderinger og tilrettelegging for aktivitet slik at området er tilgjengelig for brukere i alle aldre og funksjonsnivå. I flere andre byer er det tilrettelagt boliger for personer med demenslidelser, Behovet i Bergen vil snart være prekært, og må etter legatets syn gis avgjørende vekt i vurderingen av ønsket arealdisponering. Legatet ønsker å tilby sitt tomteareal, og sikre gjennomføring av prosjektet. Merknasstillen viser til Klosterhagen-erklæringens støtte til etablering av demenslandsby. Legatet ønsker at planene for en helselandsby på Åstveit skal hensyntas ved neste revisjon av plankartet og ber kommunen vurdere å omtale utfordringer tilknyttet eldrebølgen under punktet «boligbehov og bokvalitet». Bestemmelsene bør ha rom for alternative utforminger for å imøtekomme behov for særskilte grupper, som demente.	Fagetaten mener utfordringen kommer tydelig frem av KPS med tilhørende kunnskapsgrunnlag, men det er også gjort justeringer av teksten i planprogrammet for å understreke forventede demografiske endringer og betydningen det har for boligbehovet. Behovene for den aldrende befolkningen må etter fagetatens vurdering likevel ivaretas med utbyggingstiltak innenfor eksisterende byggeområder. Behovet for grønnstruktur, både som rekreasjonsområder og for å unngå nedbygging av natur står sterkt som en selvstendig føring i lovverk Innspill om å legge til rette for helselandsbyen i neste revisjon av plankartet må sendes på nytt ved neste rullering.
125	PART arkitektur AS Lenke til merknad	Merknadsstillen arbeider i det daglige med søknader byggesøknader for private, og har spesialisert seg på tiltak i eksisterende byggverk, særlig i Bergen sentrum. Har innspill som kan rette opp i plantekniske mangler som vil redusere behovet for å bruke dispensasjonsreglene, noe som gir høy ressursbruk og gir ekstra saksbehandlingstid. <u>Avstand til nabogrense</u> I svært mange av merknadsstillers søknader, er det behov for dispensasjon fra pbl. § 29-4 avstand til nabogrense. PBE tolker bestemmelsen strengt, og det skal mye til for at en annen plassering anses bestemt i plan. Den strenge tolkningen gir et stort antall dispensasjoner. Merknaden utdyper problemstillinger og foreslår mulige bestemmelser som kan løse problemet. F.eks.: «I S1 og BY1 er tillatt byggegrense mot nabo 0 m fra nabogrense.»	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.

	Samtidig ber merknadsstiller om at bygningsmyndighetene tar konkret stilling til om bevaring av bebyggelsesstruktur og eksisterende byggelinjer i eldre reguleringsplaner tilsier at plassering er «bestemt i plan» eller ikke. <u>Avstand til veg</u> Det dispenseres også fra avstand til veg i svært mange saker. Her er ikke helt samme problemstilling som for nabogrense. Dispensasjonsbehandlingen er enklere, og eldre veglover er innebygget i eldre reguleringsplaner. Men ved oppheving av eldre planer øker byggegrensene. Og i tillegg har merknadsstiller fått opplyst at det er «interne rutiner» mellom PBE og BME for når et tiltak er avhengig av dispensasjon. Det virker vilkårlig for merknadsstiller, som ber om at avstand til veg håndteres i KPA, og at interne rutiner ikke anvendes i saksbehandlingen. <u>Plankrav</u> Det er fornuftig med et plankrav, men dette må ikke være for omfattende. Og bestemmelsen om unntak fra plankravet er vanskelig å forstå. Det kan innebære omfattende ekstra kostnader for innbyggere som f.eks. ikke kan vite om det er rett å søke dispensasjon eller be om unntak fra plankrav. I dag kan søknadspliktige, innvendige tiltak som krever ansvarsrett, utløse et plankrav som det normalt gis unntak fra. Foreslår at et revidert plankrav tar utgangspunkt i lovens formulering, og som minimum ikke slår ut før etablering av ny boenhet. <u>Hyblifisering</u> Departementet har avstått fra å regulere forholdet, og overlatt videre regulering til kommunene. Bergen kommunes krav er uklare, og praksis er preget av mangel på klart og tydelig rammeverk og retningslinjer. Det gir varierende praksis som kan få betydelige konsekvenser for innbyggerne. Merknadsstiller vil ikke komme med forslag til bestemmelser for hyblifisering, men ønsker at kommunen følger opp departementets vurderinger i Prop. 64 L (2020-2021) og etablerer klare og tydelige definisjoner og regler som er forankret i relevante krav, planforhold og reelle hensyn, for å sikre forutberegnelighet for kommunens innbyggere. Det er svært viktig at det ikke treffes enkeltvedtak som i ytterste konsekvens fører til at alle studentkollektiv i Bergen blir ulovlige. <u>Avslutning</u> Merknadsstiller har vært fornøyd med KPA2018. Særlig begrensning i parkeringskrav har vært veldig praktisk. Likevel har bestemmelsene manglet enkelte avklaringer som kunne gjort den enda bedre. Vi håper ny kommuneplan bidrar til å strømlinjeforme byggesaksbehandlingen, samtidig som den fører til forutberegnelighet i reguleringsprosessene. Og at det ikke blir nødvendig å skrive flere enn 100 dispensasjoner i året.	
--	--	--

126	Sigve Erlend Hoff-Larsen Les merknaden	Med henvisning til føringene i planprogrammet, foreslår Hoff-Larsen justeringer i Bergen vest for å imøtekomme ny kunnskap og oppdaterte retningslinjer. Haakonssvern I forbindelse med opprusting av forsvaret vil en stor arbeidsplass utvides. Med mål om en kortreist hverdagslogistikk, bør flest mulig av de nye få mulighet til å bo nær basen. Det vil bli behov for varierte boliger, og eksisterende tilbud i Bergen vest er utilstrekkelig. Uten nye boliger vil nyansatte bosette seg i nabokommuner eller andre bydeler med de ulemper det gir både for den enkelte og samfunnet. I fortettingssonene rundt S33 Olsvik og S5 Loddefjord er det i kartlegging etter KPA2018 anslått et fortettpotensial på 6-700 nye boliger. I forbindelse med KPA 2018 henviste fagetaten til at arealer i bydelen kunne behandles i Strategisk planprogram for Loddefjord. Arbeidet ble avsluttet før det var ferdigstilt, uten plan. Fortettpotensialet synes vel optimistiske, da begge områdene allerede ligger i øvre halvdel av tette områder i kommunen, og restarealer innenfor eksisterende strukturer er stort sett opparbeidede grøntarealer, lekeplasser og 100-meter skoger. Områdesatsing Det ble satt i gang områdesatsing rundt de to sentersonene Loddefjord og Olsvik. Områdesatsingen har pekt på behov for mer sosialt bærekraftig byutvikling, og at bydelen har få kompetansearbeidsplasser. Intensjonsavtalen mellom staten og kommunen om områdesatsingen sier: «Byutvikling og infrastrukturiltak som bidrar til å øke områdets attraktivitet og som bidrar til mer variert befolkningssammensetning i fortettpotensialene». Det finnes få andre kompetansearbeidsplasser i Bergen vest enn forsvaret. I Bergen kommunes Bergen kommunes «Handlingsplan for næringsutvikling 2023- 2026 står det: <i>«Bidra til å øke attraktivitet og arbeidsplassetablering i hele kommunen. Særlig fokus på å stimulere til etablering av kompetansearbeidsplasser i levekårsutsatte områder».</i> Uten varierte arbeidsplasser og boligtyper i alle områder av byen, risikerer man å sementere sosiale forskjeller. Bergen vest mangler en plan for sin byutvikling. Ny kollektivterminal Storavatnet terminal er under bygging og blir det viktigste regionale kollektivpunktet mot i vest med høy frekvens og mange reisemuligheter. Loddefjord terminal betjener lokalruter i Bergen vest. Det ligger store boligområder i gangavstand til terminalen, men ingen planer om å forbedre relativt dårlig gangforbindelse til den. Mindre justeringer av arealformålene vil kunne legge til rette for transformasjon rundt ny terminal og området kan være en ressurs for Bergen vest og Bergen. Dette vil også være i henhold til nasjonale og regionale retningslinjer.	<u>Planarbeidet</u> Mindre justeringer knyttet til nyere vedtak, eller justering av hensynssoner i tråd med ny kunnskap vil ligge innenfor rammene av planprogrammet. Tilrettelegging for private initiativ synes ivarettatt med gjeldende plan, også for sammensatte bygningsformål. Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.
-----	--	---	--

129	Kristin Römhild-Haldorsen og Eirik Kveim Lenke til merknaden	Ønsker at eiendommen deres gnr. 5/13 Erdalsvegen 48 igjen blir avsatt til boligformål i kommuneplankartet. Er et ungt par som kjøpte eiendommen i 2023 og er interessert i å gjenoppbygge bolig ved i størst mulig grad å ivareta viktige historiske element samtidig som vi tilfører noe nytt. Eiendommen har interessante historiske innslag som solid mur mot sønnvinden og vakre tørrmurer utendørs. Disse og selve boligen ble utført av Martin Borge, regnet som dalens dyktigste steinmurer. Kveim ønsker å rydde eiendommen som holder på å gro igjen av krattskog. Intensjonen er å oppføre en liten enebolig, som skal harmoneres og integreres med kulturinnslagene og områdets naturlige omgivelser. Eiendommen var frem til 2022 sekundærbolig for tidligere eier. Den grenser direkte til flere andre eneboliger. En gjenoppføring av liten enebolig midt mellom disse vil virke til at naboeiendommene ikke oppfattes som frie satellitter men at det gjenoppstår som et helhetlig, sammenhengende boligstrøk. Kan ikke se at en gjenoppbygging vil påvirke viltkorridorer negativt, i og med at jernbane, vei og elv allerede danner barrierer. Alle omtalte eiendommer ligger utenfor byfjellssonen. Se også høringsinnspill nr 120 som gjelder samme eiendom.	Planprogram Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar Om den aktuelle eiendommen: Eiendommen er registrert som ubebygd i kommunens kart. Den var også avsatt som LNF-område i forrige kommuneplan og ligger innenfor aktsomhetsområde, faresone skred.
131	Vidar Sætre Lenke til merknaden	Innsender har følgende innspill: 1. Planlegging av område Griggastemma, Tertneskrysset og Åstveitskogen. Merknad viser til alternative virkemiddel for å sikre nytt byggeareal og fjerne støy- og barrierevirkning fra E39 ved Tertneskrysset og Stamskaret, samt videre nordover. Det foreslås å bygge lokk over motorveien, samt ny tunnel for E39. Det foreslås også å endre reguleringsplan for bybanen, og løfte holdeplassen noe samt flate ut Tertnesvegen for å lette tilkomst mellom Tertnes og ny bybaneholdeplass. Med E39 i ny tunnel utenom Stamskaret og Åsane senterområde kan bybanetrassen ligge i dagens motorveitrase i Stamskaret sammen med lokalvei og sykkelvei, og dermed unngå anlegg ved Griggastemma. Da trengs heller ikke bybanetunnel til Åsane terminal, og sykkelruten blir kortere og flattere enn nåværende plan om gamle Stamskaret. 2. Strategisk planprogram for sentrale Åsane bør utvides for å inkludere Tertneskryss-området. Evt. kan det lages en egen plan med samme kvalitetsmål. Hvert bybanestopp bør kombineres med en områdeplan omkring bybanestoppet for å optimalisere samfunnsnyttien av holdeplassen. Eidsvåg bør også få en slik områdeplan. 3. Arealstrategien i Strategisk temakart 2030 om å bygge ned dagens LNF-område ved Vågsbotn og Birkeland i Åsane, bør forkastes – i kombinasjon med å forkaste dagens plan for ny E39 i tunell mellom Vågsbotn og Klauvaneset.	Angående punkt 1 og 2 i merknaden: Planlegging av område Griggastemma og Strategisk planprogram for Åsane sentrale deler følger egne planprosesser og er utenfor rammene for rullering av KPA. Planlegging av E39 Vågsbotn - Klauvaneset følger egen planprosess. Endringer til strategisk temakart er utenfor bestillingen for denne rullering av KPA.

132	Terje Riple Les merknaden s. 1 og merknad s. 2	Ønsker at det gjøres endringer i plankartet. Riple viser til innspill fra Fana IL. Han har vært i kontakt med dem og sender inn sine innspill. 1. Del av gnr. 59/8 like ved skistadion bør omreguleres til idrett og friluft sammen med Bergen kommunes eiendom (se vedlegg 1/Fana il sitt vedlegg 8). 2. Fana IL har forslag om rulleskitrasé. Riple mener en slik trasé bør være enveiskjørt for å unngå skader, og foreslår en ny returvei rett nedenfor den eksisterende veien. Den vil gå på kommunens og Riples eiendom. Se rosa strek, vedlegg 3. 3. Fana IL mener det er behov for regulering og utviding av parkeringsplasser på Totland. Riple mener de 4 parkeringsplassene dekker dagens behov, men en omregulering vil gjøre det enklere hvis behovet øker i fremtiden. Vedlegg 4; Fana lls vedlegg 13. Vedlegg 5: bilde av eksisterende parkeringsplasser. Vedlegg 6 og 7 viser mulig utvidelse ved behov.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.
134	Alver Bolig 2 AS Lenke til merknaden	Foreslår at inntil 14 boliger kan bygges i øvrig byggesone uten plankrav dersom tiltaket ellers samsvarer med KPA. §§4.2. og 4.3. fungerer som et byggeforbud. Alver Bolig AS mener dette ikke er i tråd med bystyrets vedtak. Foreslår at inntil 14 enheter blir tillatt. §26.5.1 – foreslår ny tekst til erstatning for gjeldende bestemmelse: <i>I øvrig byggesone tillates bygging av eneboliger, tomannsboliger, firemannsboliger og rekkehus forutsatt at øvrige krav i bestemmelsene er oppfylt.</i> Foreslår at §26.5.3 tillater maksimalt 60 % BRA i øvrig byggesone. Ønsker en kulturendring med en JA-holdning, raskere saksbehandling og mindre krav til finansiering fra private til offentlige tiltak. Ønsker også bedre koordinering mellom etatene.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
136	Aud Janne og Terje Hordvik, v/Kenneth Hordvik Les merknaden	Ønsker å sikre at avsatte byggeområder på eiendommen gnr. 173/5 videreføres. Det gjelder: - Boligområde B5 (se sak 201214740) - Industriområde I/L2 - Steindeponi M1 Videre ønsker Hordvik å endre «Langarinden» ovenfor/før for I/L2 og M1 fra LNF til Bolig. Dette ble også spilt inn i forrige rullering av KPA. Området på Langarinden er godt egnet til fremtidig boligformål med gode solforhold og flott utsikt, og er godt plassert for å betjene eksisterende og fremtidige arbeidsplasser i nærområdet Hylkje-Hordvikneset, samt eventuelle fremtidige arbeidsplasser på I/L2. Dette er i tråd med Gåbyen Bergen-filosofien. Området har i dag ingen verdi som turområde/friluftsliv/gårdsdrift da det er ulent terreng, men potensialet for boligbygging kom frem da det ble bygget ny skogsvei og granskog ble hugget. Hugging av skog har bidratt til å åpne opp hele området og skogsveien sør for Langarinden er i dag mye brukt som turvei. Om området blir stående som LNF-område er det fra et landbruksperspektiv kun egnet til replanting av granskog. Det vil med tiden føre til at hele området vil gro igjen med tett granskog uten annen verdi enn den relaterte tømmervirksomheten, med de følger dette vil få for området og bruken.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. At plankartet ikke endres vil innebære at områdene avsatt til øvrig byggesone (nord for Nordhordlandsveien), I/L2 og M1 blir liggende som i dag.

152	Fra KPS: Elin Strand Lenke til merknaden	Tilrettelegging for hundeaktiviteter burde vært en naturlig del av planlegging for idrett og friluftsliv. Hundehold bidrar til økt fysisk aktivitet, sosial tilhørighet og bedre folkehelse. Bergen har en stor og engasjert hundeeierbefolkning, og mange driver ulike former for hundesport som har stor verdi for folkehelse og en trygg og meningsfylt fritidsaktivitet.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.
153	Fra KPS: Øystein Magnar Solheim Lenke til merknaden	Innspillet inneholder forslag til trase for bybane mot vest.	<u>Planarbeidet</u> Det pågår arbeid med kommunedelplan for kollektivsystem mellom Bergen sentrum og Bergen vest . Der arbeides det med avklaring av linjer på Laksevåg. Innspillet tas ikke med videre i arbeidet med rulling av KPA fordi det skal løses i en egen planprosess.
154	Fra KPS: Erlend Hatlem Lenke til merknaden	Innsender har innspill til utvikling av Laksevåg: Utvikling av et bærekraftig transportnettverk - Ny gang- og sykkelbro over Puddefjorden. Knyttes sammen med kollektivknutepunkter. - Utvidelse av bybanen til Laksevåg - «Grønn korridor» med prioritert sykkelinfrastruktur. Sammenhengende sykkelrute fra fjord til fjell; Holenstien, Damsgård skole og nye boligområder. Styrking av bydelen maritime identitet og tilgjengelighet - Marin FoU-klynge og Akvariet. Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet på Laksevågneset - Sjøfrontpromenade og kulturminneaktivering. Gi rom for marked, kunstinstallasjoner, friluftsscener, arbeidsfellesskap og utstillinger i gamle verksteder. Flerbrukssoner og urban tetthet - Blandingssoner med boliger, næring og kultur - Midlertidige løsninger for økt aktivitet. Klimatilpasning og blågrønn infrastruktur - Regnvannshåndtering og grønne tak. - Gjenåpning av bekker og naturkorridorer Samarbeid og medvirkning - Innbyggerdrevet designprosesser - Tverrsektorielle partnerskap	<u>Planarbeidet</u> Innspillene omfatter områder som i dag har pågående planprosesser. Bergen kommune på temasiden: Byutvikling rundt Puddefjorden – Laksevåg og Dokken Siden samler informasjon om planer og prosjekter i området. Her er det mulig å gi innspill til de enkelte planarbeid når de er på høring. Innspillet tas ikke med videre i arbeidet med rulling av KPA ettersom det pågår mer detaljert planlegging i dette området.
155	Fra KPS: Trude Sletteland Lenke til merknaden	Konkret arealinnspill gjelder «lekeplassen» ved Manufakturhuset i Rådhuskvartalet. Denne kan brukes til kulturpark hvor frivilligheten, kulturlivet og kreativiteten får vist seg frem. Videre at de kommunale byggene rundt rådhuset kan tas i bruk i samarbeid med frivilligheten.	<u>Planarbeidet</u> Det pågår planarbeid for Rådhuskvartalet. Planforslag er utarbeidet og venter på politisk behandling. Anmoder innsender om å gi

			høringsinnspill til planforslaget når dette legges ut på offentlig ettersyn. Saken kan følges i saksinnsyn: PLAN-2022/20529
156	Fra KPS: Preben Rasmussen Lenke til merknaden	Innsender foreslår i fylle ut Lille Lungegårdsvann tilsvarende som Skansedammen. Det kan bli en samlingsplass for isaktivitet på vinteren, eller kan ved behov tappes ned og brukes til markeder, konserter o.l. Byen trenger flere argumenter for at innbyggerne skal trekke til sentrum.	<u>Planarbeidet</u> Innspill om denne type arealbruk er på et detaljnivå som ikke styres av kommuneplanen. Innspillet tas derfor ikke med videre i arbeidet med rullering av KPA.
157	Fra KPS: Jannicke Ellingsen Lenke til merknaden	Innsender er opptatt av hvordan Bergen sentrum utvikles: - Flere og bedre boliger for familier - Bedre vilkår for butikker og næringsliv - Flere lekeplasser - Bevare gamle hus og brostein i gatene - Hyblifisering må stoppes	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
158	Fra KPS: Gunnar Gjæringen Lenke til merknaden	Innsender har flere innspill til hvordan Bergen sentrum utvikles: 1. Behold sentrum som det er. 2. Bygg Fisketorget inn i glass 3. Fjern bybanen fra sentrumsgatene 4. Bygg tunnel for bybanen i hele sentrum med underjordiske stasjoner. 5. Fjern bussene fra sentrum 6. Bruk mindre elektriske busser i sentrum 7. Omgjør Fløyfjellstunnelene til parkering 8. Bygg nye vegtunneler fra Lyngbø til Fjøsanger og videre fra Fjøsanger til Eidsvåg 9. Forbedre vedlikehold av bygater og plasser. 10. Fjern alle supply båter og Danmarks båten og turist skip fra Skolten, og flytt båtene til Dokken. 11. Ha mer politi i gatene. 12. Innfør stopp av alkoholservering fra kl. 01.00. 13. Lag byen bli en tilnærmet gangby uten gjennomgangstrafikk	<u>Planarbeidet</u> Innspillene som gjelder arealbruk og samferdselstiltak medfører omfattende endringer. Noen hører til pågående planprosesser som bybane til Åsane og utvikling av Dokken. Andre ligger langt utenfor tidshorisonten som denne rulleringen av KPA skal vurdere, eller utenfor kommunens myndighetsområde. Men en gangvennlig by er fortsatt tema i all arealplanlegging i sentrum. Innspillet tas ikke med videre i arbeidet med rullering av KPA.
159	Fra KPS: Magne Lien Lenke til merknaden	Innspillet er spesielt rettet mot Ytre Arna. Her en oppsummering av de som vurderes som arealrelevante: - Barn og unges oppvekstvilkår må prioriteres for å hindre den opplevde økende kriminaliteten - Ny boligetablering utenfor bykjernen med nærhet til friluftsområder	<u>Planarbeidet</u> Innspillene tas med i det videre planarbeidet og vurderinger av bestemmelser for ulike byggesoner.
160	Fra KPS: Tor Einar Bjørkås Lenke til merknaden	Innsender etterlyser utearealer i sentrale deler av Åsane hvor godt voksne, eldre og handikappede kan ha som rekreasjonsområder. Foreslår løkk over E39 for å binde sammen sentrale Åsane med Nyborg og Li. Her kan det anlegges parkeringshus som vil gjøre sentrale Åsane bilfritt.	I arbeid med strategisk planprogram for Åsane (SPPÅ), ble ulike løsninger for å håndtere E39s barrierevirkning i Åsane vurdert. SPPÅ er oversendt fra fagetat til politisk behandling, du kan lese forslaget her , med tilhørende trafikknotat her .

161	Fra KPS: Marit Ulset Lenke til merknaden	Åsane er Bergens fineste bydel. Her er arealrelaterte innspill til forbedringer oppsummert: - Sammenhengende sykkelveier og en helhetlig infrastruktur både for gående og kjørende - Mer næringsutvikling og varierte arbeidsplasser - En overordnet plan som hindrer at varehus flytter lengre ut av sentrum, slik som på Haukås - Skoler og fritidstilbud må bygges ut i takt med boligbygging - Forsterke det Åsane er god på: få elven fram og lag gangstier langs den, lage gode startsteder for fjellturer, og lag møteplasser.	<u>Planarbeidet</u> KPA har et plankart med sonedeling, der bestemmelser til hver sone avklarer hva som kan bygges hvor – også i Åsane. Innspillene tas med til vurdering i arbeidet med bestemmelsene.
163	Fra KPS: Jan Olav Jellestad Lenke til merknaden	Innspillet inneholder forslag til trasevalg og trafikkløsninger i forbindelse med bybanen til Åsane, nordre innfartsåre, og bybanen til Loddefjord.	Innspillet gjelder andre pågående planarbeider og tas ikke med i arbeidet med rullering av KPA.
164	Fra KPS: Optimera AS Lenke til merknaden	Innspillet gjelder eiendom gbnr 302/693 og 692, Vårheia, Arna. Arbeidsfellesskapet Optimera / OBOS Block Watne spiller inn området til fremtidig utvikling med boliger, barneskole, barnehage og lokalsenter, som en ny bydel i Arna. Med visjonene for utvikling av området vurderer de at det oppfylder målene om en kompakt bystruktur og nullvekst i personbiltrafikken og vil sørge for et godt bomiljø for innbyggerne i Bergen kommune.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. Eiendommene i Vårheia ble endret fra boligområde til LNF-område i KPA 2018.
165	Fra KPS: Trygve Victor Torsteinsen Lenke til merknaden	Del av høringsinnspillet som er arealrelatert er her oppsummert: - Kommunen følger ikke opp nasjonale og egne målsettinger med tanke på jordvern. - Alle planbestemmelser må grundig gjennomgås for å legge til rette for de politiske ambisjonene om flere boliger, mer næringsutvikling, raskere saksbehandling, og fortetting med lavere konfliktnivå. - Stiller spørsmål ved bruken av ord som mindre og vesentlig i bestemmelsene, og foreslår at definisjonen fra f.eks det norske akademis ordbok legges til grunn. -	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
166	Fra KPS: Norsk Landbruksrådgivning SA	Bergen har ikke en gjennomførbar politikk for håndtering av løsmasser. Jord og stein som reine masser er verdifulle ressurser. Forslag til forbedringer: - Søknadsplikt og gebyrkrav for terrenginngrep må endres. Det er urimelig dyrt for bønder. - Plankrav justeres opp til 30 dekar, fra 10 dekar i dag - Kartlegge hvilke bønder som er interessert i å ta imot jordmasser til nydyrking eller forbedring - Massehåndtering må inn i alle reguleringsplaner og byggesaker. - Mål om å ta vare på matjord innenfor kommunens grenser - Viser til veileder <i>Jordmasser – fra problem til ressurs</i> fra 2022	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.. Vurdering av gebyrstørrelser ligger ikke til dette planarbeidet.

169	Fra KPS: EBA Vestenfjelske Lenke til merknaden	1. Forutsigbare rammevilkår for utbygging. Effektive planprosesser, bedre samhandling mellom høringsinstanser, antall overlappende planer reduseres, og detaljnivå på planer kuttes betydelig. 2. Økt arealtilgang for næring, bolig og infrastruktur, og øke volumene i fortetningsområder. 3. Bærekraftig fortetting i sentrale områder. Høy utnyttelse i transformasjonsområder og samspill mellom bolig, næring og infrastruktur 4. Bedre samspill med næringslivet, og involvering av entreprenører tidligere i planleggingen 5. Forenklede krav og fleksible løsninger, spesielt i transformasjonsområder 6. Investering i infrastruktur. Transport- og energiinfrastruktur må utvikles parallelt med nybygg. Sikre nødvendig mobilitet, bl.a av hensyn til beredskap, også sjøveien. 7. Beredskap og kraft. Sikres og øke beredskapen i byen og kartlegge nødvendige tiltak 8. Prioritere klimavennlige løsninger. Ombruk og bærekraft stimuleres gjennom incentiver fremfor rigid regulering. 9. Sikre forutsigbare entreprisekontrakter og anbudprosesser fra det offentlige som byggherre. 10. Styrke offentlig-privat samarbeid. Legge til rette for OPS-prosjekter. Dette vil bidra til en by med god balanse mellom vekst, bærekraft og gjennomføringsevne.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. <u>Planarbeidet</u> Rammer for fortetting innenfor byggesonene er del av arbeidet med bestemmelsene. Det gjelder også klima og energi.
173	Fra KPS: Sameiet Smørås-Lilletvedt Lenke til merknaden	Sameiet ønsker en mer fleksibel tilnærming til byfjellsgrensen, og at man kan legge til rette for en boligutvikling som både bevarer og tar hensyn til naturverdier, landskap og friluftsområder og møter behovet for flere boliger.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.
175	Fra KPS: Sven Erik Thulin Lenke til merknaden	Det må være krav til gjesteparkering til alle nye bygg som oppføres. De som er avhengig av bil i hverdagen opplever at det er økende vanskelig å finne parkering.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
176	Fra KPS: Stein Erik Jonasson Lenke til merknaden	Innsender viser til § 33.1.3 som gjelder restriksjoner for allmennhetens aktiviteter i nedbørsfeltet til Svartediket og Sædalen. Restriksjonene er omfattende, og med påstått hjemmel i drikkevannsforskriften. Bestemmelsen var ikke med i forslag til offentlig høring, og er dermed ikke et gyldig vedtak, jf plan- og bygningsloven § 11-15.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
177	Eikeviken AS Lenke til merknad	Gjelder gbnr 142/9,10,11 i Olsvik. Eikeviken AS ber om at arealet endres fra grønnstruktur til bebyggelse. Forslaget ble også spilt inn i 2010 og 2015. Økt boligbehov, arbeid med Sotrasambandet og oppgradering av kollektivtilbudet i Bergen vest forsterker behovet for areal til boligformål. Planområdets forhold til landskap, strandsone, biologisk mangfold, kulturminner, ras- og flom, sosial infrastruktur, tilkomst, trafikk og støy, friluftsliv og barn og unges oppvekstmiljø er beskrevet i innspillet. Det konkluderes med at forslag er godt egnet til boligformål, og i tråd med intensjonene fra Statsforvalteren og fylkeskommunen	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar.

Merknader og innspill fra lag og organisasjoner

Dok. nr	Avsender	Oppsummering av innspill	Plan- og bygningsetatens kommentar
34	Raunefjordens venner Lenke til merknaden	Raunefjordens venner viser til at Bergen skal en arealnøytral kommune i 2030, og da må minst tre forutsetninger være på plass: 1. Et areal- eller naturregnskap. 2. Et nullpunkt – hvor mye og hvilken type natur kommunen skal ha. 3. Hvordan kompensasjon for utbygging utover nullpunktet skal konkretiseres. Til arealregnskap hører også kartlegging av strandsonen, og hvor mye av den som berørt av utbygging. Fremhever at strandsonen er viktig for naturmangfold, friluftsliv, næringsliv og bosetting. Den er rik på kulturminner og gir særpreg og identitet. Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen må legges til grunn for planlegging. Bitvis nedbygging gjennom dispensasjoner må unngås og praktiseres særdeles strengt. Planprogrammet må bidra til økt kunnskap om effekten arealbruksendringer har på karbonlagrene i jord for å kunne imøtekomme nasjonale forventninger og oppfylle klimastrategier. Planprogrammet må også ha fokus på: - Fritidserklæring Vestland - sikre at alle barn og unge har god trygg tilgang til naturområde - Norsk handlingsplan for naturmangfold	Det er utarbeidet en første versjon av arealregnskap for Bergen. Strandsonen er ikke kartlagt spesielt her, men som del av alt landareal gjennom ulike sektorregnskap og kartdatabaser. Blant annet karbonrike arealer, friluftsliv og naturmangfold. Statlige planretningslinjer skal legges til grunn for all planlegging. Det samme gjelder nasjonale forventninger til kommunal planlegging, og Vestland sin regionale planstrategi. Hensyn til barn og unges oppvekstvilkår, natur og kulturminner/kulturmiljø er tema som alltid skal inngå i arealplanlegging.
45	Sandsli Vest v/Svein M Nordvik Lenke til merknaden	Sandsli Vest er en paraplyorganisasjon for 31 borettslag/sameiere/velforeninger og andre aktører i området Sandsli Vest, etablert i 2024. Våre kommentarer gjelder også for området Birkeland, Liland, Ådland og Espeland (KDP-BLÅE) Ønsker reell og mer omfattende medvirkning i planprosesser før plangrepet er lagt, og etterlysning medvirkningsprosesser som i større grad legger til rette for toveiskommunikasjon. Mange kontorbygg står tomme, tomme bygg innebærer ofte forfall og dessverre hærverk. Ønsker at byggene fylles med ny aktivitet, gjerne næring / kontorarbeidsplasser og raskere planprosesser. God arkitektur må inspireres for å skape variasjon og et positivt områdeomdømme. KPA må derfor sette av større grønne områder i tilknytting til ny utbygging, Disse naturområdene må være i gang/sykkellavstand til boligområdene.	<u>Planarbeidet</u> Hensynet til grøntområder i avsatt byggeområde vil bli vurdert i utforming/endring av bestemmelser. Innspill om endringer i bestemmelsene vil følge saken i utarbeiding av et planforslag. Barnehage- og skolekapasitet håndteres i første rekke i barnehage- og skolebruksplan. Bygging av idrett- og kulturtiltak kan planlegges innenfor rammene av gjeldende KPA. Gjennomføring og finansiering ligger utenfor KPA-arbeidet.

		Mer enn doubling av antall beboere i løpet av få år påvirker bomiljøet. Kommunen må tilpasse boliger til topografien og gi reelt luftrom og grøntareal i nye boligområder. I ny KPA bør utnyttelsesgrad nøye vurderes/redueres slik at den ikke blir for høy. Mange trenger bil i hverdagen, det må etableres parkeringsanlegg i større grad som dekker reelt behov. (minimum 1,0 pr enhet) Det har blitt bedre tilrettelegging for myke trafikanter og det må forsterkes. Prognosearbeidet må fremtidig vektlegges i større grad på mikronivå for å gi enda bedre beslutningsgrunnlag. Det er underdekning på både barnehage- og skolekapasitet i nærmiljøet. Utbygging av idrettshaller/anlegg i nærområder er viktig. Utbygging av andre tiltak som skaper aktivitet for alle aldersgrupper er også meget viktig, det må forsterkes i planarbeidet. For alle aktiviteter må areal avsettes på sentrale steder. Avtaler med utbyggere av områder bør i fremtid også inkludere større bidrag til aktivitetsanlegg.	Alle planprogram redegjør for planlagt medvirkning.
53	Bergen og Omland Friluftsråd Lenke til merknaden	Bergen og omland friluftsråd (BOF) forvalter over 50 friluftsområder i Bergen kommune som publikum har stor glede av. Enkel, naturvennlig tilrettelegging med universell tilnærming vil kunne øke friluftsgleden for mange. En bedre tilpasning av arealformålet vil kunne spare alle parter kostnader i forbindelse med byggesøknad. Arealformål: Mange av friluftsområdene har arealformålet «Grønnstruktur», som er en hovedkategori med flere underkategorier. Ved å bruke underkategoriene i stedet, kan kommunen tydelig formidle rammer for de områdene som krever mer fysisk tilrettelegging enn for andre områder. BOF ber kommunen gjøre en konkret vurdering av alle områder med grønnstruktur. For mange av friluftsområdene vurderer BOF at arealformålet bør være «Grønnstruktur_Friområde». Da kan bestemmelsene tydeliggjøre muligheter om tiltak innenfor disse områdene og en unngår unødige dispensasjoner når arealene skal utvikles til friluftsbredde for allmennheten med tilretteleggingstiltak som krever tillatelser etter pbl. Aller helst bør kommunen prioritere å lage reguleringsplaner for alle kommunens friluftsområder, der det ikke er opparbeidet. Enkelte friområder er avsatt som LNF-områder. Disse anbefales også omgjort til «Grønnstruktur; Friområde». Eksempler: Holmen i Arnåvågen, Kvarven i Gravdal og Tennebekktjørna i Nipedalen. Friområdet i Ægirs vei ligger delvis med formål «ytte fortettingssone», som bør endres til «Grønnstruktur; Friområde». Det er positivt med hensynssoner i mange av friområdene, men viktig at dette ikke begrenser tilretteleggingsgraden innen allmenne friluftstiltak som forbedrer kvalitet på friområdet for publikum. Merknaden inneholder en oppstilling av alle friluftsområder BOF drifter i Bergen. Tiltak til friluftsmål, til bestemmelsene	<u>Planarbeidet</u> <i>Bestemmelser</i> Innspill til bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre. <i>Justering av plankart</i> Ønsker at kommuneplankartet viser arealformål grønnstruktur med underkategorier, ikke bare hovedkategorier. Ettersom formål 3001 er erstattet av nytt hovedformål, må det gjøres en justering av plankartet for grønnstruktur. Fagetaten vurderer at en endring til underformål i stedet for hovedformål <u>kan</u> være aktuelt innenfor rammene av planprogrammet, når justering uansett må gjøres, og vil vurdere innspillet i arbeidet frem mot et planforslag.

		BOF ønsker at kommunen kan gjøre et arbeid som muliggjør at standard installasjoner eller tilretteleggingstiltak kan tillates i områdene gjennom en forenklet prosess med byggesak. Merknadsstiller lister opp typiske anlegg/installasjoner. Eksempelvis Universelt utformet baderampe; rasteplass; informasjonstavle; renovasjon; stupebrett m/stige; toalett; trebro. Allment tilgjengelige utsettingsramper BOF ber kommunen lete etter muligheter for å sikre arealer til utsettingsrampe i sjø, for småbåter og kano/kajakk, slik at mange innbyggere og besøkende kan benytte den rike skjærgården til friluftsliv og rekreasjon. Det mangler ofte adkomst til sjø for allmennheten. BOF deltar gjerne på samtaler i ettertid om det er behov for videre oppfølging.	
78	Bergen Trekkhundklubb v/Laila Nordaas Lenke til merknaden	<u>Merknad for området Frotveit, Bontveit og Totland:</u> Idrettslaget har idag avtaler med grunneiere på Frotveit og Bontveit rundt bruk av parkering på Frotveit samt trening på skogsveier i området samt lysløypen på Frotveit. BTHK håper at kommunen ved vedtak av ny arealplan for området Frotveit, Bontveit og Totland også kan bidra med tilrettelegging for vinteraktiviteter for idrettslagets medlemmer og andre. <u>Merknad for området Gullbotn:</u> BTHK skulle gjerne sett at det også ble etablert hundeløyper vinterstid i Gullbotn-området, alternativt at Bergen Kommune kan tilrettelegge for treningstider for hundesport vinterstid i eksisterende skianlegg i Gullbotn.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. Det vises også til merknad nr. 127 fra Fana IL.
91	Studentsamskipnaden på Vestlandet	Sammen er en ikke-kommersiell velferdsinstitusjon med et bredt spekter av tjenester, blant annet boligutleie til studenter. Plassering av studentboliger er en viktig faktor for å sikre tilgjengelig, trygg og praktisk boløsning for studenter. Det bør komme tydelig frem i KPA hvor det kan være hensiktsmessig å etablere slike. Ideell plassering er i nærheten av universiteter, høyskoler og andre utdanningsinstitusjoner, og rett ved kollektivtransport som muliggjør kort reisetid til studieområdene. Lokalisering nær campusområder og eksisterende studentbyer kan bidra til samhold og helhetlig studentopplevelse, samt bedre tilrettelegging av studentfunksjoner. Boligene fungerer som et felleskap, med sosial inkludering, utveksling av ideer og støtte for studenter som ofte er langt hjemmefra. Sentrale tomter er dyre, og gjør det lite lønnsomt å bygge studentboliger. Samskipnaden har andre økonomiske rammer enn private aktører, og er avhengig av tett samarbeid med BK som eier relevante tomter, eller mulighet for å fortette på eksisterende tomter. Tilgang på rimelige boliger er et velferdsgode, og avgjørende for at mange kan ta høyere utdanning i Norge. Kostnadsrammen for	<u>Planarbeid</u> Studentsamskipnadens innspill til endringer i bestemmelsene vil bli vurdert og følger saken videre. Et nytt arealformål for studentboliger vil forhåpentlig gjøre det enklere å regulere nye studentboliger. I så fall kan det være at eksisterende bestemmelser ikke trenger å endres i særlig grad. Dette blir et tema i arbeidet frem mot et planforslag.

	tilskuddsordning fra Husbanken for oppføring av studentboliger er begrenset. Det er derfor nødvendig å kunne utvikle studentboliger som ikke er uforholdsmessig store eller unødig kostbare. Med sine ca. 5.000 studentboliger i Bergen, dekker sammen bare 13,5 % av studentboligbehovet, og hadde nesten 3.500 studenter på venteliste i august 2024. Studenttallet i Bergen vokser, og for å kunne nå byrådet mål om å bli Norges beste studentby, er det viktig å tilrettelegge for et godt boligtilbud. Samvirket mellom flere faktorer bidrar til å skape stort press på leiemarkedet. Økende antall flyktninger, sviktende lønnsomhet for store, kommersielle leieaktører og vesentlig antall boliger som trekkes ut til korttidsleie, 4.000 boliger i Bergen brukes til Airbnb, gir sterkt press på leiemarkedet. Å sikre etablering av studentboliger vil være gunstig for studentene, og avhjelpe presset og virke prisutjevnerende på leieboligmarkedet generelt. For at ny KPA skal svare til byrådets forventninger om mer boligbygging, forenkling og effektivisering, må flere bestemmelser endres og presiseres, slik at etablering av studentboliger kan håndteres annerledes enn andre boliger. Fra 1. juli 2025 blir «Studentboliger» bli eget underformål i ny kartforskrift. Dette vil gjøre det vesentlig enklere med treffsikre bestemmelser. Studentboliger benyttes i en kortere, midlertidig periode sammenliknet med ordinære boliger. Som hybelenheter med ett soverom og ofte sentral beliggenhet, er det utfordringer knyttet til blant annet støykrav og krav til uteoppholdsarealer. KPA må legge opp til forutsigbarhet og nødvendig fleksibilitet for etablering av studentboliger. En tilpassing av bestemmelser og føringer for studentboliger kan gi tilpassing til studentenes behov, fokus på kvaliteter som bidrar til god studenttilværelse, bedre lokalisering og kan redusere byggekostnader og leiepriser. Konkrete bestemmelser som ønskes endret: • §9 Bolig og bokvalitet: Sammen bygger langt mindre enheter enn punktet legger til grunn, og uten boligsammensetningen. • §14 Uteoppholdsarealer fremstår lite innrettet mot studentboliger. I studentboligprosjekt er det nødvendig med uteoppholdsareal, men behovet kan i større grad ivaretas gjennom tilgang/nærhet til offentlig tilgjengelige arealer. Det bør stilles andre, mildere krav til uteareal til studentboliger eller at eksisterende offentlige arealer i nærheten er tilstrekkelig. • §17 Parkering oppfattes lite relevant for studentboliger, utover HC-plasser. Studenter har normalt ikke bil, og bruker kollektivtransport og sykkel. Det er ikke nødvendig med minimumskrav til etablering av bilparkeringsplasser, med unntak av tilfredsstillende løsninger for bevegelseshemmede. • §22 Støy er krevende, særlig krav om stille side på minst én side i gul støysone.	
--	--	--

		• Sammen ønsker mer fleksibilitet til å bygge boliger i samsvar med studentenes kvalitetskrav. Sammen vil bygge trygge hjem med gode områder mellom byggene, og viser til egne brukergrupper; boligutvalg med studentrepresentanter, og unik kompetanse på gode studentanlegg. De ønsker et planverk som gir rom til å omsette kunnskapen til praktisk byggeri. Rask og effektiv saksbehandling krever en KPA som ikke legger opp til skjønnsmessig behandling. • Egne, konkrete krav til studentboliger som erstatter for vag formulering i dagens 9.7. • Andre krav til uteoppholdsarealer for studentboligprosjekt enn andre boliger. • Klargjøring av støykrav for studentboligprosjekt. Studentboliger bør innfri minstekrav til TEK og støybelastning ved bruk av avbøtende tiltak. • Studentboliger bør få egen kategori i parkeringstabellen med lave krav til etablering av bilparkering så lenge HC-plasser er sikret.	
108	Bergen Næringsråd Lenke til merknaden	Bergen Næringsråd er positive til å begrense rulleringen til å revidere bestemmelsene. Bergen Næringsråd peker på sammenhengen med KPS og sitt prosjekt «Løft Bergen» som konkluderer med at Bergen bør ha som ambisjon: • Bli den mest attraktive storbyregionen i Norge (Attraktivitet) • Bergen bør bli kjent som byen som «bare gjør det», og ikke er seg selv nok (Gjennomføringsevne og Samarbeid) • Bergen bør bli den storbyregionen i Norge som vokser mest (Vekst) På denne bakgrunnen mener næringsrådet at boligbehovet bør økes til ca. 3.250 pr. år. Bergen kommune har regulert for få boliger over lang tid. Dermed bygges for få boliger, og byen har fått lavere befolkningsvekst enn den kunne ha gjort. Flere boliger betyr ikke automatisk nedbygging av natur, hvis man utnytter de grå arealene. Bearbeiding av bestemmelsene i KPA er avgjørende for å få dette til. <u>Det må fastsettes målsettinger for næring og arbeidsplasser</u> Planprogrammet er svakt på næring. Næring må løftes opp. Uten et levende næringsliv blir det ingen vekst. Kort veg mellom jobb, bolig og fritid, gir også reduksjon i personbiltrafikken. Her vil det være nyttig å ta inn mål og tiltak fra utkast til KPS, blant annet: <i>Legge til rette for transformasjonsområdene, ved å bygge høyere, tettere og smartere, og legge til rette for fremtidsrettede næringsarealer.</i>	<u>Planprogrammet</u> Fagetaten vurderer det som utfordrende å tallfeste et mål for antall regulerte boliger ettersom reguleringstakten også avhenger av investeringslysten og -evnen i privat sektor. Fagetaten har imidlertid mål om rask og effektiv saksbehandling og vil gjøre endringer i bestemmelsene som vil forenkle prosessen og anstrenge seg til det ytterste for å få behandlet plansaker som er i samsvar med vedtatte planer og føringer raskest råd. Det anbefales å ikke kvantifisere mål for antall boliger i planprogrammet ettersom kommunen kun rår over arealpolitikken. Investeringer avhenger av en rekke ulike forhold. Omtalen av verdiskaping og sysselsetting styrkes i planprogrammet. Næringsrådet ønsker at planprogrammet forankrer behovet for en helhetlig veileder og tydelig kommunikasjon, forenkling og ryddighet. Det vises her til fellessvar

	Her viser vi også til innspill fra Bergen Næringsråd til høringsforslaget til ny KPS, blant annet knyttet til behov for enklere bruksendring av næringsarealer. Dette vil særlig være positivt for å sikre ny virksomhet i næringsarealer i sentrum. Kan bestemmelsene om handel videreutvikles for å i større grad tilrettelegge for næring, for eksempel i Åsane? Bergen har også et stort uutnyttet potensial for å utvikle ny næringsvirksomhet i skjæringspunktet mellom forskning, behandling og innovasjon innenfor blant annet helse. Vi trenger en bevisst og offensiv arealpolitikk som støtter opp om utviklingen av innovasjonsdistrikter tett på byens eksisterende kunnskapsmiljøer og institusjoner. <u>Krav om områdeplaner hemmer byutviklingen</u> Gjeldende KPA stiller krav om områdeplaner for flere viktige områder i Bergen kommune. Planprosessene tar svært lang tid, og forsinker påfølgende detaljplanlegging og utbygging. Det vil åpenbart være hensiktsmessig å fjerne eller redusere omfanget av krav om områdeplan, og at dette forankres i planprogrammet. <u>Fleksibilitet og effektivitet</u> Fleksibilitet og effektivitet bør løftes. Mindre detaljerte planer åpner for større kreativitet, mindre dispensasjonsbehov, redusert saksbehandling og flere realiserte planer. <u>Bestemmelser</u> Næringsrådet støtter å revidere bestemmelsene som er omtalt i planprogrammet. Alle disse er viktige. Næringsrådet mener man bør være mer «offensiv» i omtalen av de ulike fokusområdene allerede i planprogrammet slik at det vedtatte planprogrammet gir gode føringer når bestemmelsene skal utformes konkret. <u>§ 3 Plankrav – behov for enklere unntak fra plankrav</u> Dagens plankrav er omfattende og gjelder selv for mindre tiltak. Det forsinker gjennomføring. Unntaksbestemmelser må forenkles. Retningslinjene bør fjernes. § 3.3.2 Unntak for plankrav i øvrig byggesone endres til: «Tiltak i øvrig byggesone (§ 26.5) som samsvarer med kommuneplanens arealdel for øvrig. For nybygg bolig i uregulert strøk, gjelder unntaket kun for tomter inntil 1500 m².» Siste setning sees i sammenheng med forslag til endring av § 26. <u>§ 4 Rekkefølgekrav</u> § 4.3.2 bør fjernes eller modifiseres. Åsane Nord er stoppet helt opp. Tiltak som gjennom trafikkrapporter ikke viser seg å ha negativ effekt på E39 før denne er vedtatt utbedret bør tillates. §4.3.3 – Hjellestad/Milde – halve vegen er bygget. Rekkefølgekrav må endres tilsvarende. <u>§ 8 Arkitektur og byform</u>	<u>Planarbeidet</u> Alle forslagene om endring av bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
--	---	--

	Bergen Næringsråd anbefaler at planprogrammet for KPA 2027 forankrer behovet for en helhetlig veileder som samordner og erstatter dagens arkitekturveileder, stedsanalyseveileder og blågrønn faktor-veileder. Arkitektonisk kvalitet er en sentral del av veilederen, og må sees i sammenheng med krav til klima, mobilitet og sosial bærekraft. Formålet er å sikre helhetlig utvikling av bygg, byrom og landskap, og skape en attraktiv, bærekraftig og inkluderende storbyregion. Ved å samle relevante veiledere i ett dokument, får både kommunen og næringslivet forutsigbare rammer og et felles verktøy for å operasjonalisere målene i KPS og Løft Bergen 2050. <u>§ 9 Bolig og boligkvalitet – mer fleksibel boligsammensetning og -størrelse</u> Kravene i § 9.1 om maksimum og minimum boligsammensetning må fjernes. Dette bør fastlegges i reguleringsplan som gir bedre stedstilpasning. Eventuelt bør bestemmelsen formuleres med langt mer fleksibilitet enn i dag. For kommunen er det viktig med variasjon i boligmassen, og kanskje særlig at det bygges flere boliger tilrettelagt for studenter og andre særskilte grupper. Dette bør synliggjøres i bestemmelsene, også med tanke på at dette er to grupper som kan ha andre behov knyttet til parkering, fellesareal, uteareal og så videre. § 9.7 om studentboliger oppleves innskrenkende. Det er andre steder åpnet opp for at studentboliger bygges av private aktører, noe som også bør være tilfelle for Bergen. <u>§ 14 Uteoppholdsareal – mer fleksibilitet og bytilpassede løsninger</u> Kravet om 40 m² uteoppholdsareal pr boenhet i byfortettingssone (§ 14.3.3) er for høyt i urbane områder. Kravet i § 14.2.c om 4 timer sol på halve arealet ved vårjevndøgn er lite egnet i tett by, og bør mykes opp der det kompenseres med høy kvalitet og brukbarhet på uteområdene. <u>§ 17 Parkering – reell fleksibilitet og insentiver for bildeling</u> BN støtter arbeidet med å redusere bilparkering, men parkeringstabellen i § 17 er for rigid og til dels utdatert. BN foreslår at boligprosjekter i sone 1 og 2 som forplikter seg til bildelingsordning får mulighet til halvering av parkeringskravet. <u>§ 22 Støy</u> Forenkling av denne bestemmelsen støttes. Trolig er det tilstrekkelig med henvisning til T-1442, i tillegg til aksept for avbøtende tiltak hvor dette er fordelaktig for fortettingsmuligheter. Støy er begrensende særlig for bolig i sentrum. Her bør også være mulig med fleksibilitet i større grad enn i dag. <u>§ 26 Byggesoner – sone 4 stopper mange barnefamilier</u> • Foreslår at § 26.5.1 endres ved at ordene «ikke vesentlig» tas ut, og at bestemmelsen etter dette lyder «I øvrig byggesone tillates bygningstypen ene- og tomannsboliger, rekke- eller kjedehus, forutsatt at øvrige krav i bestemmelsene her er oppfylt.» <u>Arealbytte som virkemiddel, ny §</u>	
--	---	--

		• Foreslår at bestemmelsene åpner for arealbytte for å sikre null netto tap av natur. • Arealbytte innebærer at utbygging på et areal med lavere naturverdi kan kompenseres ved restaurering, oppgradering eller varig vern av areal med høyere naturverdi – enten på samme eiendom eller i en annen del av kommunen. • En pilotordning, basert på erfaringene fra Skogly-prosjektet i Åsane, kan utvikles som en egen retningslinje eller veileder knyttet til bestemmelsen. <u>Generelt – forenkling og opprydning</u> Det må ryddes i dokumenter, forenkle og ta bort. KPA med tilhørende dokumenter er blitt altfor omfattende, krevende og komplisert.	
113	Paradis Nabolagshus v/Silje Langvatn Lenke til merknaden	Når det skal bygges høyrere og tettere i sentrumsområdene og langs bybanen er det helt avgjørende at det settes av tilstrekkelig arealer og midler til grunnleggende sosial infrastruktur i de nye forrettede områdene – og spesielt innendørs flerbruksarealer som kan fungere som en inkluderende møteplass der lokale lag og frivillige kan ha møter og lokale arrangement og lavterskeltilbud spesielt for barn, ungdom og eldre. Slike lokaler bør også kunne fungere som forsamlingslokaler som kan leies til barnebursdager, konfirmasjoner, gravøl og lignende. Ikke alle har store stuer eller råd til å leie kostbare lokaler til slike formål. Hensynet til sosial infrastruktur og sosial bærekraft må integreres både i samfunns- og arealdelen av planarbeidet, og følges opp i kommunedelplaner og økonomiplanen. Kommunen må tenke nytt om sine egne eiendommer og i mye større grad la disse byggene være ressurser for lokalmiljøet. Det bør være krav om forsamlingslokaler eller andre innendørs sosiale soner i større utbyggingsprosjekter- arealer over 1000 kvm kombinert med tilfluktsrom, dekkrom, lekeareal for barn, treningsrom, møterom etc.	<u>Planarbeidet</u> Sosial infrastruktur vil bli vurdert i arbeidet med bestemmelsene
117	Velferdstinget Vest Lenke til merknaden	Studentane er ei stor og særskild gruppe blant innbyggjarar i Bergen Kommune. Studentar møter på andre utfordringar enn andre i same aldersgruppe, særleg gjeld dette velferdsrelaterte utfordringar som helsevesen, bolig og økonomi. Endringar i kommuneplanen, både KPS og KPA, kan vere viktige verktøy for å arbeide med “Norges beste by å vere student i - Temaplan for studenter” <u>Studentboligar som eige arealformål</u> Velferdstinget Vest er svært einige i målet med planarbeidet. Særleg ser vi eit behov for fleire boligar og raskare sakshandsaming. Kvart år ser vi stadig større utfordringar med å finne bolig for studentar. Auka leigeprisar, ein svekka studentøkonomi over tid og færre utleigeboligar har gjort dette svært vanskeleg for studentane, særleg i dei store byane. Ved studiestarten hausten 2024 var det framleis 3372 studentar som sto i boligkø hos Sammen . Hausten 2024 var det vedtatt ny kart- og planforskiift. Denne trer i kraft 1. juli 2025. Her blir det mellom anna opna for at studentboligar blir eige underformål til reguleringsplan og kommuneplanens arealdel. Vi opplever at Bergen Kommune over fleire år har sett behovet for fleire studentboligar, og ønskjer å arbeide for å auke dekningsgraden. Meiner at denne endringa i kart- og planforskriften vil vere eit viktig verktøy for å få fart på bygginga og at dette burde	<u>Planarbeidet</u> Fagetaten vurderer at et nytt arealformål vil være en fordel for utvikling av studentboliger. I arbeidet med bestemmelsene vil det bli vurdert om det er behov for endringer i disse for å ytterligere å styrke mulighetene for flere studentboliger raskere. Innspillet følger saken videre. Det faller utenfor rammene for denne rulleringen å sette av områder til studentboligformål på overordnet plannivå. I løpet av planperioden kan det startes reguleringsarbeid for dette formålet.

		handsamast i samband med rullering av bestemmelsene. Samt at ein burde sjå på aktuelle områder som burde reguleraast til studentboligformål.	
123	Forum for natur og friluftsliv Hordaland	KDP BLÅE	Behandles i sak PLAN-2022/20433
127	Fana IL Legg inn lenke For å se vedlegg, gå til saksinnsyn, dok.nr. 127. Lenke til merknaden	Fana idrettslag mener rammene for rulleringen bør utvides, slik at arealet som i dag er i bruk som skiløyper på Totland og Frotveit avsettes til idrettsformål. Begrunnelse for innspill: 1. Skianlegg har en viktig rolle både for organisert idrett og for folkehelsen ved at de byr på gode muligheter for rekreasjon og mosjon. Se Bergen kommunes idrettsplan 2023-2027, pkt. 4.1.5 2. Eksisterende skiløyper i Bergen er ikke tilfredsstillende - Det mangler kunstsnoeringsanlegg som begrenser antall bruksdager - Mangler rulleskianlegg, som øker konflikter og risiko for skade på rulleskiløperne og andre trafikanter - Ulike deler av løypen er dårlig koblet, slik at det ikke er mulig å gå på ski til løypene som ligger høyere i terrenget. Det reduserer antall bruksdager. - Interessekonflikter mellom ulike brukere i eksisterende løypenett (hest; turgåere til fots). Fordi det ikke er tilrettelagt for alternative ruter, skader andre brukere løpene, og reduserer antall dager anlegget kan brukes. - Anlegget mangler skytearena for skiskyting (anlegget på Frotveit er i dag ute av drift etter rettighetskonflikter og interessekollisjoner) - Bredde og kvalitet i løypenettet er for dårlig på krets nivå 3. Behovet for å oppgradere skianleggene i Bergen har vært anerkjent av Norges skiforbund og Hordaland skikrets, og av Bergen kommune som i gjeldende idrettsmelding har angitt flere avbøtende tiltak. 4. Avbøtende tiltak har strandet - Stavollen rulleskianlegg strandet pga. forurenset grunn - Kunstsnoeringsanlegg på Fløyen pga. manglende tilgang på vannkilder - Rulleskianlegg i Alvøen 5. Anlegget på Totland og Frotveit har vært forsøkt utvidet og forbedret, men planstatus i KPA (LNF) bidrar til å forsinke og forhindre tiltak. 6. Kommunal planlegging skal være samordnet. Når KPA stenger for videreutvikling av skianlegget som idrettsplanen legger opp til, mangler slik samordning. 7. Forslaget støttes av grunneiere og andre brukergrupper i området. Om behovet:	<u>Planprogram</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. Omfanget av tiltak i LNF-område vil kreve KU før omgjøring til annet formål. Omfanget av tiltak som er skissert i merknaden vil i tillegg trolig utløse krav om reguleringsplan.

	Fana IL er Vestlandets største idrettslag med nesten 6000 medlemmer. Skigruppen har 262 medlemmer, ca. halvparten under 15 år. Fana er dermed det største skiidrettslaget på Vestlandet. På tross av høy aktivitet har Norges nest største by ingen rulleskiløyper, ikke anlegg som tilfredsstiller krav til konkurranser på kretsnivå og ingen snøproduksjonsanlegg. Fana IL mener det er nødvendig med et løft på anleggssiden for å kunne rekruttere barn og ungdom til skisporten, og viser til Hordaland skikrets sine høringsinnspill til idrettspolitisk plan for Bergen. Totland har vært en bynær areana for skisport i generasjoner, og med et bedre tilpasset anlegg vil det kunne fortsette. Det blir vist til idrettsplanen 2017 – 2027 om videreutvikling av ski- og løypenettet på Totland og Frotveit, samt eventuell utvidelse av løypenettet og mulighet for parkering. Bergen kommune har brukt 4 millioner til å opparbeide løyper opp til Grindåsen. Videre anleggsutvikling kommer i konflikt med arealformålet i KPA, der området er avsatt til LNF-område. Fana il påpeker at kommunen ikke har fullt opp anbefalingene fra Norges skiforbund om omregulering i området. Dette har ført til at Fana il ikke har kunnet gjennomføre ønskede tiltak, bl.a snøproduksjonsanlegg og asfaltering av rulleskiløyper. Planstatus er også antatt å være til hinder for avbøtende tiltak for å eliminere interessekonflikter v/ hester og turgåere til fots i oppkjørte skiløyper. Fana IL mener derfor det er viktig at kommunen nytter muligheten til å få omregulert området i arbeidet med KPA 2027. Viktige endringer som kommunen bør prioritere: 1. Alle eksisterende skiløyper i området Totland, Grindåsen, Humlestølen og Frotveit må merkes av i kommuneplanen. Gjelder ikke skogsveiene i Bontveitdalen Veglag. Det er viktig at det tilrettelegges for mindre avvik i bredde av trasé, for fleksibilitet til teknisk infrastruktur og justeringer. Se vedlegg 6. 2. Bergen kommune kjøpte opp privat grunn for å sikre at friluftsområdene kunne nyttes til idrett og friluftsliv. Da må kommunens eiendommer omreguleres til idrett og friluftsliv i sin helhet. Dette gjelder hele området rundt stadion på Totland, og i motsatt ende av lysløypen. Vedlagt kart av eiendommene, forslag til rulleskitrasé, skileik og evt. skiskytterbane og forslag til plassering av nye og utvidede bygninger. 3. Fana IL har i samarbeid med grunneier Øystein Grinde opparbeidet en rundløype på Grindåsen mm. Som følger opprinnelige stier. Området er åpent med god utsikt. Grunneier ønsker at hele området bør omreguleres til idrett- og friluftsliv. 4. Det er et stort behov for asfalterte rulleskiløyper i Bergen. De kan fungere godt også for breddeidretten, f.eks. sykkel som har behov for rekrutteringsområde for barn uten trafikk. Asfaltert anlegg vil bidra med flere dager med trening på snø, siden asfaltunderlaget legger til rette for preparering av løyper med mindre snømengder. Det er behov for slike løyper både på Totland og Frotveit. Se vedlegg 9 og 12. 5. Hestetrase fra Gimmeland til Totland går i dag i samme trasé som lysløypene til Djupedalen. Det er ønske fra skisporten å skille hest og ski/rulleski. Det foreslås derfor at hestetrase skal gå	
--	--	--

		gjennom en under- eller overgang ovenfor Djupedalen og at det opparbeides en egnet sti for hestetrækk sørover med tilknytning til traktorveien fra Gimmeland. Se vedlegg 13. 6. Det er bra med parkeringsplasser på Totland og Frotveit, men flere av parkeringsplassene er ikke regulert og godkjent til bruken. Kommunen bør være behjelpelig for at grunneierne skal få godkjent parkeringsplassene og om nødvendig utvide. Det er sparsomt med parkering på toppen av Bontveit, men mange ønsker å starte derfra. Det er en fordel om parkeringene blir spredd rundt for bedre trafikkflyt. Se vedlegg 14, 15 og 16. 7. Fana IL er positiv til at andre grupper både innad i Fana IL og eksterne, for eksempel Bergen Trekkhundklubb, kan benytte løypene og områdene. Fana IL Sykkel har stort behov for asfalterte løyper for å rekruttere barn, i tillegg til behov for opparbeiding av sykkelcrossløype. Se ellers Bergen Trekkhundklubb sitt innspill til KPA 2027. Fana IL ønsker at Bergen kommune innkaller langrennssklubbene i Bergen, inkl. Ski Bergen 123, for å diskutere endringene for KPA 2027. Fana IL bidrar gjerne aktivt i et slikt samarbeid.	
128	Nøstet Verftet og Klosteret velforening Lenke til merknaden	I forslaget til planprogram er det lagt opp til en gjennomgang av parkeringsbestemmelser med sikte på å utarbeide reviderte bestemmelser som på best mulig vis svarer helhetlige på målsettinger for planarbeidet. NVK ber om at den planlagte gjennomgangen av parkeringsbestemmelsene inkluderer en vurdering av regelverket for soneparkering, underdekning i soner og tiltak for å motvirke problemet. NVK peker på flere utfordringer knyttet til dagens ordning for soneparkering i området Nordnes, og at det er et vedvarende underskudd på soneparkeringsplasser i området. Dette fører til at beboere med soneparkeringskort ikke finner lovlig parkering. Det må gjøres en vurdering av om dagens soneinndeling er hensiktsmessig, om det er soner med underdekning og som identifiserer tiltak for å løse underdekning. Ved byfortetting må det vurderes om underdekning av soneplasser kan oppstå på grunn av reguleringsendringer. Dette bør tas inn som et krav i planprosesser. - I sentrum må det vurderes om en del av Klostergarasjen skal avsettes for beboere med sonekort/kort.	<u>Planarbeidet</u> Konsekvenser av for lavt / for høyt parkeringskrav for ny bebyggelse vurderes i planarbeidet. Regler for soneparkering ligger utenfor rammene for KPA.
133	Naturvernforbundet Lenke til merknaden	Merknaden er inndelt i nummererte innspill 1 – 8. 1. Etter at KPA2018 ble vedtatt, har FN fremlagt omfattende dokumentasjon om den globale naturkrisen der arealbruk er i fokus. Naturvernforbundet mener dette føre til egne mål for natur og miljø, og skjerpede krav til innhold og metode ved utarbeiding av KPA 2027, selv om en ikke har til hensikt å utvide byggesonen.	<u>Planprogrammet</u> Nasjonale føringer gir tydelige rammer/retning om å ivareta natur, og utredningskrav til naturhensyn er styrket i detaljplanarbeid. Disse føringene vil ligge til grunn i videre arbeid med bestemmelsene, og fagetaten anbefaler ikke at målene for planarbeidet endres. Temaet vil være viktige i neste rullering, når plankartet også skal rulleres. Det pågår et arbeid med planvask som

	Merknaden viser til dokumentasjon og flere rapporter fra IPBES (Naturpanelet), samt Stortingets vedtak om å følge opp avtalen fra COP15 i Montreal i 2022. Viser til mål om å verne 30 % av areal på land og i sjø, og tilbakeføre 30 % av ødelagt natur innen 2030. Arealendring er den klart største negative faktoren for tap av biologisk mangfold. Og i Norge er det utbygging og skogbruk som påvirker det biologiske mangfoldet mest negativt. Kommunen er myndighet i de fleste arealsaker. Naturvernforbundet i Hordaland arbeider kontinuerlig for å bidra til redusert tap av biologisk mangfold i arealplanlegging og i skogbruk inkludert skogsbilveier. I denne merknad settes fokus på bærekraftig utvikling av byggesonen i KPA. 2. Naturvernforbundet er tilfreds med at planprogrammer legger til grunn: • Gjeldende arealstrategi. Men med forbehold om at det er særlig viktig at kommunen i videre detaljert planarbeid forvalter kvalitetene i grønnstrukturen i byggesonen bedre enn hittil. Lavlandssonen i Bergensdalen rommer noe av den rikeste naturen i Bergen, og mange arealer er ikke kartlagt men ligger som udefinert byggesone i KPA2018. Våtmark, bekker og småtjern, samt de gamle villahagene har/hadde også et rikt artsmangfold i samfunksjon med resterende primære grøntområder. Naturvernforbundet vil komme tilbake med fokus på enkeltområder etter hvert i prosessen og når forslag til nytt plankart foreligger. • At kommunen ikke har intensjon om å utvikle flere byggeområder enn i KPA2018, eller utvide disse. • Mål om fortetting med lavere konfliktnivå. Se kommentaren over. • Arealregnskap for Bergen skal utvikles videre og nyttes som redskap for å revidere KPA. 3. Naturvernforbundet savner under pkt. 3 for planarbeidet: • Plan for reduksjon av Parkeringsplasser i sentrale Bergen til 2/3 av dagens kapasitet. • Plan for å omgjøre alle fire felts innfartsårer til to felt reservert for kollektivfelt. • Plan for overordnet Bybanenett til alle bydeler. I tillegg til Åsane, Laksevåg, Loddefjord, arm mot Straume • Gåbyen Bergen med forpliktende planer om å ruste opp gamle gangakser, sikre offentlig tilgang til privatiserte stier og gangareal, bygge flere barnetråkk. • Plan for å utvikle det største punktutslippet for klimagasser i Bergen – BIR sitt anlegg i Rådalen. Vi viser til NVH sine to visjoner for utvikling av Bergen: Gode Grønne Bergen og en By for bier og bergensere. • Planen bør inneholde moratorium for alle skogsbilveier til ulovligheter er ryddet og ansvarlige har fått reaksjoner. • Utvidet plan for strandsonearbeid og avvikling av ulovlige bygg og kaianlegg.	grunnlag for å vurdere oppheving av reguleringsplaner med bakgrunn i hensynet til naturmangfold. Etter høring er planprogrammet justert for å tydeliggjøre naturhensyn og naturrisiko som en premiss for arbeidet med å håndtere en usikker fremtid. <u>Planarbeidet</u> Fagetaten anbefaler at innholdet i merknaden følger med i arbeidet med utarbeiding av planforslag, både for arbeidet med bestemmelser og mulig justering av hensynssoner.
--	---	--

	• Krav til parkeringsdekning for nye planer må bli redusert. • Ambisjoner for å redusere antall anløp av cruise skip til Bergen 4. Naturvernforbundet savner omfattende ambisjoner for planvask av gamle reguleringsplaner. Viser til nasjonale forventninger om å vurdere på nytt godkjent arealbruk som må endres av hensyn til klima, natrmangfold, kulturmiljø, jordvern, reindrift, klimatilpasning, samfunnssikkerhet og et hensiktsmessig utbyggingsmønster. Ber om at kommunen utvikler et sett av kriterier for planvask av alle planer eldre enn 5 år som ikke er iverksatt. 5. Naturvernforbundet understreker at Byvekstavtalen må ikke undergraves av planprogrammet. 6. Naturvernforbundet er positiv til andre element i KPA 2027, med forutsetning/mål om å: • Øke utnyttingsgrad. Enkelte kollektivnære <u>boligområder</u> kan tåle økt utnyttingsgrad uten at det går vesentlig ut over natur, miljø eller bokvalitet. Å bygge for høyt i et land med mye lav sol, og som kan gi vindøkning, kan likevel ikke bli en dominerende løsning. <u>Næringsområder</u> har ofte altfor lav utnyttingsgrad, og flere steder bør replanlegges med minimums utnyttingsgrad i en storby med stort arealpress. • Forbedre og forenkle planprosesser. Begrepet må inkludere mer og bedre kunnskap om naturmangfold, kulturmiljø, landskap, friluftsliv, helse mm. Og forenkling må ikke svekke demokratiske prosesser i arealplanlegging. Naturvernforbundet ønsker at KPA 2027 tilføres mål om å forbedre tilstanden for natur og miljø i Bergen. Perioden 2021-2030 er valgt som tiåret for naturrestaurering, og merknadsstiller utfordrer kommunen til å vurdere arealnøytralitet på nytt. Når planprogrammet har mål om å redusere konfliktnivået, er det vanskelig å løse uten et potent/operativt mål for natur og miljø. Naturvernforbundet utfordrer Bergen til å revidere arealnøytralitet som et (sikte)mål. Viser til at arealnøytralitet handler om å arbeide målrettet for å unngå å bygge ned mer natur. Og å se til prinsipper om gjenbruk, å sikre uerstattelig natur og eventuelt kompensasjon der en umulig kan unngå tap av ubrukt natur. Et slikt mål kan virke ambisiøst for arealutviklingen i en storby, men naturvernforbundet mener det er helt nødvendig for byutviklingen også i Bergen, og at Bergen har et nasjonalt ansvar for å nå målene i naturavtalen. Et slikt mål kan også gi kontekst for et arealregnskap.	
--	--	--

		Naturvernforbundet lister opp flere gevinster ved mål om mer bærekraftig utvikling for natur og miljø, presisert gjennom mål om arealnøytralitet. Bl.a. lokal kompetanse på gjenbruk av arealer, bygg og anlegg, økt profesjonalisering og finansiering av rehabiliteringsprosjekt, mer forutsigbar byutvikling, økt utnytting, pedagogiske effekter og redusert konfliktnivå. 7. Naturvernforbundet understreker behovet for å bevare lavlandsnatur, resterende kulturlandskap og vannforvaltning i ferskvann og sjø. Lavlandsnaturen er sterkt belastet, og i flere bydeler er lite igjen. Anbefaler at Bergen kommune utarbeider en egen handlingsplan for bevaring og restaurering av det gamle kulturlandskapet, inkludert innarbeiding av sterkt jordvern. Vannforekomster er omfattet av Vanndirektivet som sentral premiss for forvaltning. I Bergen har vannforekomster gått tapt, mange er tungt påvirket eller har dårlig miljøstatus. Styrket vannforvaltning har stor betydning for natur- og arts mangfoldet, og for friluftsliv og rekreasjon. Nye tiltak som gir fysiske inngrep eller andre negative påvirkninger bør ikke forekomme/godkjennes. Anbefaler også restaurering og forbedring av økologisk tilstand for vannforekomster i Bergen (se pkt. 4). 8. KPA 2027 bør tydeliggjøre metodebruk for konsekvensutredning. Alle ikke utbygde byggeområder, arealer fra kommunedelplan BLÅE, og også revidering av bestemmelser, hensynssoner m.m. bør trolig vurderes over samme lest/med samme, gjenkjennbare metode. Viser til omfattende diskusjoner nasjonalt om kvaliteten av konsekvensutredninger. Det er viktig at kommunen vurderer foreslåtte arealer etter oppdaterte nasjonale håndbøker, selv om plankartet videreføres. M-1941 kom etter vedtak av KPA2018, og har blitt oppdatert relativt ofte etter det. Arbeidene med arealregnskap, naturmangfold (KDP BLÅE), robusthet for klimaendringer, planvask og revisjon av hensynssoner kan bli mer effektive, systematisk og målbart om arbeidet blir utført i forhold til oppdaterte metoder og testet mot mål foreslått i denne merknaden. Naturvernforbundet mener ny kunnskap bør føre med seg et utredningsansvar for å videreføre tidligere planlagte byggeområder og å effektivisere bestemmelsene. Planprogrammet viser for øvrig til en håndbok som ifølge regjeringens nettsider er utgått og erstattet av den generelle veiledningen for kommuneplanens arealdel.	
135 og 143	Pensjonistforbundet Lenke til merknaden	Merknaden henviser til byrådssaken i sitt innspill, og krever følgende: 1. At sosial infrastruktur settes opp som en viktig 5. hovedoppgave, i pakt med verdien av sosial bærekraft 2. At sosial infrastruktur også planlegges for den allerede bygde byen 3. At det arbeides for at alle hjemmeboende eldre og andre innbyggere har tilgang til boliger av god kvalitet, store nok og tilpasset ulike faser av livet til en anstendig pris	<u>Planprogrammet</u> Planprogrammet har seks mål for planarbeidet. Dette fremkommer tydeligere i justert planprogram. Det er også lagt til et avsnitt om behovet for å se boligtilbudet opp mot demografisk utvikling.

			<u>Planarbeidet</u> Behov for sosial infrastruktur inngår som tema til vurdering i alle reguleringsplaner. Forhold som gjelder tilgang på boliger og pris ligger utenfor KPA. Ved gjennomgang av bestemmelsene til KPA vil kvalitetskrav knyttet til boligbygging og boligområder vurderes.
141	Maskinentreprenørenes Forbund Lenke til merknaden	Merknadsstiller etterlyser planretningslinjer som gjør det mulig å redusere utslipp fra produksjon, behandling og transport av masser i tilknytning til bygge- og anleggsprosjekter. Håndtering av massetransport er den største klimautfordringen i anleggsbransjen. Det er behov for flere arealer til mellomlagring av stein for å begrense transport av masser, og for å kunne utnytte ressursene best mulig lokalt. Det gjelder både for større og mindre prosjekt. Mangel på areal til massehåndtering gir store klimagassutslipp, slitasje på veinettet og dårlig trafiksikkerhet. I tillegg øker bygge- og anleggskostnadene for offentlige og private byggherrer. Ved å mellomlagre og håndtere massene i nærheten av prosjektene kan en redusere dagens utslipp i vesentlig grad. Kommunene avsetter i dag ikke tilstrekkelig areal for lagring og mellomlagring av masser i sine planer, og private planforslag blir som oftest ikke prioritert av kommunale myndigheter, eller kommunen blir forhindret av overordnet planmyndighet eller berørte sektormyndigheter. En veileder for massehåndtering er på trappene, men det er ikke tilstrekkelig. MEF har inntrykk av at sentrale myndigheter tror bedre tilrettelegging for samhandling mellom private og offentlige aktører vil redusere behovet for deponier, men vi vil ikke lykkes med å redusere dagens transport av masser uten areal for mellomlagring. Det er midlertidig lagring og annen håndtering i nærområdet som vil bidra til å redusere transport og øke gjenbruk ved f.eks. salg til andre prosjekt i nærområdet. I dag kjøres anleggsmasser over kommunegrensen for oppbevaring i andre kommuner. I de fleste prosjekt er det behov for mellomlagring mens arbeid pågår, før massene kan ombrukes i samme prosjekt. Mellomlagring kan under riktige omstendigheter innebære sortering, rensing eller gjenvinning som gjør ellers uegnede masser brukbare. Dette krever arealer. Deponering eller permanent lagring av brukbare masser er ikke en effektiv bruk av mineralressursene, og merknadsstiller ønsker derfor overgang til en sirkulær fremtid hvor masser brukes om igjen.	<u>Planprogrammet</u> Plankartet til KPA skal ikke endres i denne rulleringen. Endring av arealformål bryter med rammene i planprogrammet. Fagetaten anbefaler å holde fast ved avgrensningen av planprogrammet. Se felles kommentar. <u>Planarbeidet</u> Lokal, midlertidig massehåndtering er gunstig, men krever arealer. Fagetaten anbefaler at temaet følger med videre i arbeidet med et planforslag, for å se om det er måter å ivareta hensynet utover å avsette egne arealer.
162	Fra KPS: NHO Vestland Lenke til merknaden	Her er oppsummert punkter i innspillet som er relevant for arealdelen: - Raskere og enklere reguleringsprosesser som får ned saksbehandlingstiden. - Rett tiltak på rett sted. Kommunen oppfordres til å prioritere utslippskutt der effekten er størst.	<u>Planarbeidet</u> Et av effektmålene for rullering av KPA er å bidra til en mer effektiv saksbehandling gjennom enklere og

		- Ta vare på elbilhovedstaden Bergen. Legge til rette for god ladestruktur og elektrisk mobilitet i hele kommunen.	tydeligere bestemmelser. Bestemmelse om klimagassutslipp inngår i planarbeidet. Kommunen og øvrige vegeiere sitt arbeid med å etablere ladeinfrastruktur pågår uavhengig av KPA.
167	Fra KPS: Stiftelsen Lystgården Lenke til merknaden	Ønsker at kommunen kan legge til rette for sosiale dyrkingsarealer i arealforvaltning og med økonomisk og faglig støtte til nabolagshager	<u>Planarbeidet</u> Innspill til utvikling av gode nabolag som kan inngå i planbeskrivelsen. Tas til orientering.
168	Fra KPS: Treindustriens Landsforening Lenke til merknaden	Til mål om flere boliger: Kommunen bør åpne for å justere begrensninger i eksisterende reguleringsplaner for påbygg i høyden i eksisterende reguleringsplaner.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelser tas med til vurdering i planarbeidet og følger saken videre.
170	Fra KPS: Norsk Eiendom Lenke til merknaden	Oppsummert innspill til arealdelen med forslag til tiltak som sikrer økt forutsigbarhet og bidrar til effektive planprosesser: - Tydeliggjøring av forventet utbyggingsvolum innenfor de ulike arealkategorier. - Presisering av forventet material som skal innleveres ved oppstartsmøte. - Tydeligere føringer for vurdering og prioritering av ulike krav og hensyn som skal tas i planprosessen, når ulike krav og hensyn motsier hverandre. - Fastsette måltall for igangsettinger og reguleringer av boliger, hvor antall regulerte boliger per år bør være 50 % høyere enn ønsket boligutbygging. Åpne for tidligere politiske avklaringer i planprosesser hvor forslagsstiller og administrasjon står langt unna hverandre i tolkningen av overordnede føringer.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre. Planarbeidet vil vektlegge god kommunikasjon og tydelig formidling i planmaterialet.
171	Fra KPS: Bergen Byliv Lenke til merknaden	Savner en analyse av Bergen sentrums særegne utfordringer og en tydelig strategi for å utvikle bykjernen. Foreslår blant annet mål om 4000 nye studenthybler sentralt, at KDP sentrum rulleres jevnlig og at dagens bestemmelser om butikklokaler på gateplan og bevaring av grønne lunger håndheves, og at det etableres ny ungdomsskole i sentrum.	<u>Planarbeidet</u> Arealstrategien som vektlegger fortetting i sentrumsområder, ligger fast. Det i seg selv vil styrke utviklingen av Bergen sentrum/bykjernen. Videre vil det bli arbeidet med bestemmelser knyttet til uteoppholdsarealer, boligstørrelse og parkering, som alle har betydning for det gode byliv. Forøvrig ventes en lovendring med nytt arealformål for studentboliger. Fagetaten vurderer at muligheten for å bruke dette formålet på neste plannivå, i reguleringsplaner, kan gjøre prosessen med å utvikle studentboliger enklere.

			Fagetaten ser ikke på KDP sentrum som et hinder for økt byliv. Ny ungdomsskole tomt har en egen prosess og er utenfor rammene av denne KPA rulleringen.
172	Fra KPS: Laksevåg kulturhistoriske forening Lenke til merknaden	Foreningen er spesielt opptatt av at det tas vare på historiske miljø og verdier knyttet til verftsområdet på Laksevåg når området skal transformeres. Videre må alminnelige barnefamilier kunne kjøpe/leie boliger som bygges på verftsområdet, og det må tas en evaluering av transformeringen lengre inne i Damgårdssundet. Sjøen som veinett må gjenoppdages for eksempel ved å ta i bruk autonome elektriske båter både innen Bergen og til omkringliggende områder.	Verftsområdet og tilgrensende områder langs sjøen på Laksevåg er under planlegging i flere reguleringsplaner. Prosessene kan følges på lenkene under Prosjektene rundt Puddefjorden Laksevåg verft Innspillet tas derfor ikke med videre i arbeidet med KPA.
174	Fra KPS: Krokeide og Rød velforening Lenke til merknaden	Velforeningen ønsker at det legges til rette for mer spredt boligbygging i Bergen. Det fremheves at Krokeide og Rød har et trygt og godt naboskap, her er lite støy og lite trafikk, og umiddelbar nærhet til naturen. Alle kan ikke bo i sentrum, og leiligheter i fortetningsområder er ofte små og ikke minst dyre for familier med flere barn. Det vises til HVL-rapporten «Urbane barn: En casestudie om barnefamilier og fortetting i Bergen» fra 2022 som konkluderer med at barnefamilier ønsker seg en rimelig bolig med tre soverom og egen hage. Fremtiden i Bergen handler også om de ytre bydelene, og at det kan bygges på tilgjengelige tomter der det ikke går ut over landbruksinteresser eller offentlighetens tilgang til turområder.	<u>Planarbeidet</u> Planarbeidet skal vurdere økt boligbygging i kommunen, samtidig som strategien med fortetting langs kollektivknutepunkt og sentrumsområder opprettholdes. Det er et mål om null vekst i personbiltrafikk, og å hindre tap av natur og grønnstruktur. Plan og bygningsetaten har gjort undersøkelser av befolkningens boligpreferanser med langt større utvalg enn den oppgitte undersøkelsen og den undersøkelsen viser at også barnefamilier vektlegger sentralitet, god kollektivdekning og nærhet til dagliglivets gjøremål.

Merknader og innspill fra offentlige høringsparter (statlige, regionale og kommunale instanser)			
Dok .nr	Avsender	Oppsummering av innspill	Plan- og bygningsetatens kommentar
7	Bergen kirkelige fellesråd Lenke til merknaden	BKF forvalter og drifter 28 gravplasser i Bergen kommune. Ved utvikling av disse, gjennomføres en lang rekke tiltak som innebærer søknadsplikt både til statsforvalteren og bygningsmyndigheten i Bergen kommune. Flere av disse gravplassene er i den situasjon at de helt eller delvis ikke har detalj-reguleringsplan. Andre har reguleringsplan vedtatt tidligere enn 1985. For alle disse gravplassene foreligger det i henhold til gjeldende KPA (§3.1) et krav om at tiltak etter PBL §20-1 bokstav a, d, g, k og l skal inngå i reguleringsplan vedtatt med hjemmel i Plan- og bygningsloven av 1985 eller nyere. Dette medfører ofte at forholdsvis enkle tiltak i prinsippet må underlegges dispensjonssøknad. Dette medfører i stor grad tids- og ressursbruk både hos BKF, og hos godkjennende myndighet med høringsinstanser. BKF ønsker at det ved revisjon av KPA blir tatt inn regler som behandler grav- og urnelund på den måten som egenarten tilsier. Det bes om at retningslinjer for saksbehandling av tiltak på gravplasser behandles som unntak fra plankravet, så lenge tiltaket befinner seg innenfor regulert areal i detaljplan eller i overordnet plan.	<u>Til planarbeidet</u> Forslagene til endringer i bestemmelser vurderes videre i planarbeidet og følger saken videre.
16	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap Lenke til merknaden	Automatisk tilbakemelding. Dersom det er behov for direkte involvering av DSB i plansaken, bes det om at høringen sendes inn til DSB på nytt med tydelig angivelse av hvilket forhold det bes om DSBs uttalelse til.	Tatt til orientering.
23	Direktoratet for mineralforvaltning Lenke til merknaden	<u>Bestemmelser i gjeldende arealdel:</u> DMF har gjennomgått bestemmelsene til gjeldende KPA. <i>Bestemmelse §3 Plankrav:</i> I gjeldene plan er det satt krav om reguleringsplan for tiltak etter plan- og bygningsloven 20-1 bokstav a, d, g, k og l. Masseuttak vil normalt falle innenfor dette kravet, og DMF anbefaler at bestemmelsen videreføres. <i>Bestemmelse §27.3 Råstoffutvinning</i> Det er ikke gitt egne bestemmelser til formålet råstoffutvinning i gjeldende KPA. I utformingen av bestemmelsene til ny arealdel bør kommunen vurdere: • Krav om reguleringsplan for nye, og utvidelser av masseuttak.	<u>Planarbeidet</u> Bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre. Innspillet til oppdatering av hensynssoner vurderes og følger saken videre.

		• Egne krav for regulering av areal avsatt til råstoffutvinning, for eksempel utredning av landskapsvirkninger, avbøtende tiltak underveis i drift av masseuttak og ønsket etterbruk. Uttaksdybde og -volum må begrunnes hvis dette skal fastsettes i bestemmelsene. • Et generelt krav til sikring og skjerming av masseuttak. Kommunen må sørge for at det er satt av tilstrekkelig areal for oppføring, vedlikehold og tilsyn med sikrings- og skjermingstiltak. • Retningslinjer til plankrav for masseuttak: Uttak av mineralske ressurser skal skje i henhold til mineralloven. Uttak over 500 m³ er meldepliktig, og uttak over 10 000 m³ krever driftskonsesjon etter mineralloven. <i>Bestemmelse §24 Massehåndtering</i> Bestemmelsen setter krav til massehåndtering generelt, masseuttak som selvstendig tiltak, og massedeposering. Under revidering av bestemmelsene bør kommunen vurdere hvor effektivt denne bestemmelsen har fungert i plan- og byggesaksbehandling. Det er positivt at kommunen har en egen bestemmelse med krav til massehåndtering, og DMF anbefaler at denne videreføres i ny KPA. Kommunen burde vurdere å ta bestemmelse §24.2 Masseuttak inn under bestemmelse §27.3 Råstoffutvinning. <u>Hensynssoner</u> I Bergen kommunen er det to registrerte forekomster i Norges geologiske undersøkelse sin grus-, pukk- og steintippdatabase som har nasjonal betydning som byggeråstoff, Fana pukkverk og Ytre Arna pukkverk. I følge DMFs uttaksregister er det aktive uttak i begge forekomstområdene, Arna Steinknuseverk og Stendafjellet, og i begge områdene foreligger det reguleringsplan for masseuttak under grunnen. For å synliggjøre områder der det er underjordsanlegg med masseuttak i KPA, kan kommunen vurdere å bruke hensynssone H590, jf. plan- og bygningsloven §11-9 c). Bruk av hensynssonen kan bidra til å unngå konflikt med andre arealinteresser der det er eksisterende masseuttak.	
27	Bane NOR Lenke til merknaden	Bane NOR er opptatt av å sikre jernbanens interesser og at jernbanen ikke påvirkes negativt. Det kan være mange ulike tema som legger grunnlag for det, som naturfarer, flom, ras- og skredfare. Derfor er det viktig at kunnskapsgrunnlaget er oppdatert og tilstrekkelig på disse tema. Forslag til planprogram nevner handlingsplan mot støy. I den forbindelse ber vi kommunen også vurdere behov for oppdatering av kunnskapsgrunnlaget for støy langs jernbanen. Planbestemmelser er et prioritert tema beskrevet i planprogrammet, det nevnes et behov for å forenkle bestemmelsene. Vedrørende plankrav beskrives unntaksbestemmelsene som at de ikke har «fungert tilfredsstillende». Jernbanen har behov for å utføre nødvendig vedlikehold og fornyelse, derfor mener Bane NOR at jernbanen må ha et unntak i bestemmelsene som gir rom for dette.	<u>Planprogrammet</u> Kunnskapsgrunnlaget oppdateres. En overordnet ROS-analyse skal utføres i forbindelse med KPA. ROS-analysen omfatter blant annet flom- og skredfare, og skal gi føringer til oppdatering av bestemmelser og hensynssoner i KPA. Handlingsplan mot støy 2024- 2030 er under arbeid, og utkast til høring forventes i 2025 <u>Planarbeidet</u>

		I dagens planbestemmelser er det et system med felles planlegging for definerte soner. Vi vet ikke hvordan dette vil bli i et nytt forslag, men for Bane NOR er det viktig at bestemmelser om felles planlegging ikke omfatter jernbanen. Krav til felles planlegging skaper en rekke utfordringer som kan gjøre nødvendig vedlikehold avhengige av tredje parter. Bane NORs viktigste bidrag til økt bærekraft, i samfunnet generelt og transportsektoren spesielt, er å styrke oppslutningen om jernbanen og bidra til at flere kan ta mer tog. Å flytte mer transport over på jernbane vil gjøre transportsektoren mer bærekraftig, fordi jernbanen bruker mindre energi og areal i forhold til kapasitet enn andre transportmidler.	<i>Innspill til bestemmelser:</i> Gjeldende plankrav i KPA, inklusiv krav om felles planlegging, vurderes i planarbeidet.
29	Fiskeridirektoratet Lenke til merknaden	<u>Utredningsbehov</u> Kommunen har vurdert at rullering av KPA ikke omfattes av krav til konsekvensutredning ihht. veileder T-1493, men at endringer i bestemmelsene kan medføre utredningsplikt. Planprogrammet legger til grunn at plankartet skal opprettholdes, men at hensynssoner skal oppdateres for å sikre at disse er i samsvar med det som er gjeldende kunnskapsgrunnlag. Bruk av hensynssoner for å beskytte marint naturmiljø og marine ressursområder av høy verdi, må vurderes opp imot gjeldende kunnskapsgrunnlag. Vi vil her henvise til vår kartløsning Yggdrasil og Fiskeridirektoratets generelle råd om arealplanlegging som beskrevet under. <u>Fiskeri- og akvakulturinteresser i kommunen</u> Fiskeridirektoratets kartløsning Yggdrasil inneholder data om bl.a. kystnært fiskeri, Akvakulturlokalteter, marint miljø og ressursområder. Vi oppfordrer kommunen til å bruke kartverktøyet aktivt i planprosessen. Kartvisningen «Plan og sjøareal» er tilpasset arealplanlegging. Datasett kan også lastes ned fra nettstedet <u>Generelle råd om arealplanlegging for fiskeri og akvakultur</u> På nettsiden Arealplaner (fiskeridir.no) har Fiskeridirektoratet samlet sin generelle planveiledning om fiskeri og akvakultur. <u>Om videre planprosess</u> Fiskeridirektoratet ber om at innspillene ovenfor blir tatt hensyn til i det videre planarbeidet.	<u>Planarbeidet</u> Innspillet vurderes i arbeid med oppdatering av hensynssoner.
46	Statnett Lenke til merknaden	Statnett eier og drifter følgende transmisjonsnettanlegg i Bergen kommune: - 300 kV-ledningen Dale-Arna - 300 kV-ledningen Arna-Fana - 300 kV-ledningen Samnanger-Fana - 300 kV-ledningen Fana-Litle Sotra - Arna transformatorstasjon	<u>Planarbeidet</u> Innspillet vurderes i arbeid med oppdatering av bestemmelser og hensynssoner og følger saken videre.

	- Fana transformatorstasjon - Kaianlegg nord for Krokeide (Breivika) - Kaianlegg ved Garnes (Klubbavika). Anlegget er under planlegging. Statnett gjør oppmerksom på at det innenfor planområdet må tas nødvendige hensyn til drift og utvikling av Statnetts anlegg. <u>Felles for elektriske anlegg - inntegning i plankart</u> Transmisjonsnettanleggene er bygget og drives i medhold av særskilt anleggskonsesjon gitt av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), jf. energiloven § 3-1 første ledd. Anlegg bygget i medhold av anleggskonsesjon er i all hovedsak unntatt fra plan- og bygningslovens regler, og for slike anlegg kan det derfor ikke vedtas planbestemmelser eller vilkår som del av reguleringsplan for andre tema. Utgangspunktet er derfor at transmisjonsnettledninger i en kommuneplan/reguleringsplan ikke skal inntegnes som et planformål, men innarbeides i plankartet som hensynssone med SOSI-kode H740 (båndlegging etter energiloven) og tilhørende reguleringsbestemmelser (pbl §§ 11-8 d) / 12-6). Statnett registrerer at Bergen kommune, i kartet til gjeldende kommuneplans arealdel, bruker hensynssone 740 for kraftledningstraséer og at transformatorstasjonene er lagt inn med arealformål Andre typer bebyggelse og anlegg og bokstaven E. Hensynssonen for kraftledninger må være identisk med ledningsanleggets byggeforbudsbelte. Bredden på byggeforbudsbeltet for hver av transmisjonsnettledningene i Bergen er slik: - 300 kV-ledningen Dale-Arna: 40 meter - 300 kV-ledningen Arna-Fana: 40 meter - 300 kV-ledningen Samnanger-Fana: 40 meter - 300 kV-ledningen Fana-Litle Sotra 55-70 meter (varierende) På strekningen der Arna-Fana og Samnanger-Fana går parallelt, fra Myrdalsvann til Apeltun, er den totale bredden på byggeforbudsbeltet 73 meter. På enkelte strekninger, f.eks. ved lange spenn, kan byggeforbudsbeltet være bredere enn angitt over. <u>Tungtransport</u> Statnett SF er gjennom energilovens Forskrift om sikkerhet og beredskap i kraftforsyningen (kraftberedskapsforskriften) § 4-6 tillagt ansvar for en nasjonal tungtransportberedskap, for derved å sikre at tunge komponenter av betydning for kraftforsyningen (eks. transformatorer) kan transporteres på kort varsel.	Oppdatert ROS-analyse og oppdatering av hensynssoner skal sikre at hensyn til Statnetts anlegg ivaretas.
--	---	---

		I Bergen kommune har Statnett etablert et kaianlegg for tungtransport nord for Krokeide. Det er dessuten et tilsvarende kaianlegg under etablering ved Garnes. Fra disse anleggene er det etablert kjøreruter til transformatorstasjonene. Det er viktig at det ikke etableres hindringer for spesialtransportene, som kan være mer enn 70 meter lange og veie mer enn 450 tonn, langs disse rutene. <u>Bestemmelsene</u> Det må ikke iverksettes tiltak som medfører forringelse av adkomst til Statnetts anlegg. Det må heller ikke gjøres inngripen i terrenget som medfører endring av overdekningen over kabler eller oppfylling av terrenget som medfører redusert høyde opp til luftledningsanlegg. Statnett ber om at følgende reguleringsbestemmelse knyttes opp mot hensynssonen for transmisjonsnettanleggene: <i>Det er ikke tillatt med ny bebyggelse innenfor hensynssonen. Alle tiltak i terrenget og anleggsarbeid innenfor hensynssonen skal på forhånd avklares med ledningseier.</i> <u>Karttekniske oppdateringer og justering av plankart</u> For å gi plass til bygging av ny vei og Sotra-bro er 300 kV-ledningen Fana-Litle Sotra bygget om de siste ca. 1,5 km frem til grensen mot Øygarden kommune. Ledningen er på denne strekningen nå kablet i tunnel og i bro. Hensynssonen til ledningen må derfor endres i forbindelse med rulling av kommuneplanens arealdel. Bestemmelser og digitale kartdata for hensynssonen kan ettersendes. <u>Anleggsarbeid nært høyspentanlegg – 30 meters varslingsgrense</u> Anleggsarbeid nært spenningsatte anlegg må skje på en måte som ikke gir fare for Statnetts ledninger eller skade på personell, maskiner og utstyr. Statnett som ledningseier skal derfor kontaktes minst 6 uker før planlagt oppstart av arbeid med anleggsmaskiner innenfor en horisontal avstand nærmere enn 30 meter fra ytterste strømførende line. Det samme gjelder dersom det skal gjennomføres sprengningsarbeider, gravearbeider, skogsarbeid mv. Det vil da være nødvendig med befarings og nærmere avtale om aktuelle sikkerhetstiltak. ROS-analysen til kommuneplanen må ta hensyn til Statnetts transmisjonsnettanlegg. Dette innebærer at det må vurderes risikoer knyttet til driften av ledningene, inkludert vedlikehold, inspeksjoner og eventuelle driftsforstyrrelser. Det er viktig å sikre at alle relevante risikoer blir identifisert og håndtert på en måte som ivaretar både sikkerhet og miljøhensyn. Statnett ber om å være høringspart i det videre planarbeidet.	
56	NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat Lenke til merknaden	<u>Til planprogram:</u> Gjennom planarbeidet må kommunen identifisere hvilke tidligere vedtatte arealer som med dagens kunnskap om klimaendringer, naturfare og vassdragsmiljø ikke vil bli godkjent for videre utbygging. Kommunen må gjennom planarbeidet ta stilling til om disse tidligere vedtatte arealene skal oppheves	<u>Planprogrammet:</u> Planarbeid legger ikke opp til endringer i arealplankart (oppheving av tidligere vedtatte arealer

	eller endres/oppdateres. Planprogrammet kan med fordel fastlegge hvilken metodikk som skal legges til grunn for dette arbeidet. <u>Avklaring av naturfare:</u> Bergen kommune har signalisert et ønske om at KPA skal være detaljert nok til å ha mindre plankrav, slik at plan- og byggesaksprosesser effektiviseres. Planprogrammet åpner ikke opp for nye byggeområder. Men der det likevel legges til rette for direkte utbygging, fortetting, eller videreutvikling uten plankrav må den reelle faren avklares på kommuneplannivå. Dersom en ikke avklarer reell fare i KPA, må det settes plankrav for alle utbyggingsområder som ligger innenfor hensynssoner som er basert på aktsomhetsområder. NVE har et faglig råd om at plankrav grunnet manglende avklaring av reell naturfare blir tatt inn i bestemmelsene til disse hensynssonene. <u>Arealdelen må vise hvilket areal som er utsatt naturfare med hensynssone - naturfare</u> Hensynsoner et svært godt virkemiddel for å synliggjøre ulike hensyn som må ivaretas i videre planlegging og saksbehandling. Ved å bruke Hensynssone, Fareområder (jf. § 11-8a/ (H310, H320)) gir pbl. hjemmel til å gi bestemmelser tilknyttet sonen som det ikke er mulighet til å gi til det enkelte arealbruksformål på kommuneplannivå. Det er viktig å gi bestemmelser til arealbruksformålene som ikke står i motstrid med hensynssonene. I plankart og bestemmelser må det skilles mellom hensynssone, faresone – aktsomhetsområder, og hensynssone faresone – kartlagte fareområder. Dette kan skilles ved å bruke ulike områdenavn. Arealdelen må være helhetlig og må baseres på ny og oppdatert kunnskap. Dette gjelder særlig byggeområder og spredte byggeområder (LNF(R)), både eksisterende og framtidige. Til hensynssonene må det videreføres, og forbedre og presisere, bestemmelser med enten byggeforbud eller plankrav for byggeområder hvor reell fare ikke er avklart og tilstrekkelig sikkerhet ivaretatt i planløsningen jf. pbl. § 28-1, TEK17 kap. 7. <u>Kartlegging av naturfare:</u> Det vises til NVEs aktsomhetskartlegging, veiledere og andre tilgjengelige ressurser. <u>Oppfølging av planarbeidet:</u> I planforslaget må det ved offentlig ettersyn gå tydelig fram hvordan de ulike interessene er vurdert og innarbeidet i planen. Alle relevante fagutredninger innen NVEs saksområder må være vedlagt planer som sendes på høring til NVE. Vi ber om at alle plandokumenter blir sendt elektronisk. NVE har erfaring med at det er nyttig med dialog mellom kommunen og oss i forkant av høringen av kommune(del)planen.	for utbygging). Ny ROS-analyse og oppdatering av hensynssoner og plankrav skal sikre at hensyn til naturfare er ivaretatt i videre planlegging og saksbehandling. Oppdatering av arealkart tas ved neste rullering. Se felles kommentar om plankartet. <u>Planarbeidet:</u> Merknad følges opp i arbeid med bestemmelser, oppdatering av hensynssoner og utarbeiding av ny ROS-analyse.
--	---	---

82	BIR Lenke til merknaden	<u>Bergen mot nullutslipp/Utslippsfri avfallshåndtering</u> BIR sitt forbrenningsanlegg for restavfall i Rådalen må sikres muligheter til å utvikle seg deriblant å sikre plass til karbonfangst. Det kommer krav om sortering av nye fraksjoner, og dette er plasskrevende. Samtidig har vi også mulighet for å samarbeide om tekniske løsninger. CO₂-fangst er avgjørende for at Bergen Kommune skal nå sine klimamål. Derfor har BIR og de andre aktørene startet et arbeid med en privat reguleringsplan med mål om å sikre mulighet for fremtidig drift for aktørene, samt å gi idrettslagene som har aktivitet på området mulighet til sine aktiviteter. BIR peker på at forrige KPA økte næringsareal(I/L) på bekostning av kommunalteknisk anlegg i Rådalen. Dette innebærer at eiendomsprisene øker og at det blir mer utfordrende for Bergen kommune å nå sine klimamål. Bergen Kommune overtok arbeidet med reguleringsplan i 2019, hvor hovedårsak for overtakelsen var at Bergen Kommune ønsket å sikre plass til karbonfangstanlegg. Reguleringsplanen er fremdeles under utarbeidelse. I tråd med BIR sin konsernstrategi, er arbeidet med prosjekt for karbonfangst godt i gang. Dette tilsvarer vår fossile andel av CO₂-utslipp. Ved å regulere et tilstrekkelig område til KA, så sikres det at KPA legger til rette for at avfallsaktørene kan samvirke i Rådalen miljøpark, utvikle fremtidige løsninger som karbonfangst og reduserer transportbehovet for avfall på veiene i Bergen ved å være samlokalisert. BIR noterer seg at planarbeidet i hovedsak avgrenses til rulling av bestemmelsene. BIR vil likevel med dette belyse viktigheten av arealformål i KPA og hvordan dette henger sammen med mål om å redusere klimagassutslippene i Bergen kommune <u>Sirkulær økonomi – foreslår ny bestemmelse om areal til ombrukssentral i sone 1 og 2</u> For å redusere klimafotavtrykket, er det viktig at det legges til rette for «ombruk, reparasjon, deling og andre tjenester som kan bli til redusert materielt forbruk». Disse tjenestene må være synlig og lett tilgjengelig i Bergen. BIR har hentet inspirasjon fra Trondheim kommune sin KPA sine bestemmelser for å sikre at denne problemstillingen blir belyst i planarbeid. Bestemmelsen § 17.4 i Trondheims KPA sikrer at <i>«Ved utarbeiding av områdeplaner i byggesone 1 og 2 skal areal til ombrukssentral vurderes»</i> BIR ber om at det i forbindelse med revisjon av KPA 2027 sine planbestemmelser blir vurdert en tilsvarende planbestemmelse. <u>Nye krav – nye behov - behov for nye bestemmelser</u> I forbindelse med nye krav i avfallsforskriften pålegges BIR en henteordning for avfallstypene mat-, plast-, papp- og papiravfall fra 01.01.2025, og en henteordning av glass- og metallemballasjeavfall fra 01.07.2025. Dette betyr innebærer flere renovasjonspunkt i tettbygde områder. Det bør i større grad tilrettelegges for areal til sentrale fellesløsninger. En fellesløsning som kan betjene flere vil kreve mindre areal enn flere frittstående løsninger. Dette vil i større grad føre til trafiksikre og klima- og miljømessig renovasjon. I eksisterende bebyggelse er det ingen slike areal, og etablering av nye løsninger blir i stor grad begrenset av tilgjengelig areal. BIR ber om at det i forbindelse med revidering av bestemmelsene	<u>Planarbeidet</u> Det ligger utenfor rammene i planarbeidet å endre arealformål fra IKL til kommunalteknisk anlegg slik BIR ønsker. Derfor legges innspillet vekk for denne rulleringen. Forslag om endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
----	---	---	--

	kan vurderes hvordan planarbeid kan sikre at denne problemstillingen blir belyst i pågående og fremtidig planarbeid. <u>Avfallshåndtering i KPA - behov for presisering i §20.2.1.</u> BIR er positiv til at KPA 2018 inneholder bestemmelse om at det skal redegjøres for avfallshåndtering i en renovasjonsteknisk plan. BIR opplever at dette gir en god forankring for å ivareta renovasjon i arealplaner, og at de fleste renovasjonstekniske planene blir sendt til BIR og mottar en uttalelse før 1.gangs behandling av reguleringsplanen. Dersom renovasjon ikke blir avklart tidlig i planfasen, kan det være utfordrende og mer krevende å få løst renovasjon ved å sette av areal til dette formålet. Slike tilfeller fører til høyt ressursbruk både for utbyggere, plankonsulenter, BIR og administrasjonen i kommunen. BIR vil derfor foreslå at bestemmelsen 20.2.1 blir presisert med at renovasjonsteknisk plan skal sendes til BIR <u>før</u> 1.gangs behandling til uttale. <u>Sikre nødvendig areal – over og under bakken</u> Som nevnt over, er det viktig at areal til renovasjon avklares i tidlig planfase. Dette er i tråd med gjeldende bestemmelse i KPA, jf. 28.1.2: <i>«Areal til samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur, herunder avfallshåndtering, skal vurderes i en tidlig planfase. Veiledende tekniske detaljplaner skal legges til grunn».</i> For rørbaserte avfalls løsninger, mener BIR at avfallsinfrastruktur skal inkluderes i overordnet plan for teknisk infrastruktur, for å synliggjøre arealbehovet og bedre sikre gjennomføring. KPA sine bestemmelser må gjenspeile dette. <u>Trafikksikkerhet</u> Trafikksikkerhet er relevant for BIR sin virksomhet på flere måter. Stadig større privatbiler gir mindre plass og redusert fremkommelighet for renovasjonsbiler. Elektriske renovasjonsbiler medfører nye og økte krav til størrelse på veier og snuplasser. Nye krav om flere fraksjoner vil medføre flere beholdere per husholdning, og behov for å stadig tilpasse og optimalisere innsamlingsruter for avfall. Det bør prioriteres tilstrekkelig dimensjonering av veier og snuplasser for å sikre en trygg og god fremkommelighet for renovasjonsbiler. Sikres dette, vil det også øke trafikksikkerheten for myke trafikanter og bilister. Returpunkt for avfallstyper som ikke hentes hjemme hos husholdningene er en viktig del av BIR sitt tjenestetilbud. For å sikre en holdbar og trygg plassering av disse bør det arbeides for å sikre arealer for formålet. Dette er viktige perspektiv i alle planer med mål om sikkerhet i både nye utbyggingsområder, å forbedre eksisterende situasjoner. <u>Hytterrenovasjon</u>	
--	---	--

		BIR jobber med å etablere felles innsamlingspunkt for hytterenasjon kommunene. Slike innsamlingspunkt må ivareta tilstrekkelig areal til renovasjonsløsningen og trygg tilkomst. BIR vil i dialog med kommunen for å utrede mulige områder hvor det kan etableres løsning for hytterenasjon.	
84	Ungdomsrådet Lenke til merknaden	Rådet støtter byråds mål om å legge til rette for økt boligbygging og effektivisere planprosessene. Dette er viktig for å skape et mer attraktivt og tilgjengelig boligmarked for unge. Rådet mener at fortetting og boligbygging i nærheten av kollektivknutepunkter og sentrumsområder. Dette er spesielt viktig for ungdom, da det gir bedre tilgang til utdanning, arbeidsplasser, fritidsaktiviteter og sosiale møteplasser. Rådet er positive til at byrådet ønsker å redusere konfliktnivået i saksbehandlingen. Forutsigbare og effektive prosesser er viktig for alle, men spesielt for unge som ofte har mindre erfaring med byråkrati. Rådet foreslår at byrådet i rullering av KPA legger særlig vekt på å sikre tilstrekkelig areal til 1) Utdanningsinstitusjoner: Skoler, barnehager, og høyere utdanningsinstitusjoner i nærheten av der barn og unge bor. 2) Fritidsaktiviteter: Idrettsanlegg, parker, grøntområder, kulturhus og andre steder for rekreasjon og fritidsaktiviteter. 3) Møteplasser: Steder der barn og unge kan møtes og være sosiale, både ute og inne. Rådet understreker viktigheten av at byrådet legger til rette for en reell medvirkning av at barn og unge i rulleringen av KPA. Dette kan for eksempel gjøres ved å arrangere bydelsvise workshops, plansmier, møter og høringsrunder tilpasset barn og unge. Rådet bemerker at arealstrategien Bergen 2030, som ble vedtatt i 2016, kan være et godt utgangspunkt for revisjonen av KPA. Strategien peker på viktige områder for byutvikling, som for eksempel fortetting langs Bybanen og utvikling av næringsområder. Det er imidlertid viktig at strategien oppdateres og tilpasses dagens utfordringer - blant annet utfordringer forbundet med klimaendringer og bærekraftig byutvikling. Rådet bemerker at det er viktig at KPA ikke bare fokuserer på boligbygging, men også på å skape et godt bomiljø for barn og unge. Dette innebærer blant annet å sikre tilgang til grøntområder, lekeplasser og trygge trafikale løsninger.	<u>Planprogrammet</u> Ungdomsrådet peker på behovet for reell medvirkning i rulleringen av KPA. Det vil bli tydeliggjort i planprogrammet. <u>Planarbeidet</u> Ungdomsrådet peker på behov for godt bomiljø for barn og unge. Dette vurderes i arbeidet med bestemmelsene og innspillet følger saken videre.
86 og 88	KRPF - kommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse Lenke til merknaden	Gir ros for godt og lettest språk. Rådet støtter fortettingsstrategien så lenge alle grupper blir ivaretatt. Eks: parkering for personer som er avhengig av bil, større boliger for dem som trenger plasskrevende hjelpemidler, parkering og lading av el-rullestol, boliger på alle plan inkl. bakkeplan. Rådet mener en ved fortetting må ha særlig fokus på bomiljø og forebyggende tiltak, som areal til ungdomsklubb. Andelskrav til HC-parkering når antall plasser er redusert, må vurderes på nytt. Og HC-parkering der det ellers ikke er parkering.	<u>Planprogrammet</u> Det er lagt til en kommentar om at alle lover gjelder selv om de ikke listes eksplisitt, og lov som sikrer universell utforming brukes som eksempel. Lovverket gjelder og vil være førende for planarbeidet på linje med annet lovverk. <u>Planarbeidet</u> Forslag om endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.

		Påpeker grupper som kan falle mellom ulike hensyn. Eks. familier som ikke kan reise kollektivt av hensyn til barns utviklingshemming, men som ikke har rett til HC-kort. Rådet understreker pbls formulering om at langsiktige løsninger skal vektlegges. På Fana brannstasjon mener rådet det ikke vil være mulig å bo for alle, da det ikke er parkering og bare små boliger. På Mindemyren er det svært få HC-parkeringsplasser i forhold til tjenestetilbudet som skal komme, og det er dermed ikke sikret god nok tilgjengelighet til området eller arbeidsmuligheter for personer med funksjonsnedsettelse. Rådet er overrasket over at universell utforming og krav om tilgjengelighet ikke er nevnt i punktet «lovgrunnlag» på s. 26 i forslag til planprogram. Rådet vil gjerne bli holdt informert, og få mulighet til å komme med flere innspill i prosessen.	
87	Eldrerådet lenke til merknaden	Eldrerådet er positive til at medvirkningsrådene er nevnt i saksfremstillingen, og ønsker en tydelig plass i planarbeidet. Eldrerådet viser til punkt «Planarbeidet vil utfra dette fokusere på følgende tema». Eldrerådet mener det bør det stå et punkt om boliger for eldre, og vil gjerne delta i utformingen av punktet.	<u>Planprogrammet</u> Eldrerådet vil ha tydeligere føring om boliger for eldre som et tema under opplistingen av hvordan vi jobber for å nå målene for ny KPA. Planprogrammet er justert for å få tydelig frem at boligtilbud må henge sammen med demografisk utvikling. Eldrerådet inkluderes som medvirkningsaktør i planprogrammet.
89 og 109	Statens vegvesen Lenke til merknaden	<u>Statens vegvesen sine vurderingar</u> Vi ser av planprogrammet at kommunen sin arealstrategi i stor grad er tenkt vidareført i ny kommuneplan. Av dette følger det at Statens vegvesen sine prosjekt vert ivaretekne og at det ikkje svekker moglegheitene for gjennomføring, samt at ein ikkje endrar på vedtekne omsynssoner for desse prosjekta. Vi vurderer dette til å vere positivt og at det vil legge til rette for ei effektiv handsaming og gjennomføring av prosjekta når dei startar opp. <u>Arealrekneskap og konsekvensvurdering</u> Byrådet har som mål for kommuneplanen å legge til rette for fleire bustadar og meir næring. Det må vere krav i planen til at dette vert lagt inn i arealrekneskapet for planprogrammet. SVV oppmodar kommunen til å ta i bruk arealdataverktøyet (ADV) i det vidare arbeidet. Vidare må auka utbygging av bustadar og næring vurderast opp mot Byvekstavtalen for Bergensområdet der null vekstmålet knytt til persontransport er det overordna målet. Vi minner om at auken i persontransporten i hovudsak skal finne stad via bruk av kollektiv, gange og sykkel. SVV ber om at ein er konkret på kva for nokre område/areal ein ser for seg fortetting med bustad og næring.	<u>Til planarbeidet:</u> Innspill til bestemmelsene vil bli vurdert i planarbeidet og følger saken vidare.

		<u>Parkering</u> SVV vurderer at Bergen sentrum og sentrumsnære område bør vere der det er lågast parkeringsdekning pr bueining og næring, at dette vil kunne auke desto lengre ein kjem frå Bergen sentrum og dei sentrumsområda. SVV vurderer at det i dag kan vere ujamn fordeling på dette, når det til dømes er like strenge krav til parkeringsdekning på Søreide som det er i Sandviken. Planen legg opp til høgare parkeringsdekning i utbygde områder med låg kollektivdekning. Dette er ein forståeleg innfallsvinkel. At kommunen ser for seg tydeligare føresegner for parkering er positivt. SVV oppfattar at ein har som siktemål å utfordre handlingsrommet for parkering. Kommunen må ta opp til vurdering om dette går ut over null-vekstmålet for persontransporten. <u>Føresegner - Plankrav</u> Ein av hovudintensjonane med denne rulleringa av KPA er at kommunen skal rydde opp i føresegnene. Dette gjeld til dømes krav om reguleringsplan og føresegner om rekkjefølgje. Forslaget til planprogram legg opp til at det må vere krav til plan der dette er naudsynt for å sikre tilstrekkeleg kvalitet. Vi ser at det er fornuftig at plankrav slår inn ved tiltak over eit visst nivå. Det er viktig at det går fram av KPA kva for nokre kriteria som ein reguleringsplan må oppfylle på trafikkområdet. Moment som trafikktryggleik, skuleveg, kryssing ved kollektivhaldeplassar og byggjegrænse er nokre døme på dette. Når det gjeld E39 på strekninga Vågsbotn – Klauvaneset det vises til at Statens vegvesen har starta reguleringsarbeid basert på vedteken KDP. SVV set føre at gjeldande rekkjefølgjekrav for Åsane nord (pkt 4.3.2 i gjeldande KPA) vert vidareført i ny KPA. Det er viktig at det ikkje vert planlagt utbygging som gjev trafikkvekst med auka kø og risiko for ulukker på dagens E39 mellom Vågsbotn og Klauvaneset.	
98	Bergen kommune - Barn og unges representant Lenke til merknaden	<u>Medvirkning</u> Pbl. § 5-1 stiller krav til aktiv medvirkning fra barn og unge. Barnekonvensjonens artikkel 12 sier også at barn har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter i alle saker som berører dem. Det forventes at kommunen i arbeidet med å rullere KPA benytter andre og mer alderstilpassede kanaler og metoder for å involvere barn og unge. Det forventes videre at også andre unge enn representanter for Ungdomsrådet gis anledning å gi innspill. Slike medvirkningsprosesser bør skje fra tidlig fase, både på overordnet nivå og på reguleringsplannivå. Det må tilstrebes å utarbeide alderstilpasset informasjon for å sikre at barn og unge har gode forutsetninger for å kunne medvirke i saker som angår dem. Det anbefales å styrke kommunens påse-ansvar overfor private forslagsstillere for å ivareta lovens bestemmelser om medvirkning fra barn og unge. Dette er en gruppe som i liten grad kommer til orde gjennom minimumskravene til medvirkning – offentlig høring – og har dermed begrensede muligheter til å fremme sine interesser.	<u>Planprogrammet</u> Barn og unge er en viktig målgruppe for den fysiske planleggingen. Erfaringsmessig får man best dialog med gruppen på et annet plannivå der valgene er knyttet til en fysisk virkelighet som brukes av barn. Ettersom kartet ikke skal rulleres, bare bestemmelsene risikerer ikke barn og unge å miste leke- og aktivitetsområder. Kanalene for medvirkningen for barn og unge i KPA blir Ungdomsrådet og barn og unges representant. Det spesifiseres i planprogrammet. At Kommuneplanens arealdel skal utvikles innenfor rammene av grunnloven og barnekonvensjonen er

	Det bør også stilles tydeligere dokumentasjonskrav til om slik medvirkning er vurdert, og begrunnelser der slik involvering ikke er gjennomført. Slike vurderinger bør komme frem av saksfremstillingen. Det anbefales også å vurdere utarbeidelse av en kommunal medvirkningsveileder, med henvisning til Oslo kommunes «Medvirkning i innsendte reguleringsplaner - en veileder for forslagsstillere og fagkyndige» Videre bør kommunen vurdere en økt og mer strategisk bruk av barnetråkkregistreringer i tillegg til barnetråkksøk som i liten eller ingen grad involverer unge. Mange barnetråkkregistreringer er utdaterte, men henvises til av forslagsstillere i plansaker. Manglende involvering fra barn og unge i tidlig fase kan påvirke fokusområder, prosess og output. Videre kan kunnskaps- og beslutningsgrunnlag risikere å favorisere andre og sterke aktører som kommer tidlig til orde i planarbeidet. Eksempelvis bør kunnskap om hva som er gode bo- og nærmiljøkvaliteter, og hvordan disse skal reguleres gjennom bestemmelser, også baseres på innspill fra unge og relevant forskning om deres behov. <u>Føringer</u> Høringsutkastets kapittel 5 viser til føringer for planarbeidet. Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Det anbefales å inkludere Barnekonvensjonen, med særlig fokus på artikkel 3 og 12. Disse bestemmelsene er også inkorporert i Grunnlovens § 104. <u>Flere boliger, raskere behandlingstid og fortetting med lavere konfliktnivå</u> Økt utbygging i allerede tett by fører ofte til nedbygging av grønt og rekreasjonsområder, uten at det stilles krav til fullverdige erstatningsarealer. Slik nedbygging kan ha uheldige konsekvenser for folkehelse og barn og unges oppvekstvilkår og mangler saksutredninger ofte dokumentasjon på om det er gjort faktiske vurderinger av om nedbygde arealer bør erstattes. Krav til dokumentasjon på om slike vurderinger er foretatt, styrker og følger saksutredningen mot politisk vedtak. Økt boligbygging og fortetting i flere områder følges ikke alltid opp med tilstrekkelig sosial infrastruktur til barn og unge. Det forutsettes at det i arbeidet med KPA og tilhørende bestemmelser er et stort fokus på at tilgjengelig sosial infrastruktur (som skole, barnehage og aktivitetstilbud) følger utbyggingstakten i fortetningsområder. Dagens praktisering av rekkefølgekrav knyttet til skole- og barnehagekapasitet bør vurderes. Krav til dokumentasjon av kapasitet i reguleringsplaner, uten krav til reell kapasitet før igangsettelse eller ferdigattest, kan føre til at barnefamilier bosetter seg i områder hvor det mangler dekning på skole, barnehageplasser og andre tilbud. RPR-BU punkt 4a sier at kommunen skal vurdere konsekvenser for barn og unge i plan- og byggesaksbehandlingen, og punkt 2c sier at formålet med retningslinjene er å gi et grunnlag for å vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn. Kommunen oppfordres til en større vektlegging av dokumentasjon i reguleringsplaner som tydeliggjør hvilke vurderinger som er foretatt knyttet til punkt 4a og 2c, ref. pbl § 12-12, første avsnitt, andre setning. Manglende dokumentasjon kan føre til at vedtak fattes uten et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag som skal ivareta barn og unges behov. Fagnotatet viser i forbindelse med raskere saksbehandlingstid at	opplagt. Etter fagetatens vurdering er det ikke behov for å presisere det. <u>Planarbeidet</u> Innspillene til bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
--	---	--

	bestemmelsene må være mer fleksible og mindre detaljerte. Effektiviteten i saksbehandlingen må ikke gå på bekostning av barn og unges interesser. Dersom medvirkning fra målgruppen nedprioriteres og man får mindre barnevennlige løsninger som følge av lavere detaljeringsgrad og manglende konkretisering av kvaliteter. Ved eventuelt lavere terskel for å innvilge dispensasjoner må det gjøres vurderinger av hvilke konsekvenser dispensasjoner kan ha barn og unge. Kommunen bør vurdere om det er nødvendig å stille vilkår for avbøtende tiltak i forhold til barn og unges interesser. Dersom deres interesser ikke synliggjøres og ivaretas på en forsvarlig måte kan dette ha uheldige konsekvenser og bryte med pbl. § 3-1 e. <u>Kvaliteter</u> Viser til høringsutkastet side 13, siste avsnitt, om nødvendige kvaliteter som premiss for god stedsutvikling. Begrepet «nødvendig kvalitet» må presiseres og operasjonaliseres. Det samme gjelder begrepet «oppvekstvilkår» Dette for å få en mest mulig enhetlig og forutsigbar oppfølging av barn og unges interesser i planleggingen. Ved stor grad av kvantifiserbare størrelser i KPAs bestemmelser vil det være avgjørende at det er mest mulig konsensus om betydningen av slike begreper. Viser til rapporten «Urbane barn: En casestudie om barnefamilier og fortetting i Bergen» (Reksten et. Al., 2022), som viser at den sosiale dimensjonen vektles ned fremfor miljømessig og økonomisk bærekraft ved fortetting, og at bomiljø i mindre grad er i tråd med barnefamilienes preferanser. Annen forskning (Schmidt, 2014) viser også at hensynet til maksimal utnyttelsesgrad og prosjektøkonomi kan gå på bekostning av bokvaliteter, og at målkonflikter i bærekraftig byutvikling kan sette felles goder under press. Dette illustrerer både motstridende hensyn og mulige konfliktnivå i planleggingen. I egen masteroppgave, På barn og unges premisser? En kvalitativ studie om planleggeres erfaringer med å ivareta barn og unges interesser ved planlegging av fortetningsområder i Bergen kommune (2024), har barn og unges representant funnet at planleggere har utfordringer med å operasjonalisere aktuelle begreper. Dette bekreftes også i øvrig forskning, bl.a. Hanssen (2018), som også har forsket på kommunens praktisering av medvirkning fra barn og unge. Det må også vurderes i hvilken grad nåværende bestemmelser er i tråd med eksisterende kunnskapsgrunnlag for ivaretagelse av gode og trygge oppvekstvilkår. Det er vesentlig at kvalitetene på uteoppholdsarealer i fortetningsområder vurderes helhetlig og ikke for den enkelte reguleringsplan. I tilfeller der arealer gjøres offentlig tilgjengelig og deler av uteoppholdsarealene legges til parker, torg o.l. må kapasitet og fare for motstridende interesser knyttet til arealene vurderes. <u>Trygghet</u> Bergen skal være en trygg by for alle, uavhengig av alder. Dette er et nasjonalt mål i RPR BU punkt 1a. Opplevd utrygghet er subjektiv og vanskeligere å måle enn reell trygghet/utrygghet, men kan føre til at barn og unge får redusert sine utfoldelsesmuligheter. Det bør tilstrebes at planleggingen ivaretar begge perspektivene, som ikke nødvendigvis lar gjøre gjennom dagens bestemmelser. I den forbindelse oppfordres det også til en økt bevissthet på om og når arealplanleggingen må vurdere og iverksette tiltak	
--	---	--

		knyttet til pbl. § 3-1 f for å forebygge kriminalitet. Eksempelvis har Trondheim kommune hatt en egen bestemmelse om dette i KPA.	
101	Kystverket Lenke til merknaden	<u>Kartet bør revideres</u> Sjøtrafikk og havn må beskrives og vurderes i planbeskrivelsen og virkningen av endringer må utredes i ROS og evt. KU. Kystverket mener kartet bør revideres - ikke bare justeres. Kystverket ber om at følgende innarbeides i planbestemmelsene: <i>«Det tillates nyetablering, flytting, fjerning, vedlikehold mv. av anlegg til navigasjonsmessig bruk innenfor planområdet», jf. pbl § 1-8 og § 11-11 nr 4.»</i> Bebyggelse og lyskilder må ikke skjerme for navigasjonsveiledningen. <u>Ankringsområder</u> Bergen har to ankringsområder, Sandviksflaket (som fer vist i gjeldende KPA) og Fanafjorden (tatt i bruk i 2022, og ikke vist i KPA2018). Kystverket ønsker ankringsområdet i Fanafjorden vist på arealplankartet. Her bør bunn og vannsøylen være fri for permanente installasjoner. Kystverket ber om innarbeiding i bestemmelsene: <i>«Innenfor ankringsområdene tillates ikke tiltak som er i konflikt med bruken av området til ankring. Eksempelvis kabler, rør, ledninger og andre tiltak som kan være til hinder for sikker ankring».</i> <u>Fiske</u> I plankartet er arealformålet «fiske» vist som enbruksformål. Fiskeriaktivitet og farled kan som regel kombineres. Der arealformålet fiske kommer inn i areal til farled, må arealformålet endres til kombinert formål. <u>Ferdse</u> Gjeldende bestemmelser om ferdsel på sjø §32.3.1-2 bør revideres og tydeliggjøres. Farleder skal vises i plankartet jf. forskrift om farleder. I kommuneplanen skal hoved- og biled vises som juridisk bindende samferdselslinje «farled» etter «forskrift om farleder». Der arealformålene fiske og ferdsel overlapper må arealformålet endres til kombinert formål. Det må gis bestemmelser om havner, navigasjonsinnretninger og ankringsområder plankartet bør revideres i hht. veileder til kart- og planforskriften. <u>Rekkefølgekrav</u> Rekkefølgekrav §4.1.bør videreføres og omfatte både sjø og land. <u>Havn</u>	<u>Planarbeidet</u> Forslag til endringer i bestemmelsene vil bli vurdert i planarbeidet og følger saken videre. Arealendring – altså revisjon av kartet/ endring av formål faller utenfor rammene av denne rulleringen. Farleder ble tatt ut av KPA 2018 da de delvis ligger utenfor kommunens grenser, og fordi tegnereglene gjorde det vanskelig å skille dem fra kommunegrensen. Det vurderes om det er aktuelt å ta dem inn som en kartteknisk justering.

		Kystverket mener at §28.5. bør inneholde egne bestemmelser og rekkefølgekrav for havn. Havna vises med arealformål havn, alternativt næring med tilhørende bestemmelser som sikrer at arealbruken forbeholdes næringer med behov for sjøtransport. Videre forventes at manøvreringsareal for fartøy som anløper havna ivaretas, f.eks. ved å benytte arealformålet havneområde i sjø. Manøvreringsareal dimensjoneres i forhold til lengden på dimensjonerende fartøy. Kystverket ber om innarbeiding i planbestemmelsene: <i>«Havneområdet i sjø bør (så langt det er mulig) holdes fri for kabler, vannledninger, avløpsledninger og faststående fiskeredskap»</i> Konsekvenser for sjøtransport og havnedrift må vurderes og utredes ved nye/ endrede arealinns spill ved eller i farvannet. Havner må vises i plankartet med nødvendig landareal og sjøareal (inkl. manøvreringsområder). <u>Nye / endrede arealinns spill</u> Kystverket peker på at endret arealbruk skal konsekvensutredes og ha planprogram samt at kommunen skal utarbeide ROS-analyse ved utarbeidelse av utbyggingsplaner. <u>Innsigelsesinstituttet</u> Kystverket gjør avslutningsvis oppmerksom på at arealbruk som kan komme i konflikt med nasjonale eller vesentlige regionale sjøtransportinteresser, kan medføre innsigelse.	
102	Statsforvalteren i Vestland Lenke til merknaden	<u>Statsforvalter savner statlige og regionale føringer i planprogrammet</u> Statsforvalter foreslår at den kommunale jordvernstrategien (som BK har fått støtte fra Landbruksdepartementet til) kan brukes i KPA ved å avgrense og sette krav til byggeformål på jordbruksareal og sette eget jordvern mål – gjerne ned mot 55 daa /år. Det vises i den forbindelse til statsforvalterens brev til kommunene 17.12.24 Regionalt jordvern 2024 – Jordbruksareal i planlegging og sakshandsaming (24/1853). <u>Landbruk</u> Statsforvalter oppfordrer kommunen om å øke bruken av hensynssone landbruk (510). Statsforvalter mener kommunen må sikre at landbruksareal i arealregnskapet er jordbruksareal – altså dyrket mark (fulldyrket og overflatedyrket jord og innmarksbeite). Statsforvalter vil stille krav om at senere planforslag klart viser omdisponeringspotensiale for jordbruksarealer i planen. Statsforvalteren forventer at man benytter anledningen til å redusere omdisponeringspotensialet for dyrket mark i ny plan, ved også å gjennomføre en revurdering (planvask) av eldre byggeformål, regulerte og uregulerte, på jordbruksareal. <u>Statsforvalter støtter kompakt byutvikling</u> Statsforvalter merker seg at kommunen har en betydelig boligreserve i KPA2018 og oppfatter derfor at man har gode muligheter for å prioritere ny boligbygging som kompakt byutvikling.	<u>Planprogrammet</u> Statsforvalter ønsker at embetets brev om jordvern til kommunene «Regionalt jordvern 2024 – Jordbruksareal i planlegging og sakshandsaming «(24/1853), datert 17.12.2024 tas inn under føringer. <u>Planarbeidet</u> Innspillene til endringer i bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre. Det vurderes i planarbeidet om ny kunnskap gjør at bruken av hensynssone landbruk bør utvides.

	Statsforvalter ønsker påbygg med ekstra etasjer på eksisterende lavblokker. Statsforvalter ønsker fortetting sentralt og transformasjon av eneboligområder. Dette må gjøres gjennom reguleringsplan bl.a. for å sikre grønne flekker i byggesonen for barns og unges opphold og lek. Statsforvalteren støtter kommunens vedtatte arealstrategier med kompakt byutvikling rundt sentrumsområder og langs kollektivakser og kommunens vedtak om arealnøytralitet. Statsforvalter ber om at kommunen kan gjøre ytterligere tiltak i revisjon av bestemmelsene for å følge opp prinsippene om kompakt byutvikling. <u>Behov for regionalt perspektiv på lokalisering av arealkrevende næring</u> Statsforvalter har et regionalt perspektiv lokalisering av arealkrevende næring. <u>Statsforvalter mener skjerping av bestemmelser er nødvendig</u> Det foreligger det nye statlige planretningslinjer med nye føringer for arealplanlegging som kommunen skal legge til grunn for rullering av KPA. Det tilsier at kommunen skulle ha rullert arealplankartet og eventuelt vurdert innstramming av arealbruken i dette. Inntil det skjer er det enda viktigere at KPA har et omfattende plankrav, krav om utarbeiding av reguleringsplan. Den nødvendige arealvurderingen etter de nye statlige planretningslinjene og føringene må da legges til grunn i vurderingen av reguleringsplanene. Planretningslinjene får dermed betydning også for rullering av bestemmelsene. Reviderte planretningslinjer for støy og strandsone vektlegger i enda større grad planlegging og at disse hensynene ivaretas gjennom regulering og byggesak. Statsforvalter minner om at kommunen bl.a. skal ivareta finmasket grøntstruktur ved rullering av KPA. Det må legges til grunn for revisjonen av bestemmelsene. Det skulle ha vært lagt til grunn for en revisjon av arealplankartet som har en svært grov formålsangivelse. Når kommunen ikke gjør det nå, er det desto viktigere å vurdere det fortløpende for utbyggingen. Det tilsier at kommunen må ha et mål om å ha et relativt omfattende og stramt plankrav. Det kan bli endringer av arealplankartet i KPA etter nyere reguleringsplanvedtak og gjennomgang av reguleringsplaner. Det må behandles i samsvar med prosess for det. Kommunen skal gjennomgå arealbruken i samsvar med nye føringer i statlige planretningslinjer. Statsforvalter minner om at de nye planretningslinjene for arealbruk, mobilitet, klima og jordvern fra 24.01.2025 og 20.12.2024. Det er derfor ikke tilstrekkelig at kommunen bare gjennomgår såkalte eldre reguleringsplaner. Også arealbruken etter nyere reguleringsplaner må gås igjennom og begrunnes om de blir opprettholdt. Det gjelder særlig når kommunen oppdaterer arealplankartet i henhold til disse reguleringsplanene. Det er en oppgave som er knyttet til slik oppdatering av plankartet. Slik som kommunen beskriver oppdateringene i planprogrammet, kan Statsforvalter ikke ta stilling til om eventuelle endringer vil kreve konsekvensutredning. Det må også kommunen vurdere fortløpende. Statsforvalter krever plankrav i «Øvrig byggesone» Statsforvalter gjentar formuleringer fra brev til Bergen kommune i 2020 <i>Tiltak i og på eksisterende boligbygg og boligeiendom som ikke fører til nye boligheter eller bruksendring til bolig, dersom det ikke berører hensynssonene i kpa § 35, se nedenfor.</i>	
--	---	--

		<i>Unntak fra det – og hva vi alltid skal ha til uttale og høring:</i> • <i>Alle tiltak, uansett størrelse, som berører eller har innvirkning for strandsonen og det nære sjøområdet. For byggesonen gjelder det innen byggegrensene og funksjonell strandsone. Det gjelder også for avvik fra eller nærmere vurdering av byggegrensene til sjø etter kpa.</i> • <i>Alle tiltak, uansett størrelse, som berører eller har innvirkning for LNF og byggegrenser for byfjellene, friluftsområder og mulige leke-, oppholds- og ferdselsområder for barn, herunder avvik fra eller nærmere vurdering av krav i kpa om uteoppholdsareal.</i> • <i>Vi peker særlig på at vi skal ha til uttale og høring tiltak som berører hensynssonene under kpa § 35, for formålene Landbruk 510, Friluftsliv 530, Landskap 550 med særlig vekt på funksjonell strandsone langs sjø, og Naturmiljø 560, men vi trenger ikke ha til høring tiltak som berører Kulturmiljø 570.</i> Statsforvalter ser på dette som utgangspunkt for plankravet og for eventuelle søknader om dispensasjoner i KPA i Bergen, men for alle soner. Foretrekker samlet reguleringsplan for større areal. Ber om at bestemmelser som skal sikre nasjonale planhensyn ikke svekkes. Fastholder sine merknader for KPA 2018 og vil vurdere innskjerping av disse. Likevel enig i at behov for gjennomgang av bestemmelser og retningslinjer.	
107	Forsvarsbygg Lenke til merknaden	Forsvarets interesser i kommunen er i gjeldende KPA synliggjort på en tilfredsstillende måte og har god fungering for å ivareta Forsvarets arealbruksinteresser i kommunen. Forsvaret har et forsterket fokus i disse tider og må derfor be om at kommunen ikke initierer svekkelser i de bestemmelser som gjelder for og angår Forsvarets interesser i kommunen. Særlig vil dette gjelde for områdene Haakonvern, Flesland, Knappen, Sjøkrigsskolen og Laksevåg, samt Bergenhus. Enkelte sjøområder har også fått styrket sin rolle og funksjon. Dette gjelder især militære forbudsområder i sjø, hjemlet gjennom Sikkerhetsloven. Til disse områdene bør det også gjøres en gjennomgang for å sikre riktig kvalitet til tilhørende bestemmelser. Forsvarsbygg tar med dette til etterretning at arbeidet med kommuneplanens arbeid er i gang og ber om å få komme tilbake til eventuelle konkrete innspill når kommunene har mer konkretisert innhold til plan. Forsvarsbygg har ingen øvrige merknader til oppstart, men forbeholder seg retten til å inngi innsigelser dersom dette viser seg nødvendig til det kommende arbeidet.	Tas til orientering
111	NINA - Norsk institutt for naturforskning, avd Bergen Lenke til merknaden	1: Mål for KPA2027 mangler et mål for bevaring av natur. Det er avdekket at tap av naturarealer og matjord i sto grad skjer i blinde for forvaltning, beslutningstakere og samfunnet generelt. Planprogrammet peker til pb.I, men avsløringer i NRK-saker de siste månedene har vist at loven ikke er tilstrekkelig verktøy for kunnskapsbasert arealplanlegging så lenge lokale mål ignorerer natur. Målene foreslått i KPA2027 er gode, men ikke tilstrekkelig. Med dagens regelverk må det gis et definert mål på bevaring av natur og matjord, spesielt LNF, for å unngå økt tap av slike arealer. Derfor er det viktig å definere som et	<u>Planprogrammet</u> Nasjonale føringer gir tydelige rammer/retning om å ivareta natur, og utredningskrav til naturhensyn er styrket i detaljplanarbeid. Disse føringene vil ligge til grunn i videre arbeid med bestemmelsene, men fagetaten anbefaler ikke at

		av målene at natur og matjord bør bevares, slik at utformingen av selve arealplanen vil være nødt til å vurdere naturbevarende eller -skånende alternativer. Det er ikke tilstrekkelig at viktigheten av natur, bærekraftsmål og ivaretagelse av matjord er nevnt lenger nede i planprogrammet. 2: Viser til KPS som legger opp til å «skape gode rammebetingelser for byutvikling langs sjøfronten, og samtidig bidra til å sikre allmenn tilgang til sjøfronten». Merknadsstiller mener naturhensynet er så nedprioritert i planprogrammet for ny KPA at vektskålen vil tippe i sterk retning av byutvikling langs sjøfronten. Den er allerede i stor grad nedbygd i Bergen. KPA2027 bør heller gå inn for å ivareta natur langs strandlinjen og sikre allmenn tilgang. 3: Planprogrammet nevner naturrisiko, men merknadsstiller mener det fremstår som en uklar ettertanke til klimarisiko, og at det neppe vil få ekte oppmerksomhet i ny KPA og dermed i arealpolitikken frem til neste rullering. Kommunen bør være mer fremoverlent i forhold til naturrisiko, f.eks. ved å stadfeste at arealplaner skal bidra til å redusere naturrisiko, og at kommunen skal jobbe for en praktisk operasjonalisering av naturrisiko-rammeverket i Bergen. Å ivareta naturområder og satse på intakt natur aktivt reduserer både naturrisiko og klimarisiko, som begge utgjør en økonomisk risiko og belastning for både privat-, bedrifts-, og kommuneøkonomien. 4: NINA foreslår en budsjettinnærmning når det gjelder arealbruk, ikke bare regnskap. Areal er ikke en ubegrenset ressurs, og vi kan ikke fortsette å bruke den opp bit for bit. En oversikt og et transparent budsjett vil sette forvaltning og beslutningstakere bedre i stand til å ta informerte valg om arealressursene våre.	målene for planarbeidet endres. Temaet vil være viktige i neste rullering, når plankartet også skal rulleres. Det pågår et arbeid med planvask som grunnlag for å vurdere oppheving av reguleringsplaner med bakgrunn i hensynet til naturmangfold. Planprogrammet er justert etter høring for å tydeliggjøre naturhensyn og naturrisiko som en premiss for arbeidet med å håndtere en usikker fremtid. <u>Planarbeidet</u> Det vil bli arbeidet med risiko generelt, men også naturrisiko spesielt, og fagetaten tar med seg innspill om at naturrisiko er et viktig hensyn å ivareta gjennom arbeidet med bestemmelsene. Bergen kommune har laget en første versjon av arealregnskap, som kan videreutvikles.
115 og 119	UiB - Universitetet i Bergen lenke til merknaden	I planprogrammet til KPA er perspektivene på Kunnskapsbyen fraværende. UiB ber her om at studentboliger nevnes spesifikt. Det er viktig at Bergen kommune tenker helhetlig om hvordan Kunnskapsbyen utvikles videre. UiB ønsker å være en sterk og aktiv partner i arbeidet med byutvikling som bidrar både til økt verdiskaping og økt trivsel. UiB vil bidra til at våre behov og tiltak innrettes slik at de skaper tydelig merverdi for hele byen, og til å se satsinger og prioriteringer på tvers av institusjoner og sektorer i sammenheng. Stikkordsmessig oppsummering • Kunnskapsbyen; forskning, utdanning, kunnskapsformidling og innovasjon må få en tydelig posisjon i planprogrammet og tydeliggjøres som en forutsetning for verdiskaping. • Planprogrammet må legge til rette for å løfte sentrale strategiske samarbeidsinitiativ mellom næringsliv, offentlige sektor og byens utdannings- og forskningsinstitusjoner. Det er særlig viktig å se planene for og utviklingen av Nygårdshøyden sør, Marineholmen og Dokken i en sammenheng som en motor for vekst og verdiskaping i Bergen. • UiB ønsker at en tydelig satsing på studentboliger og studentrettede tiltak i byutviklingen spesifikt blir innarbeidet i planprogrammet	<u>Planprogrammet</u> Omtalen av kunnskapsbyen er utvidet og studentboliger er innarbeidet. Planprogrammet for KPA er ikke naturlig arena for å løfte samarbeidsinitiativene. Disse positive initiativene vil Bergen kommune følge opp uavhengig av KPA. Et tydelig helsedistrikt vil kreve en geografisk avgrensning. Derfor ligger det ikke til rette for å gjøre det i denne rulleringen med de avgrensninger som er satt i planarbeidet for KPA i denne rulleringen

		UiB ønsker at planprogrammet vektlegger å legge til rette for et tydelig helsedistrikt på Årstadvollen og Haukeland som gir mulighet for næringsutvikling tett på sykehus og academia UiB er positive til forslaget om forenklinger av bestemmelsene i KPA og håper dette kan bidra til enklere og mer forutsigbare prosesser. Parallelt med dette ønsker UiB også en dialog om hvordan UiB og PBE kan samarbeide i fremtidige prosjekter.	
124	Invest in Bergen v/Vidar Totland Lenke til merknaden	Invest in Bergen peker på havbyen Bergen som grunnlag for vekst og utvikling i marin og maritim sektor og med særlig fokus på nasjonale og internasjonale kompetansemiljø. <u>Innspill til kunnskapsgrunnlaget om verdiskaping og sysselsetting:</u> - Interkommunale og regionale utfordringer - Dokken og ny nasjonal marin klynge - Status for næringsarealer / arealkrevende næringer i randsonen - Kompetansearbeidsplasser i sentrum – Klyngebyen, Marineholmen (marin), MCB, Helseklyngen Alrek / Årstadvollen jf KPA 2018 - Sikkerhet og beredskap – nye geopolitisk utfordringer, Haakonvern og Sjøkrigsskolen som vårt ansvar i en nasjonal og internasjonal sammenheng. Bergen sentrum må styrkes som boligområde bl.a. for å styrke sentrum som handelsområde. Ved å vise til gjeldende strategiske temakart skilles det mellom arealer for arealkrevende næring i kommunens ytterkanter og til de mer kompetansekrevende kontorarbeidsplassene i Bergen sentrum. I gjeldende KPA 2018 er det en grundig gjennomgang av tilgjengelige næringsarealer til arealkrevende næringer i de ytre bydelen som vist over. Det var egentlig bare snakk om arealer av noen størrelse i bydelene Ytrebygda og Arna. I Ytrebygda gjelder dette i stor grad Birkeland Liland Ådland Espeland pluss noe på Kokstad. I Arna er arealene også her i likhet med i Åsane og Laksevåg berørt av behovet for nye samferdselsløsninger før arealene kan tas i bruk. Vi har en forventning til kommunen starter med å kartlegge hva en faktisk sitter med av aktuelle arealer til arealkrevende næringer i bydelene i dag og hvilke føringer det er lagt på disse. Ytrebygda bydel bør ha et ekstra fokus i utredningsarbeidet. I tillegg finner vi her landets nest største flyplass; en flyplass som er døgnåpen, noe som er svært viktig for næringslivet i byen og landsdelen. Det er viktig å holde på reserven i rullebane 2. Flyplassen har støybegrensninger (pluss andre begrensninger knyttet til byggehøyder). Randsonen til flyplassen må forbeholdes. At Posten og Martens (Bakers) flytter til Lyseparken, kan bety at Kokstad vil kunne ta en posisjon som lokasjon også for annen type næring enn logistikk og produksjon. Bergen kommune har ikke har planer om å endre plankartet ifht Flesland havn vest for flyplassen. Det må da bety at dette planarbeidet ikke vil utfordre tidligere beslutninger om utflytting av havnen fra sentrum. Dette bør drøftes i de kommende utredningene og analysene.	<u>Planprogrammet</u> Omtalen av verdiskaping og sysselsetting utvides i planprogrammet. Føringer suppleres med «Grønt industriløft» og «Nasjonal sikkerhetsstrategi» - tatt til følge. Invest in Bergen mener KPA bør vurdere kraftforsyningstraseer. Dette ligger utenfor rammene i planprogrammet.

		I planforslag til KPS er elkraft et viktig tema; både produksjon og nett. Bergen kommune er sentral både som mottaker av strøm, men også som vertskommune for eksisterende og mulig nytt nett fra Samnanger til Kollsnes. Dette bør vurderes i kommende utredninger. Usikre på om dagens trase mellom Samnanger til Øygarden som grunnlag for oppgradering en gang på slutten av 2030 tallet, er gjenstand for vurderinger. Etter Invest in Bergen sitt syn, bør dette inngå i de kommende utredninger og analyser. Dagens 300kV nett kommer fra Samnanger og går gjennom Bergens østlige deler til Smørås stasjon i Fana. Derfra går traseen videre vestover og nordover til dagens Sotrabro og videre nordover Sotra mot Kollsnes. Dagens trase er særlig krevende å utvide gjennom Ytre Laksevåg dvs. gjennom Hetlevik og Loddefjord, der dagens luftspenn går mellom blokkene. En utvidelse til 420kV er bare mulig dersom man river et betydelig antall boliger. Alternativ trase vil derfor måtte etableres på ett eller annet tidspunkt. Statnett som netteier kan gjøre dette på eget initiativ etter Energiloven, men det vil etter vårt syn være mer hensiktsmessig om Bergen kommune på et tidlig tidspunkt tar en aktiv rolle. Frigjorte arealer fra dagens trase, vil kunne bidra til viktige arealer for fremtidig byutvikling. Under kapitlet føringer i planprogrammet, ønsker Invest in Bergen at nasjonale signaler knyttet til verdiskaping suppleres med omtale av «Grønt Industrieløft» og ny geopolitisk utvikling.	
130	Bjergvin bispedømmeråd lenke til merknaden	Støtter Bergen kirkelige fellesråd sin uttale. Forslag til tillegg under § 1 formål: <i>Ivareta kulturminner og identitetsskapende bygninger og anlegg som historiefortellere og ressurs for lokalsamfunnene.</i> Bispedømmerådet har i gjeldende plan satt pris på at det blir varslet om tiltak nær kirker, jf. § 6.6 Krav om varsling om tiltak innenfor 300 m fra kirke og gravplass. Bispedømmerådet har forståelse for BKF sitt forslag om at grensen reduseres til 100 meter. Som BKF skriver, må listen over 14 listeførte kirker suppleres. Det er også veldig viktig å ta hensyn til alle de 15 kirkene som ikke har noe nasjonalt vern. Biskopens myndighet til å godkjenne bygging nærmere kirke enn 60 m er ikke gjeldende regelverk lenger. De kan vernes med hensynsoner. i lokale verneplaner. Regelverket for forvaltning av kirkenes omgivelser varierer etter hvilke tiltak det er snakk om og vernestatus på kirken. Det er et hovedprinsipp å bruke kommunale planer med 2 av 3 hensynsoner som grunnlag, og med fylkeskommunen som overordnet kulturminnemyndighet. Videre er det en sikkerhet å alltid varsle biskopen. § 23: På uteområdet ved en listeført kirke som ikke har en tilknyttet gravplass, skal tiltak som ikke er søknadspliktige etter plan- og bygningsloven og som vil kunne ha en negativ innvirkning på kulturhistoriske verdier, ikke finne sted uten biskopens godkjenning. Før biskopen treffer sin avgjørelse, skal saken forelegges rette kulturmiljømyndighet for uttalelse.	<u>Planarbeidet</u> Forslagene til endringer i bestemmelsene følger saken videre og vurderes i planarbeidet.
137	Bergen kommune – Helsevernenheten	<u>Gjeldende kvalitetskrav i bestemmelsene bør videreføres, og styrkes.</u> Eksempler på kvalitetskrav som bør styrkes / sikres i bestemmelsene:	<u>Planprogrammet</u>

	Lenke til merknad	- Felles og offentlig uteoppholdsareal skal være egnet for lek, opphold og rekreasjon for ulike brukergrupper, ha trafiksikker gangadkomst fra boligene, være skjermet for trafikk, forurensning og støy. - Utearealene skal være godt egnet som sosial møteplass for alle aldersgrupper, og utformes slik at de kan brukes til alle årstider. - Uteoppholdsarealene skal ha grønne kvaliteter som trær og annen vegetasjon. Verdifull eksisterende vegetasjon bør bevares. - Belysning på utearealer må ta hensyn til omgivelser og natur, og utformes slik at utearealet oppleves trygt og attraktivt. <u>Rekreasjon og friluftsliv</u> Avstand og god tilgjengelighet til natur- og rekreasjonsområder har stor betydning for graden av fysisk aktivitet og friluftsliv. Studier viser at aksjonsradiusen for både barn, voksne og eldre gjerne er under 500 m fra boligen. Større befolkningstetthet i byer og tettsteder gjør at tilgangen til rekreasjonsområder er under press. Tilgangen til nærturterreng påvirkes av kommunenes arealplanlegging og prioritering av grøntområder. Nærturterreng er definert som naturområder på minst 200 dekar, innen 500 meters avstand. Slike arealer er viktige for å stimulere til aktivitet. Helseverneaten anbefaler at det sikres i bestemmelsene til KPA at avstand til nærturområder bør være under 500 meter fra boligen (3-400 meter). <u>Støy</u> God og helhetlig arealplanlegging er nødvendig for å unngå nye støykonflikter i boligområder, og for å forebygge helseplager som skyldes støy. Dette er spesielt viktig i pressområder med stor befolkningsvekst. Det er viktig at støyretningslinjen T-1442 følges opp i kommunens arealplanlegging. Gjeldende bestemmelser om støy i KPA2018 stiller blant annet krav til at den enhver tid gjeldende versjon av retningslinje T-1442 med tilhørende veileder skal legges til grunn for saksbehandling, og grenseverdier for støysoner er gjort juridisk bindende gjennom bestemmelsene, samtidig som bestemmelsene gir føringer for eventuelle fravik. Fortetting skaper utfordringer, spesielt når boliger etableres i områder med mye trafikkstøy og luftforurensning, slik som i områder nær kollektivknutepunkter og mye trafikk. Boligbygging i såkalte avvikssoner (avvik fra anbefalte støygrenser) anses som helsemessig problematisk https://www.fhi.no/he/folkehelse/rapporten/miljo/stoy/?term=#forebygging-og-tiltak-motstyplager Et minimumstiltak er å sørge for at nye boliger har en stille side hvor soverom plasseres for å unngå søvnforstyrrelser. En stille side av bygningen, eller en stille bakgård, kan også bidra til å dempe støyplager på dagtid. Gjeldende bestemmelser om støy i KPA har fungert godt. Dersom bestemmelsene vedrørende støy i KPA skal forenkles, må det sikres at de ikke gir en dårligere etterlevelse av T-1442. <u>Bygge- og anleggsstøy</u>	Brann har vært et viktig tema i byens utvikling og organisering i hele byens historie. Brannsikkerhet er tema i gjeldende bestemmelser og i hensynsone 390 i de såkalte brannsmitteområdene. Teknisk regelverk har også brannforebyggende bestemmelser. Brannsikringsplan for trehusbebyggelse skal revideres. ROS analysen til KPA vil vurdere om og evt. hvordan planforslaget vil påvirke sannsynligheten for storbrann med masseskade, og om det vil medføre behov for å endre eller skjerpe dagens bestemmelser Folkehelse er et viktig tema i all planlegging. Den fysiske arealplanleggingen har konsekvenser for folkehelsen gjennom tilrettelegging for bomiljø, bokvalitet, oppvekstvilkår, transportmuligheter og tilgang til grønt/ turområder. Derfor gjelder mange av gjeldende bestemmelser i KPA disse temaene. Det vil som del av planarbeidet gjøres en vurdering av behovet for konsekvensutredninger både på folkehelse temaet og øvrige plantema når det foreligger forslag til reviderte bestemmelser. Strategi for folkehelsearbeid i Bergen kommune 2025-2030, vedtatt av bystyret 26.3.25 i sak 100/25 legges inn som en føring i planprogrammet. <u>Planarbeidet</u> Forslag til endringer i bestemmelsene følger saken videre og vurderes i planarbeidet.
--	--	---	--

	I alle prosjekter som forventes å overskride støygrenser, så har forslagsstiller ifølge T-1442 ansvar for å utarbeide Plan for håndtering av støy. Det bør sikres i bestemmelsene i KPA at det ved behov skal utarbeides plan for håndtering av støy i bygge- og anleggsfasen. Det vil være behov for tidlig støyprognose ved planlegging av prosjekter der bygge- og anleggsfasen medfører støyende arbeid, krever anleggsvirksomhet utover ordinær arbeidstid eller har lang varighet og berører støyfølsom bebyggelse. Ved overskridelser av grenseverdiene skal det varsles og gjennomføres avbøtende tiltak i samsvar med T-1442 og veilederen M-2061. <u>Parkering</u> For å støtte opp om forpliktelser i byvekstavtalen, mål om reduksjon i støy og bedre luftkvalitet, samt mål om flere gående/syklende i Bergen, bør det legges opp til minst mulig bilparkering. Det må imidlertid sikres krav til HC-parkering. Det bør legges til rette for mest mulig bruk av kollektivtransport, og legges til rette for syklende og gående. For å skape gode bomiljøer, bør gatetun og torg holdes bilfrie. Vi anbefaler at det legges til rette for plasser til delebiler, og dele-elsykler/transportsykler i fellesanlegg. <u>ROS-analyse</u> Det skal utføres en overordnet ROS i forbindelse med rulleringen, med utgangspunkt i Bergen ROS 2024 og hendelser som har betydning for arealbruk. Vi stiller spørsmål ved hvorfor storbrann ikke er med i tema som er aktuelle i forbindelse med KPA. Storbrann blir vurdert til å ha høy sannsynlighet i Bergen ROS 2024, og KPA legger opp til fortetting og nybygging med høye bygg. <u>Plankartet</u> Tilgang til grøntarealer for aktivitet er svært viktig for fysisk og psykisk helse, men også nærutsikten til grønne områder er positivt for den psykiske helsen. Ved planlegging av nye større utbyggingsområder, er det svært viktig at det offentlige sikrer store nok arealer til park / grøntområder / lek /skole og barnehage for å sikre en attraktiv by med gode oppvekstvilkår. <u>Konsekvensutredning</u> Dersom det i planprosessen blir foreslått endringer som gir vesentlige virkninger for miljø og samfunn kan behovet for konsekvensutredning bli aktuelt. Befolkningens helse og helsens fordeling i befolkningen er en av faktorene som er listet opp i § 21 i KU-forskriften, som viser faktorer som skal identifiseres og beskrives når man vurderer vesentlige virkninger for miljø og samfunn. Vi mener konsekvenser for befolkningens helse og trivsel også er et viktig overordnet tema å ha med i en konsekvensvurdering. I forbindelse med rulleringen av KPA stiller vi spørsmål ved om det tidligere er utført en overordnet helsekonsekvensutredning av KPA. Dersom dette ikke er gjort tidligere, anbefaler vi at det nå gjøres en overordnet helsekonsekvensutredning (konsekvensutredning der helse er et viktig premiss) av KPA, for å få vurdert hvordan planene vil påvirke befolkningens helse og trivsel i fremtiden.	
--	---	--

138	Bergen kommune – Brannvesenet Lenke til merknaden	I henhold til plan- og bygningslovens § 5-2 skal et planforslag sendes til uttalelse til parter som er berørt av forslaget. Bergen brannvesen er en berørt part i denne saken og uttaler seg herved om forhold som kan ha innvirkning på rednings- og slokkeinnsatsen. Bergen brannvesen har følgende innspill til reviderte bestemmelser til kommuneplanens arealdel: • Brannvesenet ønsker at det kommer inn en ny referanse til § 22 utrykningstid til brann ref. Forskrift om organisering, bemanning og utrustning av brann- og redningsvesen og nødmeldesentralene (brann- og redningsvesenforskriften). • Brannvesenet ønsker at § 33.12 Annen fare brannsmitte (393) opprettholdes.	<u>Planarbeidet</u> Innspill til bestemmelsene vurderes i planarbeidet og følger saken videre.
139	Bergen kommune – Byantikvaren Lenke til merknaden	<u>Savner omtale av Bergen som verdensarvsted</u> Bergen som verdensarvsted og kulturminner/kulturmiljø er en viktig faktor for at Bergen blir sett på som en attraktiv by å bo i, og å besøke. Det er derfor viktig at videre utvikling tar hensyn til og viderefører identiteten og særpreget knyttet til Bergen. Dette kan i stor grad gjøres samtidig som at klimarisikoen blir ivarettatt. Det er også i tråd med kulturminnestrategien vedtatt i 2019: <i>2. I Bergen skal kulturminneverdier ivaretas og forvaltes gjennom ansvarlig og klimavennlig bruk, gjenbruk og transformasjon. Dette gjør vi ved å:</i> <i>2.1. Styrke innsatsen for å fremme bevaring, vedlikehold og gjenbruk av bygninger og bygningsdeler.</i> <i>2.2. Bidra til forskning og utvikling av gode eksempler på klima tilpassing og energiøkonomisering der hensynet til kulturminneverdier legges til grunn.</i> <i>2.3. La bevaring, transformasjon og ny bruk være det foretrukne alternativet der kulturminner har mistet sin opprinnelige funksjon.</i> Vi kan ikke se at kulturminner/kulturmiljø eller Bergen som verdensarvsted er nevnt i planprogrammet. Vi viser blant annet til noen av punktene i "Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027" <i>24. Kommunene bruker arkitektur som et verktøy i samfunnsutviklingen og definerer lokale ambisjoner for arkitektur og byggeskikk. Stedenes særpreg, kulturmiljø og viktige landskapstrekk vektlegges i by- og stedsutvikling.</i> <i>47. Ved revidering av kommuneplanens arealdel, vurderer kommunen om tidligere godkjent arealbruk skal endres av hensyn til klima, naturmangfold, kulturmiljø, jordvern, reindrift, klimatilpasning, samfunnssikkerhet og et hensiktsmessig utbyggingsmønster.</i> <i>54. Hensynet til verdensarverdiene sikres gjennom helhetlig samfunns- og arealplanlegging.</i> <u>Medvirkning</u> Byantikvaren vil gjerne delta aktivt i arbeidsfasen	<u>Planprogrammet</u> Planprogrammet suppleres med omtale av Bergen som verdensarvsted. Byantikvaren vil få medvirke aktivt i arbeidet. For å sikre hensyntagen til kulturminner / kulturmiljø i arealplanleggingen, er det etablert hensynssoner for kulturmiljø med utfyllende retningslinjer. Tap av kulturminner / kulturmiljø vil være et tema i ROS-analysen på et overordnet nivå. Metodeveilederen fra riksantikvaren synes å være bedre egnet på et mer detaljert plannivå. Behovet for KU vurderes når forslag til nye bestemmelser foreligger. <u>Planarbeidet</u> Innspillene om bestemmelser vurderes i planarbeidet og følger saken videre.

		<u>Håndtere uforutsigbar framtid – ROS analyse</u> En uønsket hendelse i Bergen ROS 2024 er tap av kulturminner. Tap av kulturminner/kulturmiljø er ofte en følgekonsklusjon av andre uønskede hendelser som er klimarelaterte, men også på grunn av prioriteringer i arealbruk som f.eks riving og sanering i forbindelse med andre tiltak. Da kulturarv også er et viktig punkt i totalberedskapsmeldingen og at Bergen er en verdensarvby vil det være naturlig at kulturmiljø er et tema i ROSanalysen. • Det er utviklet en “Metodeveileder for risiko- og sårbarhetsanalyse av kulturmiljø” https://riksantikvaren.no/veileder/metodeveileder-for-risiko-og-sarbarhetsanalyse-avkulturmiljo/ <u>Konsekvensutredning</u> Om endringene som foretas i rulleringen av gjeldende KPA2018 innebærer at det skal utarbeides en konsekvensutredning, er det naturlig at kulturmiljø blir et tema som skal utredes. Vi ber om at veileder for konsekvensutredning for klima og miljø (M –1941) brukes. Veilederen kan også brukes i forbindelse med mer overordnede planer. Detaljgraden på kunnskapsinnhenting og kartlegging må tilpasses plannivået. Miljødirektoratet har utviklet metoden og håndboken i samarbeid med Riksantikvaren, som har ansvar for temaet kulturmiljø. Miljødirektoratet har ansvar for det øvrige innholdet. I tråd med internasjonalt og nasjonalt krav om å definere buffersone for verdensarvstedet Bryggen skal Bergen kommune v/Byantikvaren utarbeide et forslag til buffersone i henhold til verdensarvkonvensjonen og UNESCOs retningslinjer. Dette betyr at når endelig avgrensning for buffersonen foreligger, må buffersonen innarbeides både i plankart og bestemmelser. Forslag til buffersone skal sendes til verdensarvkomiteen fra KLD for vedtak planlagt i 2027. Som en “midlertidig løsning” ber vi om at det vurderes å tilføyes en bestemmelse til bestemmelsesområde #4 i § 38.3 Historiske områder slik at verdensarvverdier, og oppsluttende verdier til verdensarven, blir best mulig ivaretatt. Bestemmelsesområdet slik det er vist i gjeldende KPA vil trolig dekke store deler av en fremtidig buffersoneavgrensning. I Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) Andre del: Plandel <i>Planer skal bidra til å gjennomføre internasjonale konvensjoner og avtaler innenfor lovens virkeområde. I. Innledende bestemmelser</i> (https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71/KAPITTEL_2-1#KAPITTEL_2-1) Totalberedskapsmeldingen (Meld. St. 9, 2024- 2025) https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-9-20242025/id3082364/	
--	--	---	--

	ble fremlagt 10.01.25 der kommer det tydelig frem at kulturarven skal ivaretas når beredskapspolitikken skal utformes https://riksantikvaren.no/kulturarv-inne-itotalberedskapsmeldinga/ Vi viser spesielt til punkt 6.4 i meldingen, i arbeidet med revidering av bestemmelser vil det være et viktig grunnlagsdokument som må hensyntas. <u>Flere boliger</u> Viktig å bruke Kulturmiljøplanen «Identitet med særpreg» og Riksantikvarens bystrategi. <u>Økt verdiskaping</u> Verdensarvstedet Bryggen og eksisterende kulturmiljø i Bergen sentrum spiller en viktig rolle for å sikre en bærekraftig utvikling av Bergen som levende historisk bysentrum, som igjen representerer et komparativt fortrinn i verdiskaping. <u>Fortetting med lavere konfliktnivå og fortetting med kvalitet</u> Byantikvaren peker på at det er sterkt behov for klare bestemmelser om kvalitet. <u>Effektiv saksbehandling og bestemmelser</u> • Hvilken layout som velges for bestemmelsesdokumentet vil påvirke lesbarheten, et alternativ kan være at det utarbeides et veiledningskapittel som en integrert del av bestemmelsene til KPA, slik det er gjort i Oslo. Det kan for eksempel gjøre det mulig å søke tematisk og geografisk, for hvilke bestemmelser som gjelder for tiltak i fortettingssone? • Viktig at hensyn som skal tas til bevaring av eksisterende bygninger og annet kulturmiljø blir forankret i de generelle bestemmelsene. Byantikvaren ønsker å bidra til utforming av bestemmelse som ivaretar dette. • Entydige bestemmelser • Entydig og omforent begrepsapparat slik at det er felles forståelse for både tiltakshavere, politikere og saksbehandlere hva som menes når det f.eks. transformasjon, ombruk og gjenbruk. Kvalitet er også et vanskelig begrep å definere, men viktig med en felles forståelse av hva det innebærer. • Tidlig gi klare rammer/premisser i planarbeidet • Kommunen må jobbe tettere sammen internt og snakke med “en stemme” – tidlig og tydelig- effektive prosesser • Bestemmelser må være tydeligere i grensesnittet mellom eksisterende bygg og nybygg <u>Plankrav</u> For å gi unntak fra plankrav er det avgjørende at det er en overordnet plan med gode reguleringsbestemmelser knyttet til kulturminne/kulturmiljø eller at det blir stilt spesielle krav til tiltaket som omsøkes slik at hensyn til kulturminne/miljøet blir tilstrekkelig ivaretatt. Kommunens fagetat for kulturminner vurderer om omsøkt tiltak gir vesentlige negative konsekvenser for kulturminner eller kan unntas plankrav, vi ber om at dette videreføres i ny KPA.	
--	---	--

		<u>Klimarisiko</u> Mange viktige kulturminner/kulturmiljø er sårbare for klimaendringer, Byantikvaren har sendt innspill til klimaetaten som skal utarbeide en helhetlig klimasårbarhetsanalyse for Bergen. Vi viser også til Riksantikvarens klimastrategi samt pågående arbeid hos Byantikvaren og tverretattlig samarbeid.	
145	Avinor Lenke til merknaden	Avinor ber om at arealer til lufthavnformål i KPA2018 og KDP BLÅE videreføres. Med henvisning til egen masterplan for fase 3 fra 2040 og fremover, ber de primært om at det settes av areal til fremtidig østre rullebane. Sekundært at dagens arealformål (hovedsakelig forsvar) videreføres, og at det sikres at det ikke legges ut utbyggingsformål som vanskeliggjør (fordyrer) realisering av østre rullebane med tilhørende infrastruktur. Der er viktig at høyderestriksjonene rundt rullebanen og byggerestriksjonskrav (BRA-krav) for flynavigasjonsanleggene blir ivarettatt gjennom KPA med bestemmelser slik Luftfartstilsynet krever. Avinor henstiller om at restriksjonene gitt i BRA-kartet for Bergen lufthavn legges inn som egne hensynssoner både for eksisterende og fremtidig ny rullebane. Det må også stilles krav i KPA om at alle nye reguleringsplaner i restriksjonsområdet skal innarbeide høyderestriksjoner som hensynssoner eller krav i bestemmelsene om maksimal byggehøyde. Restriksjonsplan (ENBR-P-08) og BRA-kart (ENBR-P-09) er vedlagt innspillet. Innspillet har forslag til utforming av bestemmelser for eksisterende og fremtidig lufthavn: - krav til oppfølging i nye reguleringsplaner innenfor hensynssone med høyde- og byggerestriksjoner - krav om at tiltak ikke skal forverre turbulenssituasjonen ved Bergen lufthavn. - krav om at Avinor skal høres ved søknad om tiltak som endrer lyssetting rundt lufthavnen - krav om ROS-analyse med hensyn til faren for birdstrike innenfor en avstand på 7 km - krav til bebyggelse innenfor rød og gul flystøysone Avinor henstiller om at det ikke avsettes areal for ny støyømfintlig bebyggelse innenfor flystøysonene i KPA. Til innspillet er det vedlagt interne saksbehandlingsrutiner for utsjekk av hinderflater og byggerestriksjonsflater. De anmoder kommunen om å benytte seg av disse.	<u>Planarbeidet</u> Innspillet tas med i det videre arbeidet med vurdering av hensynssoner og bestemmelser i planforslag til KPA. Endring av arealformål er ikke en del av denne rulleringen.
146	Bergen kommune – Bymiljøetaten Lenke til merknaden	<u>Generelt</u> Problematiserer at KPA2027 skal ha «Tydeligere bestemmelser med økt handlingsrom». Formuleringen kan tolkes å skulle ivareta motstridende hensyn. Tydelige bestemmelser kan bidra til raskere avklaringer, men økt handlingsrom kan bidra til behov for flere avklaringer i senere faser. Avklaringsbehov vil kan bidra til økt tidsbruk i saksbehandlingen.	<u>Planarbeidet</u> <u>Bestemmelser</u> Forslag til endringer i bestemmelsene følger saken videre og vurderes i planarbeidet.

	<u>Naturfaglige vurderinger</u> Ber om at det vurderes en bestemmelse som hjemler Blågrønn faktor (BGF), viser til vedlegg til Naturstrategien: <i>Innføring av Blågrønn faktor</i>. Planprogrammet beskriver at bestemmelsene i KPA2027 skal forenkles og bli mer fleksible og forutsigbare. BME oppfatter bl.a. at det vil bli mindre rigide bestemmelser om utbygging i byggesonene, og økt fortetting i sone 3 og 4. Her er det mange intakte grøntområder som er viktig å bevare. Det må fastsettes at gjenværende grøntområder skal ivaretas både av hensyn til klima, naturmangfold og friluftsliv. Bestemmelsene til grøntformål (grønnstruktur, LNF) må strammes inn. Det styrker planprogrammets hensikt om forutsigbarhet ved å legge strengere føringer for hva som ikke skal bygges ut. Å bevare grøntområder og natur er viktig i et folkehelseperspektiv, som også er del av planprogrammets mål. Sammenhengende grønnstruktur gir rom for byøkologi, økosystemtjenester og rom for lek og rekreasjon. KPA 2027 bør ha fokus på bevaring av blågrønne elementer for å ruste byen for fremtidige følger av klimaendring, som styrtregn og flom. Ønsker konkretisering av begreper, f.eks. «naturvennlig og enkel tilrettelegging» som går igjen i flere bestemmelser. Begrepsbruken er vanskelig å forholde seg til og gir rom for tolkning. BME stiller spørsmål ved om det er hjemmel til restriksjonene som ligger i § 33.1 Nedbørsfelt og drikkevann. Det kan være nødvendig å justere bestemmelsene for hensynssone byfjell, for hvilke tiltak som tillates, og hva som må behandles av bystyret. Dagens bestemmelser kan føre til unødige lang tid for å gjennomføre tiltak som er til nytte, også kommunens egne tiltak. Byfjellsgrensen stemmer flere steder ikke overens med dagens situasjon. En bør vurdere å justere grensen ved denne rulleringen. BME ber også om at ny og oppdatert kunnskap, særlig om natur og biologisk mangfold implementeres ved rulleringen. Bl.a. informasjon fra kartlegging av leveområder for rødlistearter og naturtypekartlegging. <u>Trafikkfaglige vurderinger</u> Ny vei- og gatenormal for Bergen kommune forventes ferdigstilt før KPA2027. Den vil avklare lokalt regelverk om utforming av samferdselsareal. Den bør hjemles i dagens § 28. Samtidig bør blågrønn overvannshåndtering fra veianlegg inn på listen over hensyn som må tas i tidlig planfase (28.1.2) Erfaringsmessig settes det i liten grad av tilstrekkelig areal til formålet, særlig i tettbygd strøk. BME ber også om at det vurderes å hjemle krav om teknisk plan for offentlige veganlegg i egen bestemmelse, på samme måte som krav om VA-rammeplan og renovasjonsteknisk plan i § 20. Med dette menes vegtegnninger detaljert nok til å avklare nødvendig vegrelatert arealbehov som fordrøyning, rekkverk, belysning og skilt, som del av planprosessen. Tilrettelegging for sykkelparkering er viktig, og positivt med ambisiøse krav. Men erfaring fra KPA2018 kan tyde på at parkeringskrav for sykler er for høyt. Det er fortsatt viktig å ha god dekning, men KPA2027 kan med fordel åpne for noe mer fleksibilitet med tanke på antall plasser. For at sykkel skal være et reelt	<i>Justering av plankart</i> Det kan være aktuelt å justere byfjellsgrensen der det henger sammen med nyere vedtatte reguleringsplaner, men det er ikke i tråd med planprogrammet å gå systematisk gjennom hele byfjellsgrensen i denne rulleringen. Ny kunnskap om naturmangfold vil følge arbeidet med planforslag, for vurdering av endringer av hensynssoner. Fagetaten mener ny lov som åpner for hensynssoner om grunneierbidrag er et grunnlag for å legge til en eventuell hensynssone i tråd med lovendringen. Fagetaten vil følge arbeidet med lovendringen, og eventuelt vurdere om en hensynssone på KPA-nivå er rett virkemiddel. En slik hensynssone vurderes som en justering av plankartet i tråd med ny kunnskap/nye forutsetninger, men vurderingen av om den vil være relevant i enkelte områder må gjøres frem mot et planforslag.
--	---	--

		reisemiddelvalg må sykkelparkering være lett tilgjengelig. Bestemmelsene bør i større grad sikre både plassering og kvalitet på sykkelparkering. §16 bør ta inn intensjonene om sykkelnett i sykkelstrategien. Og det bør inntas en bestemmelse som sikrer at sykkelparkering for besøkende plasseres i direkte tilknytning til innganger og målpunkt. <u>Grunneierfinansiering</u> Viser til lovendring om grunneierfinansiering som er i slutfasen. Lovforslaget innebærer at kommunen kan fastsette hensynssoner og fastsette nødvendig infrastruktur innenfor den enkelte sonen. Grunneierfinansiering fremstår som et godt verktøy og alternativ til dagens system med utbyggingsavtaler. Det kan innebære at risikoen er lavere for alle parter, og kan medvirke til at det blir lettere å komme i gang med utbygging i transformasjonsområder. Om lovendringen blir vedtatt anbefaler BME at en vurderer å legge hensynssoner på ulike områder i Bergen. Aktuelle områder er: Mindemyren; Paradis; Kokstad og kanskje deler eller hele området innenfor KDP BLÅE. I disse områdene er det allerede vurdert hvilken infrastruktur som er nødvendig, med kostnadsvurdering. Dermed vil det kreve lite ressurser for kommunen å legge hensynssoner på områdene. Anleggsbidrag vil tilsvare dagens utbyggingsavtaler, og er kjent for potensielle utbyggere. Det offentlige dekning er også avklart. Hensynssonene bør derfor vurderes inntatt selv om plankartet som utgangspunkt ikke skal endres. Tillegget er av stor betydning for kommunen hva gjelder fremdrift og finansiering av utbygging, men gir få endringer for grunneiere og utbyggere.	
147	Vestland Fylkeskommune Lenke til merknaden	Vestland fylkeskommune støtter kommunen i å ha ei oppdatert kommuneplan, vi legg vekt på at planen skal bli eit godt styringsverktøy for framtidig arealbruk i framtida. Dette bør vektast tyngre enn rask framdrift. Det er positivt at eit av måla for denne rulleringa er å redusere klimarisiko, og at det vert gjort eit omfattande arbeid med føresegnene for klima i eit parallelt prosjekt med rulleringa av KPA. Strategisk plankart frå 2016 framleis fungerer som ei visualisering av samordna areal og mobilitet, men at det ikkje vert følgt nok opp i forslag til KPS og planprogram for KPA. I tillegg til parkering bør forholdet til nullvekstmålet, transport og transportnettet vere vurderingstema og inngå i konsekvensutgreiing av dei samla grepa i rulleringa. Kulturminne og kulturmiljø er også eit viktig moment for å oppnå miljømessig, sosial og økonomisk berekraft. Vi er positive til at det ikkje vert opna for nye byggeområde i plankartet, og at KDB BLÅE skal innarbeidast i kommuneplanen med vurdering av nye plangrep. Samstundes stiller vi spørsmål til at hamn ikkje er del av kommuneplanprosessen, og behov for arealavklaring knytt til dette.	<u>Planprogrammet</u> Klimarisiko blir håndtert som en del av ROS arbeidet. Følgende tema som omtalt i merknad fra VLFK blir fulgt opp i KPA arbeid med nye utredninger og/ eller oppdatering av bestemmelser og hensynssoner: • Massehåndtering • Støy • Parkering • Næring • Bolig, byform og kvalitetskrav • Plankrav VLFKs kommentar til disse temaene vurderes i planarbeidet.

	Innspill til planprogram og planarbeid er oppsummert under: <u>Klima, energi og risiko</u> Vi ber om at klimarisiko-analyse vert lagt til grunn for planarbeidet. <u>Folkehelse</u> Ettersom det er eit lovkrav at kommunen skal sikre medverknad for grupper med særlege behov, bør barn og unge, menneske med nedsett funksjonsevne (spesielt retta mot universell utforming) og andre minoritetar vere sjølvstøtt inkludert i medverknadsprosessen. Kommunen kan for eksempel inkludere barnetråkk eller synfaringsformer. <u>Samordna areal- og transportplanlegging og transformasjonsområda</u> Vi minner om at all vekst i persontransporten skal tas med kollektivtrafikk, sykkel og gange. <u>Byutvikling og fortetting med kvalitet</u> Vestland fylkeskommune vil trekke fram Arkitektur + som eit nyttig og fleksibelt verktøy for å sikre kvalitet i bygg og byrom, og rår til at denne vert lagt til grunn for rullering av føresegnene i KPA. Det er mest ryddig å klargjere føresegner som omhandlar arkitektonisk utforming, estetikk og liknande tema i dei generelle føresegnene til kommuneplanen, uavhengig av arealføremål, jf. pbl. § 11-9 nr. 6 og 7. Lokalisering og dimensjonering av handel, er viktig for å skape aktivitet og attraktive senter. Vi viser til Regional plan for attraktive senter med retningslinjer for senterstruktur og regionale føresegner for handel. Høgare utnyttingsgrad må vere forankra i grundige analyser i form av konsekvensutgreiingar, stadanalysar og heilskaplege områdeplanar, der mellom anna nær- og fjernverknaden for nye tiltak vert synleggjort. Vi oppmodar om at kommuneplanen legg føringar for vidare detaljreguleringar, som til dømes bruk av grøn faktor og opning av vassvegar. Ein bør også krevje fordrøying av overvann i tillegg til lokal infiltrasjon med tretrinns-strategien, sjølv om denne kjem fram av kommunedelplan for overvatn. <u>Bustad</u> Det bør utarbeidast ei oversikt over bustadbehovet sett i samanheng med den demografiske utviklinga i kommunen. Det bør utarbeidast ei kartlegging av fortettingspotensiale ved hjelp av arealkneskap. Vi saknar bustadpreferanse-oversikten som kommunen utarbeida i 2023 i kunnskapsgrunnlaget.	Det er ikke lagt opp til en ny kartlegging og verdsetting av friluftsområder ved denne rulleringen. KPA er ikke til hinder for at en slik vurdering kan gjøres. <u>Til planarbeidet</u> PBE følger opp med VLFK om og evt. hvordan pågående arbeid om etablering av buffersone ved verdensarv Bryggen kan innarbeides i KPA. VLFKs innspill til bestemmelsene, samt innspill fra Riksantikvaren, tas opp i planarbeidet.
--	---	---

	<u>Samferdsel</u> Transport og mobilitet må planleggast for alle trafikantgrupper, og i fleire av dei prioriterte byutviklingsområda erfarer vi at det kjem til konkurranse om areal både mellom dei ulike trafikantgruppene og mellom trafikkareal og utbyggjarane sine forventningar om utnytting av sine areal. I denne samanhengen saknar vi tydelegare føringar og prioriteringar for korleis strategisk plankart skal følgjast opp i KPS på høyring og i planprogrammet for KPA. Planprogrammet legg til grunn at plankartet frå KPA2018 skal vidareførast med berre mindre justeringar og oppdateringar. Vi forstår behovet for å avgrense tema for rullering, men vil peike på at manglande revisjon av plankartet betyr at fleire større utviklingsområde og planar under utarbeiding ikkje vert fanga opp av rulleringa. Behov for nye store veganlegg vil vere i strid med våre overordna føringar og vi meiner det må gjerast vurderingar for arealbruk som reduserer behov for transport og større veginvesteringar så langt som mogleg. Se avsnitt om hamn og KDP BLÅE. <u>Støy</u> Omsynet til støy i sentrumssoner bør handterast særskilt. <u>Parkering</u> Utgreiinga av parkering bør sjå på fordeling av parkering over arealsonar i tillegg til føresegnene. Vi meiner det vil ha dårlegare effekt å berre revidere føresegner knytt til parkering. Dagens soneinndeling tek ikkje omsyn til utviklinga som skjer i Bergen og vil ikkje nødvendigvis skape moglegheiter for ønskt parkeringsutvikling. <u>Næring</u> <u>Næringsareal</u> Arealdelen bør gje ei tydelegare retning til korleis nye næringsareal kan vidareutviklast eller transformerast. Det er viktig at Bergen har tilstrekkeleg med næringsareal for komande verdiskaping. <u>Landbruk</u> De bør vurdere ein arealstrategi knytt til jordvern. I tillegg bør de sjå nærare på landbruksnæringa i ljøs av bidrag til verdiskaping innan andre næringar, til dømes reiseliv, småskala matproduksjon og unike matopplevingar. <u>Massehandtering</u> Innspel til planprogram: Massehandtering bør vere eit tema i KPA. <u>Friluftsliv</u> Innspel til planprogram:	
--	--	--

	Behov for revisjon av kartlegging og verdsetting av friluftslivsområde som ein del av prosessen med KPA. <u>Kulturarv og kulturmiljø</u> Arbeidet med arealdelen må det sikrast at opplevinga av det einskilde kulturminnet og det samla kulturmiljøet vert teken vare på og styrka slik at særpreget og identiteten til Bergen vert ivareteke. Det er starta arbeid med ei formell buffersone rundt verdsarvstaden Bryggen. Det er viktig at arbeidet med buffersona vert ferdigstilt og at denne vert innarbeidd i kommuneplanens arealdel. Det vises til merknaden for detaljert innspill til planprogram og bestemmelsene, og innspill fra riksantikvaren til tema kulturmiljø.	
--	---	--